VETO

ALGEMENE STUDENTENRAAD

Weekblad. Jg. 8. '81-'82. Nr. 30. dd. 27 mei 1982.

V.u. **Marcel Meeus**. Van Evenstraat 2 D, 3000 Leuven.

Redakties: zijn er niet meer voor deze jaargang. Dit nummer is het laatste nummer voor akademiejaar 1981-'82.

Eventuele medewerkers-in-spé kunnen zich aanmelden op het ASR-secretariaat (adres hoger)

Het eerste nummer van de jaargang 1982-1983 verschijnt einde augustus - begin september 1982. Tot dan, hopelijk.

EN VERDER

Lezersbrieven ..... p. 2
Redaktioneel ..... p. 2
Interview met pater Schildermans ..... p. 3
Sexualiteit bij gehandikapten ..... p. 4
Martin's vonnis ..... p. 14
Kreten en gefluister ... p. 15
Agenda ..... p. 16

Interview met Theo Van Rompay

"Aksenten leggen!"

Theo Van Rompay — in en om het Stuc volstaat de voornaam — werkt vier jaar bij Kultuurraad, aanvankelijk als vrijgestelde, later als BTK'er.
Rode broek met groene pull of groene broek met rode pull, hij is direkt herkenbaar.
Voor deze 'kultuurveto' gingen we met hem praten. Over kultuur, kultuur en politiek en de kultuurpolitiek van Kura.

"Hij lijkt erg op Herman Van Veen", merkte een van de meisjes bij ons op kot op, toen ze hoorde dat we een interview met hem voorbereidden.
Door een plensende regen naar de Naamsevest. In de kamer waar we ons 'installeren' hangen een aantal Stuc-affiches en drie 'zachte' doeken. "Het zijn de eerste schilderijen van Deez Verstraete, zij heeft nu het decor van Jan Arends ontworpen," zegt Theo terwijl wij met de cassetterecorder knoeien.

Theo Van Rompay. Sinds '77 is hij actief binnen Kultuurraad. Het eerste jaar was dat op vrijwillige basis voor de Stuc voor Stuc krant. In 1978 werd hij als vrijgestelde verkozen.
"Dat was niet zo'n groot probleem in die tijd", commentarieert hij, "er waren een zevental vacatures en er waren maar acht kandidaten, dus het was al moeilijk om daaruit te vallen."

Veto: *We vonden in het Kringraad-archief een tekst van Leo Neels over Kultuurraad: Hij dateert van 1970. Die beleidstekst vertrekt van een (nogal linkse) maatschappij-analyse.*
Dat politiek aspect is vrijwel volledig verdwenen uit de huidige Kultuurraad-werking, of zien we dat verkeerd?

Theo: De eerste opdracht die ik in 1978 als vrijgestelde in Kura kreeg was ook het uitschrijven van een beleidstekst. Ook die tekst begon met een vrij uitgebreide maatschappij-analyse. Een dergelijke analyse wordt de laatste jaren, en dat geldt niet enkel voor Kura maar voor de ganse kulturele sector, minder geëxpliciteerd.
De tekst die je daar vermeldt werd geschreven op het ogenblik dat kultuur een herdefiniëring kreeg in termen van wapen in de sociale strijd.
Gaandeweg is daar meer en meer kritiek op gekomen omdat die opvatting afbreuk doet aan de intrinsieke kracht van kultuur. Het is een zeer dogmatische kultuuropvatting en uiteindelijk een a-kulturele opvatting. Ik ga hier niet pleiten voor een vrijblijvende kultuur. Maar anderzijds ben ik ook afkerig van stromingen die een direkte band tussen kultuur en politiek voorstaan.

Veto: *Ben je bvb. afkerig van vormingstheater? Heeft dat nog iets met kunst te maken?*

Theo: Het is een kunstvorm die zeker zijn verdienste heeft doch die, wat mij betreft, volledig in de politiek zit. Het theater wordt er als middel om politieke ideeën uit te dragen, verkozen boven pamfletten of meetings.
Een dergelijke politieke visie op kunst heeft zich ook vooral in theater gemanifesteerd, minder in plastische kunsten of muziek, omdat een dergelijke visie alleen geïnteresseerd is in de direct zichtbare inhouden van die kunst. Ze gaat voorbij aan een van de kernzaken van kultuur, nl. het 'vormgeven aan'.

Veto: *Merk je bij jezelf ook iets van die evolutie? Je hebt in '78 nog geprobeerd een 'kunst met politieke signatuur' op papier te zetten. Hoe zie je dat nu?*

Theo: Die tekst vertrok inderdaad van de vaststelling dat niets apolitiek is. Op zich is dat natuurlijk zo. Ik beweer niet dat er iets is dat losstaat van de politiek, ik beweer wel dat er op een gegeven ogenblik dingen zijn die het strikt politieke overstijgen. De rechtlijnigheid waarmee het politieke zijn stempel drukt op andere maatschappelijke gegevenheden kan m.i. aangetast worden.
Ter afsluiting van mijn sociologiestudie heb ik een eindverhandeling gemaakt over 'het onderwijs in een kapitalistische samenleving.' Op het ogenblik dat ik eraan begon was dat met de instelling van 'het onderwijs is dat en dat, daarom en daarom en daarom'. Toen ik me echter ging verdiepen o.m. in de basisteksten van Marx en Engels, vond ik een aantal aanwijzingen die dat toch wel sterk relativeerden. Zelfs in de originele marxistische teksten wordt een grote autonomie gegeven aan wat binnen datzelfde jargon 'de bovenbouw' genoemd wordt. Althans uit een aantal teksten van Marx en Engels blijkt dat zij het probleem bovenbouw — onderbouw ook niet zo klaar zagen. Enfin, ik vond dat ik me met recht en reden alleen op kultuur kon concentreren Dat wil niet zeggen dat ik vind dat kunst op zichzelf bestaat, maar de rechtlijnigheid is niet zo duidelijk. Zowel als politiek de kunst beïnvloedt, zo beïnvloedt de kunst op haar beurt de politiek.

Veto: *De laatste jaren is er nogal wat 'burgerlijkheid' in de Stuc-werking gekomen. Festivals (Klapstuk), centraal project zoals 'E pericoloso Spergersi': men probeert zoveel mogelijk prestigieuze affiches te maken.*

Theo: Ja...
Persoonlijk heb ik geen aversie voor prestige. Wat voor de enen prestige is hoeft dat niet voor de anderen te zijn. Prestige heeft echter nooit vooropgestaan in de werking. Je moet, kultuurpolitiek gezien, echter roeien met de riemen die je hebt. Ik geef het voorbeeld van het Klapstuk-festival. Op zich beschouwd zijn er 101 redenen waarom het Festival van Vlaanderen, met zijn imago, geen ideale partner is. Daarnaast zijn er binnen het Festival een aantal mensen die het werkingsterrein van het Festival willen verleggen, doch die daar geen rustpunt voor vinden.
Die mensen komen dan bij ons terecht: wij kunnen dan zgn. zeer principieel antwoorden: nee, dat doen we niet, die partner kompromiteert ons.
Je kan het ook anders bekijken en uitgaan van de vraag wat onze functie hier in Leuven is, om dan uit te kijken naar middelen om die te verwezenlijken. Dan is zo'n aanbod van het Festival een interessante zaak.
Misschien is *Roelof Hartplein* de meest prestigieuze onderneming geweest die we gehad hebben, maar kultuurpolitiek

vervolg op pagina 12

Theo in gesprek met Deez Verstraete, dekorontwerpster van Roelof Hartplein

Studiedruk:

Waarom je geen tijd hebt om dit artikel te lezen

Overbelasting van de student: een komplekser probleem dan je dacht. Na meer dan twee jaar zoeken is er heel wat degelijk materiaal over bijeengebracht. Hoeveel uren studeert een student eigenlijk op een jaar? Na het onderzoek van de Dienst Universitair Onderwijs (DUO) weten we daar heel wat meer over.

En wat speelt er behalve het studieprogramma allemaal een rol, als de studenten overbelast raken? *Kringraad* snuffelde de literatuur door en organiseerde er een studiedag over. Het resultaat is een schema dat de diskussies over het studiedrukprobleem heel wat kan verlichten. Pijnlijke vaststelling: het wordt de akademische overheden allemaal een beetje te moeilijk.

Studiedruk is als probleem pas ontstaan/ontdekt in de tweede helft van de jaren '70. KUL-studentenarts *Manu Bracke* onderzocht in '77 de arbeidsbelasting, de leefgewoonten en het arbeidsklimaat van de derdejaarsstudent aan de KUL tijdens een doorsneeweek. De balans was 'niet zo positief' *(1)*.
In '80 publiceerde dezelfde Bracke samen met *Erik Depreeuw*, studentenpsycholoog, een overzicht van de evolutie van het aantal college-uren en het aantal te kennen bladzijden tussen '62 en '78 *(2)*. Ook hier en daar in de fakulteiten gingen enquêtes door. Hoe verschillend de gebruikte methoden ook waren, meestal hadden al die onderzoeken één konklusie gemeen: er *is* een probleem: de student werkt veel harder dan vroeger, vaak ook veel harder dan de professoren en de publieke opinie vermoeden. En die tendens lijkt zich voorlopig niet om te keren. In sommige gevallen is de grens van het toelaatbare duidelijk overschreden en lijdt de kwaliteit van het onderwijs ernstig onder de overbelasting.

1979: met een cijfertje in het riet

Vooral in de richtingen waar het probleem spontaan het sterkst werd aangevoeld (romaanse, scheikunde, landbouw) begonnen de studenten aan te dringen op een verlichting van de programma's. Vanuit studentenperspektief was dat natuurlijk ook de meest voor de hand liggende oplossing. De professoren van hun kant stelden hier twee elementen tegenover. Eerst en vooral vonden zij de studiedruk nog niet genoeg aangetoond: dat studenten klagen, of dat het aantal te kennen bladzijden de laatste vijftien jaar gestegen is, of dat de slaagcijfers gedaald zijn, dit alles hoeft niet zo maar te impliceren dat het studieprogramma zelf verzwaard is. Misschien léék het alleen maar zo. De professoren drongen dus aan op meer verantwoord materiaal: onderzoek naar objektieve faktoren die de studie-overdruk ondubbelzinnig konden aantonen. Eén voorbeeld: in februari 1980 stelde de studentendelegatie in de fakulteit Letteren en Wijsbegeerte een nota over studiedruk voor. Hierin werd paritaire (studenten-proffen) kontrole op de *omvang* van de studieprogramma's gevraagd, n.a.v. de klachten in de studierichting romaanse filologie en het rapport van één van de monitoren daarover. De bedoeling was duidelijk: zonder al te veel gelul en op korte termijn het studieprogramma terugschroeven tot redelijker proporties. De fakulteitsraad besliste echter om eerst meer betrouwbaar onderzoek te doen. De Dienst Universitair Onderwijs (DUO) kreeg de opdracht nauwkeurig na te meten hoeveel de studenten van Letteren en Wijsbegeerte in werkelijkheid studeren.

Er was voor de professoren nog een tweede reden om niet zomaar de programma's af te bouwen: zelfs als aangetoond *zou* worden, dat de gemiddelde student vandaag erg veel werkt, dan *nog* is het niet zeker dat men dit aan de programma's moet wijten: misschien is de student van vandaag niet meer zo verstandig als die van vroeger.
programma's afbouwen voor die dommere studenten zou dan neerkomen op het verlagen van het universitair niveau. Argumenten in die stijl menen we b.v. terug te vinden in diverse artikelen van *prof. Cloet* en in een recent rapport van de *Dienst voor Studie-advies (3)*. Zij toonden in ieder geval aan dat het studiedrukprobleem bekeken moet worden in een veel ruimere kontekst dan we aanvankelijk dachten.

We schrijven nu twee jaar later. Op alle twee genoemde terreinen werd ernstige vooruitgang geboekt. Vorige maand publiceerde het DUO een synthese-rapport m.b.t. studiebelastingsonderzoek in vijf studierichtingen, zowel in Leuven als te Kortrijk *(4)*. Het gaat om objektieve cijfers die het DUO verkreeg met een volgens de literatuur erg betrouwbare en beproefde methode (de zgn. 'paarsgewijze vergelijking'). Voor sommige studierichtingen beantwoorden de resultaten aan de verwachtingen (b.v. 1ste kandidatuur burgerlijk ingenieurs: gemiddeld 1899 uren studie per akademiejaar), voor andere zijn de cijfers

vervolg op pagina 4

Extra-katern in deze Veto:

Vanaf pagina 5 tot en met pagina 12:

DE KULTUUR-VETO

Nog een totaalweigeraar...

***Koen Nijssen** wordt van bij de krijgsauditeur overgebracht naar de gevangenis in Antwerpen*

zie artikel pagina 14

REDACTIONEEL

Een jaargang VETO zit er weer op. En wij blij dat het voorbij is: we raken nog nauwelijks het lokaal binnen door de opgestapelde papierresten, de ingedommelde VETO-medewerkers, en de examen- en thesismuizenissen.

Een jaargang vol stormachtige ontwikkelingen: het aantal medewerkers steeg zienderogen (en minderde de laatste maanden even snel...), de *Olivetti* was nauwelijks uitgewuifd, of daar kwam de fotozet al opdagen, en, last but not least, we werden een wekelijkse i.p.v. tweewekelijkse uitgave. Parallel met die technische vooruitgang begon VETO ook — binnenskamers — meer en meer te zoeken naar een eigen profiel, binnen de ASR, en naar de studenten toe.

Door de moeilijkheden, 2 maanden geleden, (zie VETO 22, 11 maart '82) is in die diskussie heel wat meer helderheid gekomen.

Je ziet, we zijn dringend aan rust toe. Jan H. (jawel, van de cinema, en tevens onze nieuwe redaktiesecretaris) heeft dan ook in zijn intentieverklaring geschreven dat we volgend jaar "de uitgebouwde werking moeten stabiliseren en op punt stellen." Wat ook een uitnodiging voor de lezer is, die best in zijn vrije uren wel eens wat wil lay-outen, tikken, of een kringaktiviteit verslaan.

Het is immers niet zo dat wij —"de redaktie"— *'professionals'* zijn of wondermensen. We kunnen nu eenmaal, met een kernredaktie van hooguit 20 man, niet overal zijn... hoe we ook proberen. VETO is een blad dat enkel kan bestaan bij gratie van een "aktief" lezerspubliek. En toegegeven, we hadden dit jaar al niet te klagen: we kregen meer respons dan vorig jaar, soms konden we het aantal lezersbrieven zelfs gewoon niet meer slikken, en voor enkele kwesties (NSV, Zuid-Afrika, Scorpio, Almaaktie) mochten we het beleven dat een van de fundamentele doelstellingen van VETO — een gesprksforum te vormen voor de Leuvense studenten — verwezenlijkt werd. Aan alle brief- en vrije-tribuneschrijvers daarvoor onze oprechte dank. Het kan echter nog beter... met jouw hulp.

Tenslotte hier nog een eervolle vermelding voor *Leo Paesen*, *Frans Smeets* en *Lucien* van de 'Corner', die, na 2 jaar onverdroten en belangeloos aan de kar geduwd te hebben, ons nu verlaten. Waarop wacht je nog?

De redaktie

LEZERSBRIEVEN

Lucien 1

In *Lucien's Corner* van verleden week stonden merkwaardige dingen, en interessant genoeg om in mijn pen te kruipen. Vooreerst vind ik het fout om La Cecilia en Onkruit direkt in het terroristenstraatje te duwen. Ook al wil de auteur net waarschuwen voor een zulke evolutie, is de gemaakte associatie al veelzeggend genoeg.

In verband met kriminalisering: La Cecilia en zeker Onkruit hebben steeds gepoogd hun activiteiten duidelijk te stellen tegenover het publiek (met interviews, perscommuniqués enz.) Dat de "burgerlijke" pers desondanks een crimineel beeld van hen ophangt, heeft meer te maken met kwaadaardige onwil.

Als je bovendien aktie met een kleine groep voert ben je voor kriminalisering nog kwetsbaarder, je wordt gauw marginaal en dus verdacht. Als de auteur schrijft over politieke bijval, hoop ik maar dat hij niet bedoelt dat elke groep zo snel mogelijk maar moet uitgroeien tot een massa-organisatie. Of moet je steeds met massa's zijn voordat je iets uitricht? Kleine groepen als Onkruit en La Cecilia hebben de onvervangbare waarde van vernieuwend te werken, van bepaalde gevoeligheden laten aankweken in de richting van een meer vrijheidslievende mentaliteit. En vergeet niet dat dit niets te maken heeft met terrorisme.

Guido Van Genechten

Lucien 2

Lucien schrijft in zijn jongste cornerrubriek dat 'anarchisten zich door het establishment niet in de kriminaliteit mogen laten provoceren'. Nu zijn zelfs vele kriminologen het erover eens dat kriminaliteit niet mag beoordeeld worden vanuit de bestaande wetten in een land, of vanuit het gedrag van overheidsbekleders, hetzij politici, hetzij de strafrechtvervolgers. Waren de buurtbewoners van de Mussenbuurt plots misdadigers als zij de tuin van De Walque vorig weekend bezet hebben, om te eisen dat de stad het park opkoopt en aldus toegankelijk maakt voor de buurt? Is minister van Defensie Vreven een krimineel als hij weigert de bevolking een jota te vertellen over de 'plannen' die de regering op dit ogenblik al heeft om de kernraketten te installeren? De Amsterdamse kriminoloog Bianchi gaat zelfs zover dat hij stelt dat in konflikten tussen burgers, deze zelf het recht hebben om uit te maken wat krimineel is en hoe het op te lossen valt. Het strafrecht kan in zijn visie nog steeds funktioneren als 'stok achter de deur' voor het geval dat de 'dader' niet bereid is tot een konfliktenregeling%

Voor de rechtbank wordt iemand die handelt in 'staat van wettige zelfverdediging' vaak vrijgesproken. Ook elementen als 'handelen vanuit een onweerstaanbare drang', 'handelen vanuit verheven idealen' worden vaak in rekening gebracht ten gunste van de beschuldigde. Het kapitalisme anno 1982 is van die aard dat het vele mensen een 'onweerstaanbare drang' tot akties bezorgt, 'door verheven idealen gedreven', waarbij de mensheid, en dus ook zichzelf, in 'staat van wettige zelfverdediging' wordt geacht. Het kapitalisme provoceerde dus, als het zijn bevolking bedreigt met kerncentrales, kernraketten, als het chanteert met werkloosheid enz... Nu leert de geschiedenis dat vaak enkel 'wetsovertredende' akties enig soelaas kunnen brengen aan de problemen.

Persoonlijk kan in me enkel voorstellen, dat ik aan akties zou meedoen waarvan ik weet dat een deel van de bevolking deze 'begrijpt en ze in stilte goedkeurt. Hiervoor is nodig dat een aktie informatief terdege begeleid wordt, en dat ze inspeelt op problemen die op dat ogenblik in de aktualiteit zijn. Het kapitalisme provoceert mij dus duidelijk wel in de 'kriminaliteit'. Maar het is de vraag in wiens 'kriminaliteitsdefinitie' — deze van de ordehandhavers als bv. een Vandenboeynants, die in de tijd dat hij Minister van Defensie was (1973-1980) minstens 200 miljoen verduisterd heeft, of in deze van 'een deel van de bevolking' — men zich 'krimineel' meent te wanen, en ik heb gekozen voor de tweede definitie.

Luc Vanheerentals

Lucien 3

"Martin Van Kerrebroeck: een nieuwe Benno Ohnesorg?" zo vraagt Lucien zich in zijn hoekske af (Veto 29). Mijn antwoord: hopelijk niet. Ik wens niemand gedood te worden door de kogels van de flikken. Martelaars hebben we niet nodig. Alhoewel het natuurlijk wel zo is, dat de brutaliteiten in El Salvador duizenden mensen in het 'rijke Westen' motiveren om zich tegen de USA te kanten. Zoals dat in de 60-er jaren op nog grotere schaal het geval was n.a.v. de oorlog in Vietnam. En het moet gezegd dat de toenmalige studenten én de Rote Armee Fraktion de anti-imperialistische solidariteit ernstiger opvatte dan de huidige generatie. Je mag nog zoveel kritiek hebben op de R.A.F., toegegeven moet worden dat ze niet door eigenbelang of machtswellust gedreven worden. En bereid waren hun privileges en kleinburgerlijke welstand op te geven voor hun idealen, tot hun eigen leven toe. Toen de massa niet in beweging leek te komen, moest hun projekt wel mislukken. Maar in de impasse, waar ze in de herfst van '77 terechtkwamen, stonden ze niet alleen. Zij die na de revolutie van de 60-er jaren begonnen waren de marxistisch-leninistische minipartijtjes op te bouwen, waren — anders dan in Vlaanderen — reeds lang afgeknapt. En de 'lange mars doorheen de instellingen' bleek ook weinig aarde aan de dijk gebracht te hebben. Tenzij voor een handjevol intellektuelen die zich meer en meer met het systeem (is dat ook al een verdoemd woord?) zijn gaan identificeren, en op TV en in de pers naar voor geschoven worden om de nefaste logika van groepen als R.A.F. aan de kaak te stellen. De 'zelfmoorden' in Stammheim heeft deze tegenstellingen nog eens duidelijk aan het licht gebracht: enerzijds die linksen die zich op een kritische manier vereenzelvigen met de instituties, en niet enkel de gewapende strijd, maar elke vorm van radikaal verzet afwijzen; en anderzijds een brede laag van — meestal — jonge mensen die tegen het systeem aanschoppen, en opteren voor autonome en direkte aktie. De pers heeft het de laatste tijd zoveel over autonomen. Welnu, autonomie is als beweging ont-

vervolg op pagina 16

acco-kopiedienst

tiensestraat 134-136 leuven - tel. 016/23.35.20

de konkurrentie schrijft:

GOEDKOOP
GOEDKOPER
GOEDKOOPST ...

de acco-kopiedienst garandeert U:

SNELHEID
én KWALITEIT
én een EERLIJKE PRIJS !!!

en voor TESISSEN
doen wij nog IETS EXTRA

Lucien's corner

De honden slaan aan het blaffen op het erf: langs onze boerderij passeert een groep Chiro-knapen op bedevaart naar Dadizele. Ze stappen op in bruine uniformen maar in verspreide slagorde, met op kop de vlag: het zwarte chiro-teken op gouden veld. Gelukkig dekt die vlag tegenwoordig een andere lading maar de symbolen van die jeugdbeweging doen denken aan "De nieuwe orde."

Het is tekenend dat het Vlaams Nationaal Zangfeest, het lasterbladje 't Pallieterke en de Gazet van Antwerpen wat onrustig worden bij het zien van zoveel bezwarend materiaal iedere vrijdagavond op het eerste net. De waarheid kwetst zodanig dat Leopold III het nodig acht het zwijgen te verbreken om te verzoeken het zwijgen te bewaren. Hij kon niet welsprekender zijn opgetreden. De Vlaamse Republikeinse Beweging, een actiegroep in '75 gegroeid uit het TAK van Piet De Pauw, heeft dan ook groot gelijk om verleden week met een spandoek voor het koninklijk paleis het hof aan te raden zich niet aan censuur te bezoldigen.

De Wilde's levenswerk is een mooi voorbeeld van wat objectiviteit eigenlijk is. Dé objectiviteit bestaat niet. Er bestaan enkel verschillende versies waarvan de een de realiteit meer benadert dan de ander en die tegenover elkaar moeten afgewogen worden. En dat doet De Wilde voortdurend. Hij vervalt niet in antifascistische donderpreken, hij laat de feiten voor zichzelf spreken. Hij gooit niet iedere vlaamsnationalist op één hoop met de nazi's, hij nuanceert, hij heeft begrip voor motieven en idealen.

Maar waarom die oude koeien uit de gracht gehaald? De reakties op de radio na het programma wijzen erop dat veel mensen eindelijk de kans zien om met het verleden in het reine te komen. Maar dat zou dan nog de zaak kunnen blijven van de huidige derde leeftijd. Het is de bedoeling de jongeren in te lichten over wat collaboratie eigenlijk geweest is en waaruit de Nieuwe Orde is ontstaan. Van het verleden leren voor het heden.

Toen was er ook ekonomische krisis en bewapening. Toen was er ook een gebrekkige parlementaire democratie en een groeiende repressie tegen sociale onrust. Toen was er ook massale werkloosheid en vreemdelingenhaat. Toen heeft rechts zijn revolutie geprobeerd: ze overwon in Italië, Duitsland, Spanje; ze heeft zich in de staat ingenesteld in andere landen, ook in België. Enkel in Frankrijk is het niet gelukt door de overwinning van een links volksfront. Maar dat heeft de oorlog dan weer ongedaan gemaakt.

Nu biedt rechts zich weer aan, onder andere vormen weliswaar, we leven in een andere tijd. Zelfs het vooroorlogs solidarisme durft zich nog eens te vertonen langs extreem-rechts. De linkerzijde in België zit weer in het defensief. Want voor reformisme is het te laat, voor revolutie nog te vroeg. Tenzij de loonmatiging nog twee jaar wordt aangehouden, zoals premier Martens belooft.

Lucien

In gesprek met pater Schildermans

De lotgevallen van een priester-ontwikkelingshelper

Op woensdag 5 mei gaf de Limburgse scheutist **Pater Schildermans** een voordracht over *Guatemala* in de Sociale School te Heverlee. Pater Schildermans' lot kent iedereen wellicht al uit de persberichten tijdens zijn ontvoering. Vorige week donderdag was hij nog op onze bloedeigen BRT te zien in een uitzending van Panorama. VETO was Panorama eigenlijk vòòr, maar door ziekte van de verslaggever verschijnt Schildermans nu pas op deze pagina's. Net op de valreep dus.

Pater Schildermans is een jonge Scheutist die er — als je dit zou verwachten — niet zo revolutionair uitziet. Integendeel, hij ziet er een beetje uit als een geslaagde manager van een internationale firma.

Na twee zinnen praten neemt *"Pablo"* Schildermans dit eventueel misverstand evenwel weg. Je voelt een eerlijke sociale bewogenheid die je nog zelden aantreft. Hij praat met gedrevenheid en engagement: "ik blijf praten, ik kan uren doorpraten". Zo heeft er ook niemand een eerste vraag te stellen, hij steekt zelf van wal:

▶ Wat doet een missionaris zoals ik in Guatemala?

In tegenstelling tot de oudere generatie missionarissen die enkel hun brevier en de mis lazen, leggen wij — als nieuwe generatie missionarissen — het aksent op de integrale ontwikkeling van de mens. Het belangrijkste is voor ons niet alleen zieltjes winnen. Het inwendige van de mens is natuurlijk ook belangrijk, maar sommigen vergeten nogal eens dat het lichaam een heel voorname plaats inneemt. Een mens die honger heeft, of vermoord wordt, kan je moeilijk de blijde boodschap doorgeven. Dan is dat geen blijde boodschap maar een holle boodschap.

Als de mensen voor uw ogen kreperen moet ge daar als priester iets aan doen. Ge kunt dan niet vluchten in gebed of sakramenten uitdelen. Dat is de mensen enkel maar sussen, kalm houden, opdat ze braaf zouden zijn om in het hiernamaals te geraken.

Als ge ziet hoe die mensen als slaven worden misbruikt, al gedurende honderden jaren, dan kunt ge niet anders dan u engageren tegenover deze mensen. Zeker *nu met de wereldkrisis en het* repressieve moderne grootgrondbezit kunt ge niet anders. Onze eerste taak als priester is die boodschap der liefde niet alleen brengen met woorden maar ook met daden. We proberen de mensen te verenigen in basisgemeenschappen om samen te zoeken naar oplossingen. Meestal voor heel konkrete dingen zoals lage lonen en ontslag op het werk. Na een tijd ga je dan inzien dat het onrecht struktureel is, dat deze verknechting van het volk gebeurt om grote winsten te maken. Dat het gaat om een kapitalistisch systeem waar de mens op de 2de plaats komt, en de woekerwinsten op de eerste plaats. En i.p.v. enkel sakramenten uit te delen ga je dan de mensen helpen om vakbonden te stichten. Voor een groot stuk vanuit het evangelie: opkomen voor de armsten van de armen zoals Christus dat ook gedaan heeft. Maar voor je zover komt gaat er wel een lang proces aan vooraf. Als je als jonge priester in Guatemala aankomt, dan ken je de situatie daar niet. De boeren en de arbeiders, die kennen de situatie daar dikwijls veel beter dan de priesters. Priesters worden dikwijls bewust gemaakt door de mensen zelf, dat is een groeiproces. Door dag in dag uit met de mensen samen te leven leer je ze langzaam begrijpen. En als je dan na een tijdje je oude boeken gaat lezen over bevrijdingstheologie, dan lees je die plots met een heel andere bril. Dan ga je ook het evangelie herlezen. En zo word je één van hen. Als je dan als priester in een dorp waar vijftig mensen zijn vermoord de begrafenis gaat doen, dan voelt ge u even vermoord als hen, dan word je woest, schopt ge tegen windmolens die ge toch niet kunt raken, dan voelt ge u Don Quichote.

Maar als je een staking helpt organiseren die 70000 boeren op de been brengt en ge krijgt de regering op haar knieën voor een loonsverhoging van 1,12$ naar 3,20$ per dag dan voelt ge u blij met hen.

Aktie

▶ *Hoe lang heeft dat groeiproces geduurd?*

Schildermans: Dat duurt nog altijd voort. Ik ben 7 en een half jaar in Guatemala geweest in een parochie aan de Atlantische Oceaan. Doordat ik ben moeten vertrekken is dat proces vroegtijdig afgekraakt. Je moet weten: volgens sommige priesters en bisschoppen had ik me te ver gewaagd. Die zeggen: "'t Is uw eigen schuld dat ge zijt moeten gaan vluchten." Er zijn er ook die zeggen: "Ze hadden u moeten doodschieten." Ja, kollega's van mij. Anderen zeggen dan weer: "Ge zijt niet ver genoeg gegaan, ge had verzetstrijder moeten worden, dan zat ge nu nog bij ons in de bergen."

▶ *Kan u ons wat meer vertellen over de verschillende aktievormen?*

Schildermans: De meeste gebruikte zijn betogingen, stakingen en bedrijfsbezettingen om de produktie te kelderen, om het ekonomisch systeem te boykotten. Zodanig dat de grootgrondbezitters zouden inzien dat er iets verkeerd gaat. Zolang ze niets voelen denken ze dat het goed gaat. Zolang dat die meer dan 70% van onze mensen op het randje af in leven blijft en niet reklameren trekken ze zich daar niets van aan. Van zodra de mensen protesteren, niet zomaar, maar geweldadig protesteren, zijn er heel wat grootgrondbezitters die zeggen: "Oei, het wordt hier gevaarlijk, snel wat opslaan of 't is hier gedaan." (Er zijn er natuurlijk ook die hun geld terugtrekken.)

Coca-Cola

▶ *Door wie zijn die akties georganiseerd of zijn die spontaan?*

Schildermans: Die akties zijn goed georganiseerd: er zijn verschillende professoren van de universiteit — sociologen en politologen — die hun leerstoel verlaten om te gaan werken onder de boerenbevolking. Dat valt natuurlijk niet in goede aarde bij de grootgrondbezitters. In '78 is het 'Komitee voor Boerenenheid' gesticht. Dit is een klandestien overkoepelend syndikaat. Ze werken ondergronds omdat ze anders gedood worden door het leger en door de paramilitaire bendes.

De Coca-Cola fabrieken bijvoorbeeld hebben hun volledige vakbondstop laten vermoorden. Stel u dat eens voor dat ze hier in België morgen Houthuys en Debunne doodschieten. Er is dan een Coca-Cola-boykot geweest, ook hier in België. Ge hebt er misschien aan meegedaan. En let op: volgens de wet mag je vakbonden oprichten, maar als je ermee begint leef je geen twee maanden. Dat hebben we zelf regelmatig gezien. We hebben soms mensen aangespoord tot vakbondsaktie die we daarna hebben

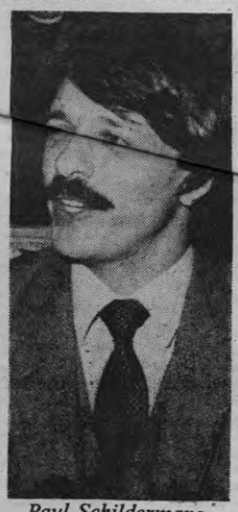

Paul Schildermans

zien vermoorden. Dan reageren sommigen: "Je hebt die mensen de dood ingejaagd." Dat is niet waar, dat was die mensen hun eigen beslissing. Die mensen zijn niet voor niets gestorven, ze hebben vele mensen verenigd en bewust gemaakt. Zo wordt het vuur doorgegeven.

Maar het zijn niet alleen vakbondsmensen die gevaar lopen. Er zijn ook al meer dan 1000 katechisten vermoord in Guatemala en ok 15 priesters waaronder een bisschop. Er zit ook ergens een bisschop ondergedoken, beseft ge wat dat is? Dat ne Schreurs of nen Danneels zich niet meer durven vertonen in het openbaar en elke nacht op een andere plaats moeten gaan slapen. Of dat een bisschop die om de zoveel jaren zijn verslag gaat uitbrengen in Rome niet meer in België binnenmag. Dat is gebeurd in Guatemala.

Bidden is niet genoeg

▶ *Wat is de houding van Rome m.b.t. Guatemala?*

Schildermans: De kerk in Guatemala zelf is verdeeld en dus is Rome ook verdeeld. Rome heeft tot nu toe t.o.v. Latijns-Amerika nog geen officieel standpunt ingenomen. De paus zal wel bidden als er iets gebeurt. Maar, preventief een standpunt innemen, dat is nog niet gebeurd. Wat hij wel doet als het over Polen gaat. En dan zeggen wij: "Twee maten, twee gewichten.", of is de paus slecht ingelicht? Of is hij meer betrokken op Polen omdat het 'n Pool is? Ik denk het laatste. Hoewel ik mij ook kan voorstellen dat de paus, wat betreft Latijns-Amerika, niet goed durft. Waarom? Omdat hij dan grootmachten tegen de schenen moet stampen, die zogezegd bevriende naties zijn. Echter, het kommunistisch blok tegen de schenen stampen, dat is misschien nog goed voor het heil van het katholicisme? Ik weet het niet.

Maar 't is — met alle respekt voor Solidariteit — toch nog veel gemakkelijker om in het Oosten voor je rechten op te komen dan bij ons. In Polen zaten 20000 mensen gevangen als gevolg van de noodtoestand. Bij ons in Guatemala werden ondertussen 20000 mensen vermoord en daar sprak men niet van. De paus was altijd maar bezig over Polen en over Walesa. En dat doet dan wel pijn.

▶ *U zei net dat de Kerk in Guatemala ook verdeeld is.*

Schildermans: Inderdaad. We moeten niet alles afschuiven op het Vatikaan. We moeten het ook afschuiven op onze bisschoppen in Guatemala. Die zijn ook laks. Er zijn ook maar 4 van de 15 bisschoppen die echt de kant gekozen hebben van de armen. En van de priesters zijn er misschien ook maar 20% die de kant gekozen hebben van de verdrukten. Er zijn er natuurlijk heel wat meer die dat doen in hun gebed, maar dat is niet moeilijk, dat kan iedereen. Je moet er echter ook iets voor doen. Sakramenten uitdelen en missen doen is niet genoeg.

▶ *Wat is de rol van de christen-democraten in Guatemala?*

Schildermans: Een heel dubieuze rol. Zij zeggen: "Links is tegen rechts aan het vechten en wij zitten er midden in, wij zijn het centrum." Maar ginds is geen democratie, dus zijn er ook geen christen-*democraten*. Er is alleen maar dictatuur. En zo steunen ze soms — tegen beter weten in — mensen die enkel de democratische schijn hoog houden zoals in El Salvador met Duarte. Maar ze kunnen niets beginnen. Kijk naar de landbouwhervorming in El Salvador: die wordt nu al teruggeschroefd.

▶ *Krijgt u soms geen reakties van mensen die huiverig staan tegenover het gebruik van geweld?*

Schildermans: Ja, inderdaad, er zijn mensen die zeggen: "Gij als priester, gij moet toch de eerste zijn om geweld af te keuren." Ik heb ook geen geweld gebruikt. Ik heb wel mensen voorbereid en als zij de kant kozen van het geweld hebben zij dat gedaan als laatste verdedigingsmiddel tegen de militaire diktatuur. Ik heb evenwel nooit tegen iemand gezegd: "Gij moet gaan schieten." Als de mensen dit zelf besloten, heb ik hun beslissing gerespekteerd.

"Walter, go home"

▶ *Die moorden en die verdwijningen, hoe gebeuren die?*

Schildermans: Het verhaal van Walter Voordeckers kennen jullie waarschijnlijk wel al. De dag dat het Nicaraguaanse volk de strijd had gewonnen heeft Walter in een mis gezegd: "Dat moet hier ook gebeuren, weg met dat leger." In die mis zaten echter enkele militairen in burger. Toen al hebben de militairen hem willen neerschieten. Ze hebben dat nog bedisseld met de administratie en een paar maanden later was het toch zo ver. Ze kwamen eerst op de muren schrijven: "Walter, go home." Walter is inderdaad naar huis gegaan, maar hij is teruggekomen. Hij zag het als zijn heilige plicht terug te gaan naar dat volk. Niet om te sterven, want hij was niet bereid om te sterven. Hij heeft altijd gezegd: "Ik ben 'n schrikhaas en als ze mij willen pakken ga ik lopen." Hij is ook gaan lopen maar ze hebben hem doodgeschoten.

Ik ben niet gaan lopen. Ik ben stokstijf blijven staan, totdat ze mij tegen de grond klopten. Ze hebben mij geschopt en afgeslagen. En ze zijn gaan lopen met alles wat ze konden dragen. Mijn auto kregen ze niet in gang, de stommeriken wisten niet dat je een diesel moet voorverwarmen. Een vriend die mij wilde verdedigen hebben ze neergeschoten. En ze hebben mij dan ontvoerd.

Leger, politie, benden: één pot van 't zelfde nat

▶ *Door wie bent u ontvoerd: door het leger of door een para-militaire groep?*

Schildermans: In Guatemala is dat gewoon niet te scheiden. Het is allemaal één pot nat. Het leger zit vooral in garnizoenen en duidt zelf de para-militaire benden aan. Het zijn de helpers van het leger. Ze opereren in opdracht van het leger. In ruil krijgen ze van het leger een wapen.

Bij mij waren ze er allemaal: het leger, para-militaire helpers en ook de nationale politie. 't Is één pot nat, dat kunt ge nog moeilijk uit elkaar halen. Ik heb die drie dagen wat meegemaakt en wat verhaaltjes gehoord! De soldaten dachten toch dat ze mij gingen vermoorden. Als ik zo een verhaal vertel dan kotst ge bijna. Ze kwamen met 8 soldaten terug van een moord. Natuurlijk hadden ze het slachtoffer zijn geld afgepakt en waren ze zich daarmee gaan bezuipen. Onderweg komt er één van die jongens op het idee om de eerste vrouw of het eerste meisje dat ze tegenkomen te verkrachten. En de eerste die ze tegenkomen is een oud, oud vrouwtje. Die hebben ze dan met acht verkracht tot ze dood was. En dat vertelden ze tegen mij. En inderdaad, een paar weken daarvoor hebben we zo'n oud vrouwtje gevonden, verkracht en vermoord. En ze waren trots dat ze dat gedaan hadden, acht kereltjes van achttien jaar. Ik had ze moeten slaan... maar je kunt dat dan niet want dan zijt ge zo dood. Ze staan dan klaar met hun Israelische wapens. En fier!

▶ *Die soldaten zijn toch ook Guateken, hoe is het dan mogelijk dat die op hun eigen volk gaan schieten?*

Schildermans: Ze schieten op hun eigen volk en neen, ze schieten niet op hun eigen volk. Het leger is verscheiden. Er zijn de kaders en die komen zeker niet uit de boerenbevolking. Dat zijn mensen die militaire school gevolgd hebben, wiens vader ook al militair was of van grote families die geld hebben. Want militaire school kost veel geld.

Dan hebben ze een hele hoop soldaten die spontaan naar het leger gaan. Dat zijn mensen uit het oosten van het land, daar is een heel arme, onvruchtbare streek. Om in leven te blijven zijn er voor die jongens maar twee mogelijkheden: ofwel politieagent worden ofwel in 't leger gaan. En dat is in Guatemala twee keer hetzelfde: schieten op de bevolking. Ze verkopen zich eigenlijk aan de rijke klasse. Ze krijgen dan eten, kleren en een revolver, wat in Guatemala erg belangrijk is. Het "manchoïsmo" is daar nl. erg belangrijk. Met een revolver zijt ge de machtigste. Er zijn ook jongens die opgepakt worden en die verplicht worden om mee te doen. Als ze niet meedoen worden ze ter plekke neergeschoten. Het is al gebeurd dat zulke jongens moesten gaan schieten in hun eigen dorp. Hun eigen vader en moeder neerschieten, anders worden zij neergeschoten. Er zijn er die deserteren, maar als die gepakt worden! Deserteurs kunnen ook nergens naartoe: die zijn ook thuis niet meer welkom, want thuis zijn ze verschrikkelijk bang dat ze met hem betrapt worden.

Uncle Sam regeert de wereld

▶ *Wat is de rol van de Verenigde Staten in Guatemala?*

Schildermans: De V.S. doet altijd alsof die landen een stuk van henzelf zijn. Ze zeggen dan: "Laat de 'Amerikanen' samen met de 'Amerikanen' hun zaken regelen." Maar ge moet niet denken dat de gringo's de Zuid-Amerikanen begrijpen. Ze begrijpen die niet. Als er in Guatemala nog 100000 Indianen vallen, dat kan hen geen zier schelen; als hun ekonomie maar blijft draaien.

Ogenschijnlijk is er het gevaar voor het kommunisme. En de V.S. zegt: "Geen tweede Cuba, of geen tweede Vietnam." Ze hebben eigenlijk al een tweede Cuba met Nicaragua. Zij denken dat het hun achtertuin is, maar die is niet van hen. Die achtertuin is van de Latijns-Amerinen, dus, zowel Russen en Noord-Amerikanen: handen af.

Maar de Noord-Amerikanen zeggen: "Hier mag ik spitten, dat is mijn achtertuin." En als ze dan een diep gat maken en daarvoor mensen met zand overgooien en vermoorden dan zeggen ze: "Da's voor de wereldvrede, want dat zijn allemaal kommunisten." Onder het mom van het kommunisme vermoorden ze in Guatemala tienduizenden mensen. En dat kunnen wij niet begrijpen, omdat die mensen geen kommunisten zijn. Die weten niet eens wie Marx is. Die mensen zijn ongeletterd. Het zijn wel boeren die vragen achter een stuk brood. En ze drijven inderdaad die mensen stilaan naar het kommunisme. Als die landen kommunistisch worden is het de schuld van de V.S. Latijns-Amerika zou een eigen koers moeten varen, noch pro-Rusland, noch pro-Amerika. Een internationale ongebonden koers varen. Ze hebben grondstoffen en een enorm kapitaal aan jeugd. Het is een dynamisch volk. Maar ja, 't is nog altijd Uncle Sam die de wereld regeert. Ook hier in België.

De wereld is verdeeld tussen Rusland en Amerika. En als Frankrijk dan wapens stuurt naar Nicaragua, dan zeggen de Amerikanen: "Zoiets doet ge toch niet als partner, ons in de rug schieten, wapens leveren aan onze vijanden." Alsof de Nicaraguanen vijanden zijn. Dat zijn ze niet, maar dat worden ze als de V.S. zich zo blijft opstellen. Door de blokkade of hun eventuele inval gaan ze het volk ofwel moeten uitmoorden, ofwel tot vijand maken.

Maar die mensen zijn niet tegen de verenigde staten, in Guatemala ook niet. De V.S. is voor hen zoiets als het aards paradijs. Er zijn heel wat Guateken die illegaal gaan werken in de V.S. Daar krijgt ge namelijk 5 dollar per uur voor een slordig werkje; in Guatemala krijgt ge 2 dollar per dag voor hard beulend werk. Ze zien ook die rijke Amerikanen op vakantie komen. Met mooie fotoapparaten, zonnebrillen, sjieke auto's, en veel geld uitgeven. En wie komen ze daar fotograferen? Juist die arme indianen fotograferen ze. Zoiets, dat is niet serieus, ze uitbuiten en ze dan ook nog als vee komen bekijken. Eerst helpen, en dan komen kijken, okee. Maar niet andersom. Dan lokt ge haat uit bij de mensen. En dan verschieten die gringo's ook nog dat het verzet hotels opblaast en op toeristen schiet.

Morgen is het te laat

▶ *Wat kunnen wij zelf doen m.b.t. Guatemala?*

Schildermans: Er zou in de westerse landen een mentaliteitsverandering moeten komen. Zodat we niet zo snel oorlog en geweld goedkeuren. Ik hoorde vandaag nog zeggen: "Al die Argentijnen, ze moeten ze doodschieten." Zoiets vind ik gewoon vreselijk, dat vind ik echt een hitleriaanse uitspraak. Zijn de Engelsen dan beter? Waarom? Omdat ze Europeanen zijn? We mogen niet te rap oordelen, het gaat daar om belangen. De mensen stappen zo vlug over al die lijken. Bijvoorbeeld met die Argentijnse kruiser, er verdrinken daar 600 mensen. En in de gazet zitten ze vooral over die kruiser te schrijven. Wat die gekost heeft, hoe oud dat die was. En op 't einde van het artikel staat dan in drie regeltjes dat er 600 mensen verdronken zijn. Maar — godverdomme — het gaat toch niet over boten zeker, het gaat om mensen. Voor mij had op de voorpagina een lijst moeten staan met de namen van die 600 Argentijnen. Maar dat is onze maatschappij: zo rot is ze dat materiële dingen zoals zo'n kruiser belangrijker is dan 600 mensenlevens. Flauwekul is dat! Wat kunnen jullie doen?

Jullie generatie zou in het teken moeten staan van de strijd tegen de bewapeningswedloop, morgen is het te laat! En wat Guatemala betreft: aandringen op het stopzetten van wapenleveringen en een boykot van produkten uit dat land.

Poi Rodts

Studiedruk:

Waarom je geen tijd hebt om dit artikel te lezen

opvallend hoger (KULAK geneeskunde 1ste kandidatuur: 2532 uur) of lager (2de kandidatuur romaanse: 1362 uur) dan wat (op subjektieve gronden) wordt verwacht. Objektiever cijfermateriaal dus — dat was het eerste wat de proffen vroegen. Daarnaast is er echter ook gewerkt aan een beter referentiekader voor het studiedrukprobleem: het DUO zelf doet al praktische suggesties om tot een aanvaardbare definitie van "normstudent" en "normatieve studiebelasting" te komen. En op Kringraad-ASR werd dit jaar geprobeerd om de diverse elementen van het studiedrukprobleem van mekaar los te maken: op de studiedag van 20 maart werd een schema ontwikkeld waarin het studieprogramma, de (fluktuerende) normen van de proffen, de kwaliteiten van de opeenvolgende studentengeneraties (intellektuele begaafdheid, inzet,...), de onderwijs- en evaluatiesystemen, elk hun plaats vinden.

1982: van denken word je moe

Reden te over dus, om te veronderstellen dat het uur U is aangebroken: het ogenblik dat we er eens met zijn allen tegenaan gaan om de groei van de studieprogramma's onder doordachte kontrole te brengen. Kringraad maakte een nota voor de Akademische Raad, waarin een timing werd voorgesteld om de diverse diskussies aan te pakken. Er werd vooral de nadruk gelegd op het komplekse karakter van de problematiek, die het onmogelijk maakt om b.v. de DUO-cijfers "maar eens eventjes" op het eerste gezicht te gaan interpreteren. *(5)* MAAR. De studentenvertegenwoordiging die deze Kringraad-nota op 3 mei ll. op de Akademische Raad voorstelde, moest tot haar grote verbazing vaststellen, dat de akademische overheid zich alleen maar zo snel mogelijk van dit hete hangijzer af wil maken: zonder blikken of blozen werden de DUO-cijfers doorgestuurd naar de onderwijskommissies en de fakulteiten, hoewel iedereen weet dat de mensen daar helemaal niet beschikken over welk referentiekader dan ook, om die cijfers op een zinnige manier te interpreteren.

Je kunt nu op je vingers natellen wat er gaat gebeuren: in de richtingen als romaanse, waar de cijfers lager liggen dan verwacht, zal men aan de studenten vragen waarover ze zich eigenlijk druk maken. En waar de cijfers erg hoog liggen, zoals geneeskunde-KULAK, daar zal men eerst de cijfers zelf in twijfel trekken en verder zoals gewoonlijk oppervlakkige opmerkingen maken over de dommere studentenpopulatie (dommer, want VSO en demokratisering van het onderwijs... of hoe je één soep makkt met alle zonden der aarde). En zeggen dat de dikkere kursussen alleen maar *meer hulp* zijn voor de student en dat ze de studiedruk eigenlijk verlichten.

Je gaat je wel afvragen waar we ons nu al twee jaar mee bezig houden (of bezig-gehouden worden...): toen de studenten afgingen op subjektieve ervaringen, om het studiedrukprobleem aan de orde te stellen, werd dat van tafel geveegd met het argument dat er objektieve cijfers en referentiekaders moesten komen. Nu die er zijn, veegt men die weer van tafel door de cijfers in twijfel te trekken en de diskussie over het referentiekader te ontwijken.

Het gewicht van de macht

Ziehier de konklusies van ontgoochelde studenten:

1. Van de studenten wordt steeds perfekte argumentatie verwacht. En zelfs als die er (ten koste van veel inspanning en een flinke brok van onze negen miljoen subsidies) komt, is een subjektieve, ongefundeerde, oppervlakkige, onwetenschappelijke impressie van het proffenkorps voldoende om die argumentatie van tafel te vegen. Die studenten die geloven in de huidige medebeheersstrukturen, vinden het vast niet prettig, te moeten vaststellen dat in laatste instantie niet diskussie, maar machtsverhoudingen de doorslag geven.
2. "De universiteit wil over alles wetenschappelijk onderzoek doen, behalve over haar eigen onderwijs." *(6)*
3. Op Kringraad gaat men door met het onderzoek over dit soort problemen, en wij hopen van DUO hetzelfde. In de toekomst zullen we ons materiaal nog meer in VETO publiceren. Als dit de akademische overheden niet kan bewegen tot een meer overdacht onderwijsbeleid, dan zal het haar toch niet makkelijk vallen het schaamrood op haar wangen nog langer te verbergen.

Luc Baltussen

Noten

1. M. BRACKE, *Syntesetekst over het onderzoek naar de arbeidsbelasting van de derdejaarsstudent aan de K.U.Leuven in de periode 27 februari tot 2 maart 1977.*
Leuven, november 1979

2. E. DEPREEUW, M. BRACKE en J. MANS, *Empirisch onderzoek van enkele kwantitatieve aspecten van de studielast in vijf studierichtingen van de K.U.Leuven. De evolutie tussen 1962 en 1978.*
Leuven, 1980

3. M. CLOET, De overgang van het secundair naar het universitair onderwijs en de mislukkingen in de eerste kandidatuur, *Onze Alma Mater,* 1981 (35) nr. 4, pp. 243-254

J. HOORNAERT, *De overgang van het secundair naar het universitair onderwijs: waar het schoentje spant!*
Leuven, maart 1982

4. *Syntheserapport over het onderzoek inzake de studiebelasting aan de K.U.Leuven en de K.U.Leuven campus Kortrijk (Academiejaar 1980-1981),*
Leuven (Dienst Universitair Onderwijs), s.d.

5. *Nota aan de Akademische Raad* (A.R. 146/Varia),
Leuven (Kringraad), 26 april 1982.

6. Uitspraak van prof. J. Van Damme tijdens een gesprek met de Kringraadvrijgestelden, op 4 september 1981.

(Alle teksten zijn te vinden in het Kringraad Archief en Dokumentatiecentrum, 't Stuc, E. Van Evenstraat 2D, 3000 Leuven)

KRITAK KRITAK KRITAK

In onze afdeling
MODERN ANTIQUARIAAT
vind je een uniek aanbod prachtige boeken
aan onklopbare prijzen,

zoals deze week:

H. Verhaer
Kafka of schrijven uit onmacht ... 175 fr.
T. Borowski
Hierheen naar de gaskamer,
dames en heren ..... 175 fr.
F. Boenders
Pretenties en presumpties ..... 145 fr.
H.C. ten Berge
De raaf in de walvis ..... 175 fr.
M. Oukhow
Het verbrande testament ..... 145 fr.
Th. Luykx
Evolutie van de communicatiemedia 150 fr.
J. Donoso
Obscene nachtvogel ..... 245 fr.
B. Brainbridge
De naaister ..... 175 fr.
G. Walschap
Zuster Virgilia ..... 145 fr.
E. McCann
Oorlog in Ierland ..... 95 fr.
J. Swift
Gullivers reizen ..... 175 fr.
P. Theroux
De grote spoorwegcarrousel ..... 245 fr.
J. Daisne
Gepijnde honing ..... 125 fr.
Erotisch Citatenboek ..... 125 fr.
H. Mulisch
De toekomst van gisteren ..... 145 fr.

KRITAK
Vesaliusstraat 1, Leuven
tel. 016/231264

Boekbespreking

Seksualiteit bij gehandikapten: zo ongewoon misschien?

De taboes rond seksualiteit enerzijds en gehandicapt-zijn anderzijds behoren nog niet tot een zò ver verleden. Onafhankelijk van elkaar, werden beide thema's langzamerhand meer en meer bespreekbaar. Maar hoe zit het nu met de seksualiteit bij gehandicapten? Wordt deze niet, nog steeds, gevangen gehouden tussen deze tweevoudige taboesfeer? **Marc Christiaens** begint zijn bijdrage in dit boek met de getuigenis van een gehandicapte zelf (i.v.m. een film over seksualiteit bij gehandicapten): *«Zo'n film verduidelijkt niets, integendeel. Voor mij hoeft het niet. Als jullie zo'n film bekijken, beginnen jullie te fantaseren, en dat stoot me tegen de borst. Ook het medelijden dat er rond hangt is onuitstaanbaar. Ik hoef dat medelijden niet. Dat soort valse romantiek rond het liefdesleven van gehandicapten heeft niets met de realiteit te maken. Bij ons gebeurt dat heel gewoon, zoals bij andere mensen. Ik ben gelukkig gehuwd, wat lang niet alle validen kunnen zeggen. Ik ben gehandicapt. En dan? Je moet je leven maken met wat je hebt!»* Doen we dan maar onmiddellijk de boeken dicht? Neen, argumenteert M. Christiaens, er zijn wel degelijk moeilijkheden voor heel wat minder-validen, maar we zetten reeds een belangrijke stap door in te zien dat er geen wezenlijk onderscheid bestaat tussen de seksualiteit van de gehandicapte en de niet-gehandicapte.

Het gaat in dit boek inderdaad niet om een 'gehandicapte seksualiteit'. Sterker nog, de seksualiteit van de gehandicapte dwingt de valide tot een meer gezonde kijk op zijn seksueel leven. Daarmee wordt dit boek aanbevelenswaardig, niet alleen voor de betrokkenen, de gehandicapten zelf, hun ouders en begeleiders, maar ook voor al die validen die, al dan niet bewust, met een 'gehandicapte seksualiteit' opgezadeld zitten.

Positief doormaken van crisissen

Een eerste bijdrage in dit boek, dat in feite een compilatie is van het werk van een tiental auteurs (1), wordt geleverd door **Prof. Piet Nijs**: *«In een samenleving die nog op zoek is naar een nieuw evenwicht in de slingerbeweging tussen verdrongen en opgedrongen seksualiteit, is het niet zo eenvoudig om tot een serene kijk op de seksualiteit te komen.»* Volgens P. Nijs veronderstelt een harmonieuze ontplooiing van de seksualiteit een ontplooiing van vier dimensies: een voortplantings-, een lust-, een relatie- en een institutionele dimensie; een lacune in één gebied heeft zijn weerslag op de drie andere.

Toch even wenkbrauwfronsen bij dit laatste: *«Het huwelijk als institutionele dimensie is een onmisbare basis voor een harmonische ontplooiing van de seksualiteit.»* Belangrijk argument hiervoor: *«... het positief doormaken van crisissen heeft een constructieve rol, het speelt op een dynamisch-vormende wijze mede.»* En wat met de negatief beleefde crisissen? Is het verantwoord dat men bij echtscheiding, financiëel zwaar onder druk wordt gezet omwille van een begane fout of een mislukking? En vooral — in deze algemene situering van de seksualiteit — behoudt de relationele dimensie dan nog wel haar autonoom karakter? *«Maatschappelijke erkenning beschermt de partners tegen zichzelf, tegen elkaar én tegen sociale verdrukking»*, maar wat beschermt de partners tegenover 'maatschappelijk erkenning' wanneer deze erg op 'maatschappelijke drukking' gaat gelijken?

In het deel «Seksualiteit en Mentale Handicap» hoor ik **Georges Lambrechts** evenwel een andere klok luiden. *«Het huwelijk als enige seksuele vormgeving bekrachtigen en verplichten, wordt aangevoeld als een vorm van discriminatie. Menselijk gesproken ontneem je kansen, vaak aan de minst bedeelden...»* (hiermee worden bedoeld: mentaal gehandicapten).

Multidisciplinaire benadering

We zouden het opzet van dit werk onrecht aandoen door enkel bij deze contradictie stil te blijven staan. Anderzijds ligt het ook niet in onze bedoeling alle thema's en gezichtspunten die in het boek aan bod komen, met samen te vatten. In die kort bestek zou dat een onmogelijke opgave zijn, h oewel ik me evenwel moeilijk kan ontdoen van de kritiek dat men op minder dan deze 238 blz. even veel had kunnen zeggen. Het samenbrengen van zoveel auteurs brengt noodzakelijkerwijze tal van overlappingen; sommigen zijn bovendien nogal erg breedvoerig in hun uitweidingen.

Dit als keerzijde van een werkelijk multidisciplinaire benaderingswijze, psycho-pedagogisch, ethisch, juridisch, van de seksualiteitsbeleving bij zowel lichamelijke als mentale handicap. Dit onderscheid wijst niet op een wezenlijk verschil tussen de seksualiteit van een lichamelijk of mentaal gehandicapte, wel op de verschillende aard der moeilijkheden die deze groepen ondervinden bij hun integratie in de maatschappij.

In een bijdrage van **Luc Hoppenbrouwers** wordt bijzondere aandacht besteed aan mensen met lichamelijke handicap die gepaard hiermee eveneens een verstoring van de seksuele funkties hebben ondergaan, meestal tengevolge van (verkeers)-ongevallen. Bij ruggemergliesie treedt verlamming op van de lichaamsdelen beneden de beschadigde zone, doorgaans dus ook van de geslachtsorganen. Na een zekere herstelperiode krijgt de patiënt opnieuw. weliswaar beperkte, seksuele recreatiemogelijkheden, naargelang het niveau van de dwarslesie.

Bevrijdende Seksualiteitsbeleving

Er zijn echter niet altijd pasklare antwoorden te vinden voor concrete vragen vanwege de gehandicapten, maar ook vanwege hun omgeving: hun ouders, begeleiders, opvoeders. In het bijzonder wat de seksuele opvoeding van mentaal gehandicapten betreft kunnen verschillende moeilijkheden opduiken, niet in het minst omwille van de bijzondere positie die de ouders of opvoeders hier bekleden. Opvoeders zitten dikwijls gekneld tussen de wetten en normeringen opgelegd door de gehandicapten-instellingen enerzijds, en de nood aan affectie van de mentaal gehandicapte anderzijds (**Georges Lambrechts**). En in hoeverre kunnen ouders van mentaal gehandicapte 'kinderen' — die ook op latere leeftijd nog bij hen verblijven — opvoeden tot een bevrijdende seksualiteitsbeleving, wanneer zij zelf nooit deze vrijheid hebben beleefd? (**Gusta Frooninckx**)

Niet helemaal terecht stellen we de specifieke moelijkheden van de gehandicapten voor als enkel een integratieprobleem. Welk soort seksualiteit is het dat wij hen voorhouden? Is het welzijn van die ghehandicapte met een dergelijke bevoogding wel gediend? **Marc Christiaens** concludeert dat *«als de seksualiteit van de mentaal gehandicapte zich moeilijk of helemaal niet laat inpassen in de opvattingen van onze samenleving omtrent seksueel goed en kwaad, dan moeten we deze minderheid niet a-seksueel verklaren, maar onze ethische stellingname aan een kritisch onderzoek onderwerpen.»* De gehandicapte, niet in het minst de mentaal gehandicapte, wijst ons op een veelal eng-beleefde seksualiteit. Al te dikwijls wordt deze immers gereduceerd tot *genitaliteit*, zowel vanuit een 'oogkleppenvisie' op seksualiteit, die enkel gericht is op voortplanting, als vanuit een zeer éénzijdige lust-beleving (**Piet Nijs**). De gehandicapte roept aldus op tot een positieve bevrijding, tot een beter gehoor hebben voor het 'lichamelijke' leven zelf, tot een lustbeleving die *heel* het leven doordringt.

Wilfried Allaerts

Bibliografische gegevens:
P. NIJS & M. CHRISTIAENS (Eds), 1981 — *Seksualiteit bij Gehandicapten: (On)gewoon?*, Acco, Leuven.
(13,5 × 21 cm, 238 blz., ing., 380 BF/f 27,25)

Voetnoot:
(1) Dit boek is het 7de nummer in de reeks *'Leuvense Cahiers voor Seksuologie'*. Dit cahier is de neerslag van de studiedag *'Seksualiteit en gehandicapten'* die plaats had op zaterdag 19 april 1980 aan de K.U. Leuven, op initiatief van de 'Vereniging voor Sociale Reclassering van Minder Validen' uit St.-Niklaas, het 'Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen' van de K.U. Leuven en de 'Vereniging voor Seksuologen-Leuven'.

Kultuur VETO

EN VERDER

Latijnsamerikaanse literatuur ..... pag. 6
Ann Beattie ..... pag. 6
Hédwig Arts ..... pag. 7
Rutger Kopland ..... pag. 7
Interview Jos Van Immerseel ..... pag. 10
ECM-Jazz ..... pag. 11
Over eigen Stuc-produkties ..... pag. 11
Verslag einddag Stuc ..... pag. 12
Interview met Theo Van Rompay ..... pag. 13

EN... JAAROVERZICHT FILM

Onze hooggeëerde medewerkers die u een gans jaar teisterden met hun bijdragen over *Film en Co.*:
Jan H. in recentste coupe en zonder baard of bril.
Marksken in Joy Division-mood.

John Irving

The Hotel New Hampshire

Toen vorig jaar 'The World According to Garp' de bestsellerlijsten haalde, stond het licht op groen voor de uitgever van Irving's boeken om al zijn oude materiaal (drie andere romans) op de boekenmarkt te brengen, terend op het sukses van Garp. Zo'n jaar later voegt Irving zelf een hoofdstuk bij aan het bestsellerverhaal door de publikatie van een nieuwe roman, 'The Hotel New Hampshire'. Zoals je bij het lezen van de vroegere boeken van Irving goed kon merken dat Irving er niet voor terugdeinst om de oude thema's, de oude problemen en persoonskonflikten terug van stal te halen en met een nieuw kleedje om weer te presenteren. En na zo'n inleiding moet je wel denken dat 'The Hotel New Hampshire' geen goed boek is. Vandaar: het is wel goed... met de nodige bedenkingen natuurlijk.

Garp was het enige kindje van een moeder-verpleegster en een tot zijn genitale delen herleide soldaat. In zijn leefwereld werd hij vrijwel voortdurend overvleugeld door zijn moeder, door de mensen die zijn wereld bevolkten. Irving liet die wereld bevolken door de meest bizarre figuren, waarin de transseksuele Roberta Muldoon niet de minste wask. De gelijkenissen met de familie van The Hotel zijn dan ook legio. En toch een van de meest flagrante verschillen is voor mij het feit dat de familie Berry vijf maal zoveel kinderen heeft. Frank, de oudste is homoseksueel, Franny die dan volgt, is leidster van de familie. De opinies van de anderen worden vaak getoets aan haar mening. Zij is het meisje dat verkracht wordt. John is de observator (schrijver). Zoals Garp onderhevig aan de invloeden van de mensen rondom hem, maar in die zin persoonlijk dat hij er zijn kommentaar op heeft. Hij bekijkt de familie maar is er volledig een deel van zodat ook zijn eigen leven er zwaar door beïnvloed wordt. Lilly is de schrijfster van het boek, een rol die in Garp gedeeld werd door Garp zelf en zijn moeder. Het verschil is dat Garp schreef als auteur van fiktie, terwijl zijn moeder, en ook Lilly eerder biografisch te werk gaan. En tenslotte is er nog Egg, de jongste die nooit echt bestaat. Zijn echte naam is niet bekend. Hij wordt Egg (ei) genoemd, omdat er voor zijn geboorte op hem allusie werd gemaakt als het ei in de buik van moeder Berry. En alsof hij er nooit echt uitgekomen is, zal hij op jeugdige leeftijd, samen met de moeder verongelukken in een in het boek zeer voorspelbaar vliegtuigongeluk.

De twee oudste kinderen geven Irving de kans om geliefde thema's van hem nog maar eens aan te snijden. Ook in Garp draaide het vaak rond verkrachting en de trauma's die de slachtoffers daarmee oplopen (Ellen James, Garp's moeder). Daarnaast komt homoseksualiteit aan bod in de figuur van Frank Berry. Aangezien dit geen nieuwe thema's zijn voor Irving, laten we ze hier verder buiten beschouwing. Wat voor mij wel nieuw was aan dit boek, is de familiestruktuur op zich. Hoewel ook bij Garp de familie een grote rol speelt, kan Irving er in dit boek meer aandacht aan schenken; omdat de familie groter is. In de beginpagina's, waar de familie aan de lezer wordt voorgesteld, lijkt het er een beetje op, alsof het gezin enkel door de ouders bij elkaar gehouden wordt. Tijdens het vertel-halfuurtje van vader, Win Berry, zitten de kinderen voortdurend te kibbelen. Franny kan het niet vinden met Frank, en plaagt broertje John. Wanneer deze laatste, zoals het het jongere broertje dat naar de grote zus opkijkt (en dat heel zijn leven zal blijven doen), terug plaagt, wordt ze kregelig en vindt ze hem onbeschaamd. Het lijkt er dan ook op dat de kinderen het helemaal niet met elkaar kunnen vinden, maar als puntje bij paaltje komt, m.a.w. als een van de gezinsleden (of moeten we Clan-leden schrijven) door iemand van de boze buitenwereld wordt lastig gevallen, blijken de kinderen een gesloten kohorte te vormen.

Dit zal zo het gehele boek blijven. Zelfs als de kinderen volwassen zijn, kunnen ze nog moeilijk verdragen dat individuen van buitenuit in hun wereld binnendringen (dat er hierop enkele irvingiaanse uitzonderingen bestaan zal later blijken). Het is dan ook typisch dat van de vijf kinderen er eigenlijk niemand is die een relatie met een buitenstaander heeft. John Berry vrijt wel met de inwonende dienster van het eerste Hotel New Hampshire, maar eigenlijk pas op aansporing van zijn zus Franny, die de hele vertoning dan ook op de intercom volgt. Wel blijken John en Franny bloedheet verliefd te zijn op elkaar. Het is dan ook met tegenzin dat ze later besluiten elk hun eigen weg te gaan. Franny trouwt met een zwarte quarter back, die haar ooit gered heeft tijdens een Gang Bang. En John leeft samen met een van de happy few. Een buitenstaandster van de familie, de er toch bij hoort (cf. Roberta Muldoon, en om dezelfde redenen). Waarom hoort Suzie immers bij de familie? Omdat haar een ongelukkig leven ten deel gevallen is. Ze gaat gebukt onder een minderwaardigheidskompleks omdat ze uiterlijk niet voldoet aan de esthetische normen waaraan een vrouw moet voldoen. Met andere woorden ze is lelijk. Dat lot was dus ook Roberta beschoren in The World.

Het is de Clan-geest die volgens mij het boek zijn waarde geeft. Irving bouwt inderdaad nogal teveel op hetzelfde stramien, maar door de dimensie van fr de familie in het boek te brengen, gaat hij verder op een aanzet die wel al in Garp aanwezig was, maar die hier veel diepere wortels heeft. Bij Garp was de familie (als bloedband) op zich niet zo belangrijk. Hier waren meer faktoren van ervaring essentieel (het waren meestal mensen met dezelfde ervaringen die samen hokken). En hoewel het boek erg vaak voorspelbaar is, geeft het hierdoor zijn eigen waarde aan. Of zoals Ed Schilders het in Vrij Nederland betitilde: "De ideale mini-maatschappij van John Irving" wordt hier geboren. Zo ideaal is die maatschappij nu ook weer niet (er zijn wel storingen binnenin) maar naar buitenuit funktioneert het allemaal wel. Ideaal is deze maatschappij wel, omdat er geen mislukkingen tellen. Iedereen is en blijft verantwoordelijke voor zijn daden, en iedereen heeft daarbij zijn verantwoordelijkheid voor de anderen. (Bij de verkrachting van Franny, slaat broer Frank de cimbalen zo hard tegen elkaar, dat de verkrachters er als het ware het ritme bij verliezen, en omgekeerd — bij de vernedering van Frank (hij moet in een slijkpoel masturberen), biedt Franny (schijnbaar) haar eigen lijf aan de treiteraar (later een van haar verkrachters), om zijn aandacht 'af te leiden'. Als er in deze wereld al iets mislukt (en dat gebeurt er regelmatig) dan kan niemand daar totaal verantwoordelijk voor zijn. De mislukking van twee hotels heeft de vader nooit echt kwalijk genomen, de kinderen gaan maar mee en later geven ze hem zelfs een derde (fake) hotel, om zijn droom te kunnen volhouden. Als er in de ze familie iemand een misstap zet, wordt hem de verantwoodelijkheid ervoor gedeeltelijk uit handen genomen, om ze te verdelen over alle leden van de Clan.

Een ideale mini-maatschappij dus. In het geheel is het boek een beetje tegengevallen (vooral begin en einde lijken me minder geslaagd, zodat ik met soms heb afgevraagd of Irving zijn boek niet *moest* af hebben, voor de vlam van Garp volledig opgedoofd zou zijn. Misschien ook een beetje teveel aanleunend bij Garp's wereld, maar verder een goeie aanzet voor Irving om in zijn volgend boek verder te gaan, en ons de tegengestelde wereld te schetsen: want dat neit ieder gezin zo ideaal is, moet na het lezen van dit boek wel duidelijk zijn.

Paul Van Damme

De Simulators

Herman Servotte. Nadere gegevens zijn overbodig. Al jarenlang doceert hij in de kandidaturen *The growth of the English novel*, en in 1981 komt hij op de pinnen met een essay dat de sprekende titel *De Simulators* draagt. De ondertitel schijnt onze vermoedens te bevestigen: *De Engelse roman 1700 -1980. Essay.* Zijn kursus in boekvorm?

Niets is minder waar. Als de kursus al een intelligente catalogisering is van romans, hun maatschappelijke achtergronden, literaire technieken, de verhouding roman-lezer, plus (meestal) een esthetische beoordeling, dan bereikt het essay, net door zijn verschillend opzet en dito uitwerking, een nog hoger niveau.

De ingrediënten blijven natuurlijk dezelfde. De grote Engelse romantraditie levert de nodige stof voor *een poging om inzicht te verwerven in de ontwikkeling van de Engelse roman.*
Vertrekkend van het begrip *bericht*, krijgen we een aanwijzing van waar de roman zich situeert: weifelend tusen een reële en een symbolische weergave van de geschiedenis, zowel inhoudelijk als formeel.

Wie begint?
Daniël Defoe schrijft met zijn Robinson Crusoë (1719), zonder dat hij er zich van bewust is, de eerste (?) Engelse roman. Van dan af geraakt *the novel* in een stroomversnelling: van een levensmodel, waarbij de lezer zich kon identificeren met ofwel het hoofdpersonage (dat in de ik-vorm schreef), ofwel de verteller (die er dezelfde meningen op nahield als zijn lezers), evolueert de roman snel naar een genre dat een afstand inbouwt tussen haar en het publiek. Zoals Brecht later in zijn toneelstukken, gaat de schrijver distantiërende technieken toepassen. Zo wordt bijvoorbeeld de keuze gelaten tussen verschilende levensmodellen en/of ideologieën; de psychologie van de karakters wordt uitgediept, zodat een (té) eenvoudige type-identificatie verhinderd wordt en er ruimte openblijft voor de onpeilbaarheid van individu's; contrastwerking en parallellie eisen een meer aktieve leeshouding...

Ondertussen hebben we de twintigste eeuw bereikt. De eerste decennia kent de roman een revolutie, vooral op vormelijk vlak, dankzij het werk van vier grote figuren: Henry James introduceert de verschillende *point of views*, Joseph Conrad lanceert de montagetechniek, James Joyce draagt zijn persoonlijk steentje bij met de zogenaamde *bewustzijnsstroom*, de intertekstuele struktuur en de pastiche (een soort van stijlenparodie), en D.H. Lawrence tenslotte ontwerpt een nieuwe taal waarin gevoelens de weg moeten vrijmaken voor een getransformeerde realiteit.

De roman is nu in essentie een probleemroman: het individu stelt zichzelf in vraag, men ontwerpt nieuwe maatschappijvormen en de schrijver streeft met zijn boek naar het totale kunstwerk. De roman loopt zodoende vooruit op de werkelijkheid, en is niet meer een fiktieve kopie ervan. De enige beperking die opgelegd wordt aan deze verbeelde wereld is dat het allemaal denkbaar moet blijven. *Binnen die grenzen mag de roman liegen zoveel als hij wil (...) leugenaars, simulators, maar bronnen van waarheid.*

Servotte suggereert dat zijn essay ook zo'n heilzame bron is. Er is echter één klein probleempje: om ervan te kunnen genieten moet je een — door Servotte veronderstelde? — voorkennis bezitten die weliswaar de zijne niet hoeft te bereiken, maar die toch een getrainde lezer impliceert.

Servotte, Herman. *De Simulators*, De Nederlandse Boekhandel, 125 p., prijs: 180,- fr.

EvA

Over Latijnsamerikaanse literatuur:

Mijn verbeelding is jouw slaaf niet

In de reeks "Lezend geschreven", een gezamelijke uitgave van het *Masereelfonds* en *In de knipscheer* verscheen een bundel opstellen over Latijnsamerikaanse proza en poëzie. De auteur is **Stefaan Van den Bremt**, de nu al in de literatuurgeschiedenis als meest politiek bewuste vertegenwoordiger van het nieuw-realisme geboekstaafde dichter-vertaler.

Na *Indianen, cowboys en diktators. Literatuur in Latijns-Amerika* (Van Gorcum, Assen, 1979) van Klaas Wellinga, en *Uit de bek van de hel. Schrijvers in Zuid-Amerika* (Kritak, 1980) van H. Ter-Nedden is dit boek een derde, meer dan behoorlijk overzicht van de recente literatuurproduktie uit Latijns-Amerika.

Gabriel Garcia Marquez: kroniek van een aangekondigde roman

In zijn wat programmatische inleiding tot deze in een vijftal kompartimenten geordende bundel opstellen, interviews en brieven, maakt Van den Bremt enkele intelligente bedenkingen over de mogelijke maatschappelijke relevantie van literaire teksten. Mogelijk blijkt dan al dadelijk een overbodig adjektief, hij lijkt te suggereren dat literatuur, en dit vooral in de kontekst van het door onmenselijke diktaturen onderdrukte Latijns-Amerika, noodzakelijk subversief is.

"Eén kriterium is de wijze waarop een schrijver zich, middels de taal, vrijmaakt van gekonditioneerde denk- en gevoelsgewoonten. Een ander is de manier waarop de literaire fiktie vooruitloopt dan wel dwarsligt (met alle mengvormen en tussenliggende stadia) op kollektieve, historische projekten." (VIII).

Elke literaire daad is dus onontkoombaar politiek geladen. Terecht meent Van den Bremt dat deze noodzakelijke stellingname geen ekskuus is voor literaire minderwaardige teksten. "De ingrepen die hij (de auteur) tijdens het schrijven, schrappen en verknippen van zijn tekst uitvoert, zullen beslissend zijn voor het engagement van de schrijver. De maatschappelijke vorm van een tekst is dus in laatste instantie een kwestie van *vormgeving*." (IX)

In verband met de Nicaraguaanse priesterdichter-minister *Ernesto Cardinal* merkt hij dan ook op dat deze er niet altijd voldoende in geslaagd is de opsomming van politieke gruwelen tot poëzie te transponeren. Geen vrijblijvende maar degelijke poëzie dus.

"Zou het niet beter zijn zich op strikt literaire gronden te baseren, of wordt de overredingskracht van politieke poëzie soms niet bepaald door haar dichterlijke kwaliteit?" (p. 71)

Bij het behandelen van deze thematiek komt dan onvermijdelijk het geval *Borges* ter sprake. De mondelinge steun die deze briljante Argentijnse auteur bij herhaling aan fascistische regimes als dat van Pinochet gedaan heeft, is hem niet door iedereen in dank afgenomen. De vraag wordt dan ook gesteld naar de kongruentie tussen Borges' maatschappelijke stellingnames en zijn schrijverschap. De wat oeverloze diskussie die op dit punt gevoerd wordt lijkt mij haar meest plausibele antwoord te vinden in deze wat lakonieke opmerking van *Robert Lemm*: "Zou jij Seneca niet lezen omdat hij opvoeder van Nero is geweest?" (p. 169)

Het gaat hem toch niet om de subversiviteit van de auteur als persoon, dan wel om de (literaire) subversiviteit van de kracht van zijn vormgeving. Want die is nooit vrijblijvend. Hetzelfde probleem, dat m.i. eigenlijk geen probleem is, wordt vaak gesteld in verband met *Louis-Ferdinand Céline*, of met *Ezza Pound*, wier briljant schrijverschap onverzoenbaar lijkt met hun fascistische uitspraken. Die doen niets af van de literaire kwaliteit van hun werk, zij geven er hoogstens een zeker reliëf aan. Trouwens, wie heeft het bij het rechte eind, in laatste instantie is alles een kwestie van optiek, of geloof.

Sukses

Terug naar Van den Bremt. In een eerste kompartiment behandelt hij onder de mooie hoofding "De verbeelding als hefboom" het verhalend proza.

Hij is hierbij de eerste om er terecht op te wijzen dat de roman *'Pedro Pàramo'* van de Mexicaan *Ivan Rulfo* het prototype en de wegbereider is van de 'boom de la novela', de kreatieve explosie en sukses van de Latijnsamerikaanse roman. Hij weet dit overtuigend te stofferen met thematische besprekingen van een aantal romans van *Scorza, Vargas Llosa, Garcia Marquez, Cortoza* enz. Desintegratie van de persoonlijkheid, de al dan niet tot mislukking gedoemde weerstand tegen de repressie (of het lot), het machismo, de maatschappelijke epidemieën van leger en godsdienst enz. zijn zovele thema's die in een ontstellende verscheidenheid van vormgeving en uitwerking een bijna noodzakelijke schakel vormen tussen deze romans.

Van den Bremt, en hierbij onderscheidt hij zich van Wellinga en Ter-Nedden, doet hier een poging het sukses van de Latijnsamerikaanse roman in Europa te verklaren. Hij haalt hier instemmend het volgende citaat van de Argentijnse dichter *Saul Yurkievich* aan, die meent dat er in de Europese (literaire) produktie een sterk overwicht van theoretische, beschouwende teksten is.

"Je zou zelfs kunnen stellen dat er geen echt literair werk meer is: de grenzen zijn vervaagd — met als gevolg een grote retorische inflatie. De literatuur circuleert binnen gesloten circuits, wat een uitgesloten verpietering van de taal bevordert, die het lezen bemoeilijkt. Totdat men zelfs het contact verliest met datgene waarnaar de taal refereert. De relatie met het reële, sensuele, het materiële, wordt daardoor zodanig vermittelt, dat men er toe komt problemen op te werpen zoals de onmogelijkheid van het verhaal, of van de direkte rede: de onmogelijkheid om de onmiddellijke realiteit in te lijven, de actuele geschiedenis, terwijl ze zich voltrekt.l En dan komt de Latijnsamerikaanse literatuur natuurlijk erg fris en krachtig over." (pp. 26-27)

Zoals elke mogelijke verklaring is dit uiteindelijk geen sluitende verklaring. Enerzijds is de gretige receptie van deze literatuur in Europa het gevolg van een onvrede met de eigen literaire produktie, zij vult een zekere 'epische leemte' op. Anderzijds, en dit is geen specifiek literaire verklaringsgrond, komt het mij voor dat hier een behoorlijke dosis romantiek bij gemoeid is: de fascinatie voor het exotische, het beeld van de 'bon sauvage', de hunker naar ontwortelde autenticiteit. En, en dit moge morbied klinken, de romantiek van verdrukking en opstand, het luxueuze salonperspektief dat, in zijn eigen komfortabele onvrijheid gebakken, dweept met de heroiek van het in opstand komende volk

Van den Bremt, en dit is ook de verdienste van Ter-Nedden, brengt aan dat de Latijnsamerikaanse literatuur niet alleen het obligate "Honderd jaar eenzaamheid" van *Gabriel Garcia Marquez* is. Natuurlijk is Marquez een uiterst belangrijk auteur — en niet in het minst in stilistisch en vormtechnisch opzicht — maar zijn onder andere door uitgevers wat overspannen reputatie houdt het gevaar in dat andere, minstens even belangrijke auteurs hierdoor wat in het donker komen te zitten. Van den Bremt heeft dan ook terecht reserves bij de internationaal georkestreerde perskampagne naar aanleiding van het verschijnen van Marquez' laatste roman "Kroniek van een aangekondigde dood".

"Zelden is een roman meer aangekondigd dan deze."

Poëzie (vertalen) en Cuba

In 'Een bloem heeft de walging doorbroken" heeft Van den Bremt het over poëzie: Ernesto Cardenal, Carlos Drummond de Andrade, Pablo Neruda en César Vallejo. Zijn verdienste is hier dat hij de lezer ertoe weet aan te zetten deze dichters zelf grondig te gaan lezen. Vooral de bespreking van de Peruviaan César Vallejo is een pareltje in zijn soort: goedgekozen fragmenten, een goede situering, en een ingeleefde bespreking van de thematiek.

De opmerkingen die Van den Bremt in deze sectie maakt over de moeilijkheid van het vertalen, en de twistpunten die hierbij kunnen optreden zijn zeker niet overbodig. Eveneens zeker niet overbodig is zijn pleidooi voor een evenwichtig uitgeversbeleid.

De derde sectie draait rond Cuba, het hoopgevende voorbeeld voor de geëngageerde auteurs. Nicolas Guillèn en Alejo Carpentier komen hier uitgebreid aan bod. Verder is er een uitgebreid interviewu met de Uruguayees Eduardo Galeano auteur van 'Aderlating van een continent'. Ik volsta hier met een citaat uit het interviewu: " In de andere maatschappij waar ik voor strijd kan dit recht op kreatie geen voorrecht blijven van een professionele elite: we zullen de barrières van de arbeidsdeling moeten opblazen en van de creatieve arbeid een collectieve arbeid maken waarin eindelijk die immense massa zich zal kunnen ontwikkelen tot begaafde schilders, schrijvers, beeldhouwers, dramaturgen, acteurs; mensen die nu sterven zonder zich rekenschap te geven van wat ze zijn van wat ze in zich hadden."

Bij dergelijke uitspraken blijf ik onvermijdelijk op mijn honger zitten.

Brieven

Tenslotte is hier een polemische briefwisseling met de Nederlandse stervertaler Robert Lemm opgenomen. De briefvorm heeft hier het voordeel dat de literaire kritiek die van den Bremt uitoefent aan vormvariatie wint, en dat we ook een andere visie op de besproken roman en de behandelde problematiek krijgen. Het adjektief polemisch lijkt me hier wat misplaatst, daarvoor is de gevoerde toon wat te mak, en doet de eruditie en theoretische wijdlopigheid wat penant aan.

Besluit ik dat de recensie van dit aanbevolen werk, dat zijn koherentie dankt aan de intelligentie en goede probleemstellingen, met de verzuchting dat het eigenlijk om de lectuur van de Latijnsamerikaanse literatuur zelf gaat. En Van den Bremts boek vormt hierbij een goede richtingwijzer. En om het goede voorbeeld te geven, deze verzen van Pablo Neruda:

En men vraagt: Waarom spreekt zijn gedicht
ons niet langer over de droom, over het groen,
over de grootse vulkanen van zijn geboorteland?
Komt kijken naar het bloed op straat!
Komt kijken
naar het bloed op straat!
Komt kijken naar het bloed
op straat!

Jan Flamend

Ann Beattie op haar plaats

Een zeldzaam begaafd schrijftalent, zegt men, *die Ann Beattie.* Feit is dat ze met *Op zijn plaats* (1980) voor het eerst in de Amerikaanse bestsellerslijsten mocht prijken. Schrijversnamen als Updike, Irving en Cheever vallen kwasi onvermijdelijk als men het over haar heeft. Beattie lijk nu al het recht verworven te hebben op een plaats in de eregalerij van de Gevestigde Waarden, netjes op zijn plaats, tussen John Barth en Saul Bellow. Verdiend?

Amerika, op de drempel van de jaren tachtig. Zomervakantie. De familie Knapp in volle krisis. John, een succesvol advertentiemanager, is met zijn jongste zoon van vijf bij zijn moeder gaan inwonen en brengt zijn vrije tijd door in het gezelschap van Nina, zijn minnares die zijn dochter zou kunnen zijn. Louise Knapp heeft de verhuis van haar man onverschillig en nietsvermoedend toegelaten, als betrof het een noodzakelijk feit. De twee kinderen waarover zij zich moet ontfermen, sarkastische krengen die elkaar voortdurend in de haren zitten, vervelen zich mateloos. John Joel (10) heeft bovendien last van zijn zwaarlijvigheid en Mary (15) moet bijlessen volgen omdat ze gezakt is voor Engels. Haar lerares, Cynthia Lottern, zorgt voor het nevenplot: ze heeft een verhouding met een jongeman die er later vandoorgaat; ze wordt achtervolgd door een geflipte verliefde goochelaar en het hof gemaakt door Bobby, een knettergekke dichter-professor.

Alle relaties worden gekenmerkt door kommunikatiestoornissen: bij de volwassenen is dit vooral te wijten aan twijfelzucht, lafheid, onbegrip en... verliefdheid; bij de kinderen ligt de oorzaak voornamelijk bij allerlei kompleksen, infantiel egoïsme en ongefundeerde haat. Opzienbarende dingen gebeuren er niet. Ieder personage beleeft zijn spanningen, maar onderneemt geen enkele poging om ze op te lossen. Ze blijven op hun luie kont zitten afwachter. Tot ze plots opgeschrikt worden door één enkel revolverschot. John Joel heeft per ongeluk zijn zus Mary neergeschoten.

Nadat de verwarring en de consternatie enigszins afgenomen zijn, blijkt de heilzame uitwerking van de schieterij: alles valt op zijn plaats. De bestaande spanningen worden één voor één opgeheven, en een — weliswaar labiele — orde komt ervoor in de plaats. Eind goed, al goed.

Voor de 400 pagina's die je te slikken krijgt wel een erg zwakke verhaalstof, waarvoor maar één excuus geldig is: het boek zou opgevat kunnen zijn als een historische roman die de onverschilligheid en de verveling van een nieuwe *lost generation* op papier tracht te zetten. Ook al zou deze poging geslaagd zijn, dan nog is het geen roman meer. Want een roman pretendeert méér te vertolken dan de realiteit ons kan bieden, of formuleert alternatieven. Niets daarvan in *Op zijn plaats*. De lusteloosheid en de alledaagsheid vloeien er gewoonweg uit, zonder meer. Men zou zulke literatuur best rangschikken onder *bedlektuur voor slapelozen*. Dit neemt echter niet weg dat Beattie een op zich interessante verteltechniek toepast. Het boek bestaat namelijk uit 24 hoofdstukken, telkens opgedeeld in twee tekstfragmenten: eerst de *horizontale* evolutie van de geschiedenis, en daaarna, in cursief, een korte *vertikàle* momentopname, meestal een gedachtenweergave of een dialoog ide een karakter blootlegt. Een techniek die Jerzy Kosinski ook al toepaste, zij het niet zo wiskundig-systematisch, in *Stappen* (een roman die door zijn technisch experimentele kwaliteiten de *National Book Award* in de wacht sleepte). Op de koop toe heeft Beattie een aantal hoofdstukken a—chronologisch geordend.

Ze geeft dus blijk van een duidelijke vormwil. Zowel haar ingreep in de chronologie als het gewild stopzetten van de handelingskontinuïteit in de cursieve gedeelten, wijzen op een poging om de realiteit te herschikken, om te ontsnappen aan de contingentie.

Eigenlijk is het een wanhopige poging om weerstand te bieden aan het onstuitbare determinisme dat ook het boek beheerst. *Alles valt op zijn plaats.* Want wat blijkt? In het voorlaatste hoofdstuk blijven slechts 13 cursieve regeltjes over; in het voorlaatste *geen* meer: enkel wit papier.

Beattie heeft het gevecht met de geschiedenis verloren, en meteen is ook het doodsvonnis van haar eigen roman getekend. Toch spijtig van het banale verhaalgegeven.

Ann Beattie: *Op zijn plaats.*
Uitgeverij De Arbeiderspers, 1980,
394 pagina's, 705,- fr.

EvA

Beattie: vormexperiment als weerstand tegen determinisme

"Het Ongeloof Gewogen":

Gewogen en te licht bevonden

Als een jezuïet een boek over atheïsme schrijft, kan de lezer moeilijk verwachten dat hem of haar een onbevooroordeeld onderzoek te wachten staat, dat "het ongeloof gewogen" zal worden op een niet polemische wijze. Als dit boek dan besproken wordt door iemand die zichzelf als een gelukkig atheïst beschouwt, kan de lezer *mutatis mutandis* niet een objectieve en niet-strijdvaardige beoordeling verwachten. Als de auteur van zo'n boek zich verder op blz. 9 afvraagt *of de aldus 'verlichte' mens bij dit alles* (bedoeld wordt het atheïsme, js.) *gelukkiger, evenwichtiger en humaner geworden is* en of *de mens van vandaag zich inderdaad duidelijk vrijer en gelukkiger dan zijn soortgenoten van 1750 (voelt)? Zo ja, dan zou hiermee empirisch bewezen zijn dat godsdienst inderdaad onderdrukkend, en atheïsme bevrijdend werkt*, dan zou de recensent het tenslotte moeilijk kunnen laten om de vraagstelling *om te keren*. De lezer zou dan de vraag voorgeschoteld krijgen of 2000 jaar christendom de mens inderdaad "vrijer en gelukkiger" gemaakt heeft, en of de in het aanschijn van Christus verkerende mens "gelukkiger, evenwichtiger en humaner" geworden is. De recensent zou het waarschijnlijk op punten winnen.

Maar ach, de zaken zouden hierdoor niet veranderen. De jezuïet zou jezuïet blijven, en de atheïst zou atheïst blijven.
Daarom laat deze recensent de polemiek zoveel mogelijk uit zijn bespreking verdwijnen en zal hij trachten op de kern van het boek in te gaan. *Het ongeloof gewogen* werd geschreven door Herwig Arts (1935), die in 1953 in de orde der jezuïeten trad en achtereenvolgens klassieke filologie, filosofie en theologie studeerde. In 1970 werd hij hoogleraar aan de universitaire faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen.
In feite windt Arts geen doekjes om de bedoelingen van zijn boek. Het is in feite een polemisch werkstuk: *"Het is dan ook de bedoeling van dit boek het eigene van het christelijk Godsgeloof te belichten, door dit niet alleen te vergelijken, met diverse andere vormen van religie, maar vooral door het te confronteren met de atheïstische visie van westerse makelij."* blz. 11) De verdienste van het ongeloof ligt volgens Arts in het feit dat *"een ieders geloof thans 'geraakt' blijkt door ernstige vragen die niemand nog uit de weg kan gaan. Deze door de diverse wetenschappen opgeroepen vragen, willen wij hier aan de orde stellen en zo objectief mogelijk onderzoeken."* (blz. 11) Wel waarschuwt Arts ervoor dat geen mens *"louter objectief"* kan spreken over god, men moet veeleer op gods mysterieuze realiteit toetreden: *"Buitenstaanders worden door God nooit getroffen"* (blz. 12)Natuurlijk bemoeilijkt deze vaststelling de dialoog tussen gelovige en ongelovige, maar we zullen hier toch trachten Arts zo ver mogelijk "te volgen".
Arts geeft twee redenen waarom christenen de plicht hebben om in te gaan op de vragen en objecties van "andersdenkenden". Ten eerste heeft *"elke confrontatie met heidense valabele Weltanschauungen (...) tot christelijke verdieping geleid"* (blz. 17) en ten tweede moet *"elk spreken over God (...) 'correlatief' zijn, d.w.z. een antwoord op de reële problemen van de mensen"* (blz. 18). En Arts ziet de *"ééndimensionaliteit"* van de moderne mens als een reëel probleem. Er bestaat een geestelijke leegte die enkel - aldus Arts - door de christelijke boodschap kan opgevuld worden, deze boodschap is immers "heilbrengend".
Het boek valt uiteen in een aantal delen. Allereerst gaat de auteur dieper in op de godsdienstkritiek, enerzijds geformuleerd vanuit de *kennissociologie* en het *functionalisme*, anderzijds vanuit de *psychologie*. Dan heeft hij het over *"onze beperkte taal en de oneindige God"*, waarin hij - naar de mode van de dag in de wetenschappelijke wereld - het verarmde "discours" ontleedt en er één van de voornaamste oorzaken van het verdwijnen van God in ziet. Vervolgens vergelijkt hij het christendom met andere godsdiensten om tenslotte te komen tot een bepaling van wat geloven is.

De godsdienstkritiek

De moderne sociologie neemt de godsdienst vanuit twee stellingen onder vuur. De kennissociologie beweert dat iemands eventuele geloofsovertuiging eenvoudigweg het resultaat is van diens milieu, de functionalisten daarentegen wijzen erop dat godsdienst eeuwenlang een functie heeft gehad in de maatschappij, en dat die functie tegenwoordig overgenomen is door meer rationele instanties (de functie zijnde de instandhouding van de maatschappelijke orde en samenhorigheid). Herwig Arts zal telkens deze theorieën uitgebreid weergeven, om ze daarna aan zijn kritiek te onderwerpen. Spijtig genoeg wil de auteur zich té graag ontdoen van deze stellingen, omdat ze uiteraard - niet in zijn kraam van pas komen. Daardoor begaat hij flaters, waarvan we er hier één zullen noemen. Op Marx gaat hij diep in, en hij zegt over diens godsdienstkritiek: *"Men voelt het fascinerende van een dergelijke oproep in de oren van intellectueel ongewapenden, van emotioneel ontgoochelden en van de 'nieuwe mens' die dààrom niets te verliezen heeft, omdat hij nooit iets bezeten heeft."* (blz. 28) Maar Arts toont duidelijk aan, Marx niet gelezen te hebben als hij zegt: *"Zijn boutade dat 'godsdienst opium is* voor (cursivering van mij, js.) *het volk' is overbekend."* (blz. 28) En hij legt dat als volgt uit: *"Voor Marx is het christenom een 'tranquillizer', uitgevonden door de rijken en bedoeld voor de armen op wie het immobliserende effecten zal hebben."* (blz. 44) Spijtig genoeg voor Arts luidt de boutade dat "godsdienst opium is *van* het volk" en betekent ze dat het volk *zelf*, de mensen *zelf*, god en zijn verering geschapen hebben, gecreëerd hebben, om de moeilijkheden van de strijd tegen de natuur te verlichten. Dit is het bekende vervreemdingseffect, waardoor de mens het goede, krachtige en mooie in *zichzelf*, buiten zichzelf heeft geprojecteerd, in een oppermachtig wezen, dat vereerd wordt als Allah, Jahweh, Boedha of hoe het ook heet.
In zijn polemiek tegen Marx gebruikt Arts dit verkeerde citaat verder nog aldus: *"Trouwens het feit dat godsdienst opium kan zijn voor het volk en een verdovend effect kan hebben op de massa bewijst op zijn minst dat ideeën een grote invloed kunnen uitoefenen op sociaal-economische structuren."* (blz. 31) Als we de juiste versie van het citaat nemen kan Arts dit punt niet "scoren", want de primauteit van het materiële blijft dan gehandhaaft: de vervreemding wordt ingegeven door materiële tegenslagen en rampen.
Arts zegt dat Marx het wezen van het christendom nooit tenvolle begrepen heeft: *"Juist om een kapitalistische jungle, waar de wet van de sterkste ongebonden zou heersen zoals in de natuur, onmogelijk te maken, hebben de grote christenen het steeds weer opgenomen voor de kleine, zondige, zich schuldig voelende mens, om deze te verlossen en te bevrijden. Hoe groot de historische deviaties ook geweest mogen zijn: dàt is de kern van het christendom."* (blz. 45) Het discutabele van deze stelling zit in de zin "hoe groot de historische deviaties ook geweest mogen zijn". Bij mijn weten heeft het atheïsme toch enkele miljoenen levens *minder* op zijn geweten dan het ketterverbrandende en inquisitionele christendom. De historische deviaties zijn *groot* geweest, te groot om ze met een dergelijk zinnetje weg te cijferen! Laat deze stelling van Arts slechts als conclusie open dat er weinig *grote* christen zijn geweest?
De auteur zegt ergens: *"Nu is het een moeilijke, zo niet hopeloze onderneming om in gesprek of discussie te treden met mensen die hun 'overtuigingen' gebuiken als een schild tegen het gewone en vanzelfsprekende."* (blz. 59) Dit citaat is zowat de kern van het boek. Ik kan hier wel alle argumenten van Arts tegen Marx, Durkheim, Nietzsche en Freud opsommen, maar dan zou telkens de conclusie getrokken moeten worden *dat hij* zijn *overtuiging gebruikt als een schild tegen het gewone en vanzelfsprekende*. Dat lijkt me echter weinig vruchtbaar. Mijn argumenten zouden van dezelde categorie moeten zijn als dit: *"Daarom is niet zozeer het Godsbesef dan wel het ongeloof een psychologisch verklaarbaar fenomeen. Een fenomeen dat met name verankerd ligt in de ondiepe wateren van een eenzijdig-empirische geestesinstelling."* (blz. 93) Alleen, ik ben geen jezuïet, en dus niet getraind in het omkeren van stellingen van mijn tegenstanders, om ze vervolgens als wapens tegen die tegenstanders te gebruiken. Eén conclusie durf ik wel trekken uit deze door Arts veelvuldig gebruikte tactiek: arm is het geloof dat niet genoeg kracht vindt in zichzelf, om tegenstanders tot andere gedachten te brengen. En nu heeft dit boek mii toch nog tot polemiek verleid!

De andere godsdiensten

Niet alleen is *God* Arts' remedie, enkel de *God van de christenen* is de *ware* God. Ook hier weer het verwijt dat dit voor de auteur op voorhand vaststond, zodat de wetenschappelijke aspiraties van zijn werk - o.a. door de vele voetnoten en de stijl bewezen - met een korreltje zout diennen genomen te worden. *"Zo zal ook het volk aan hetwelk God Zich het intiemst geopenbaard heeft (met name de Joden, en vooral die Joden die in Christus de Messias zouden weten te herkennen), het meest adequate Godsbeeld hebben."* (blz. 128) Het unieke van het christendom ligt voor Arts in het feit dat God in de persoon van Christus tijd en ruimte is binnengetreden. Daardoor krijgen zowel tijd als ruimte een religieuze betekenis. Het christendom is de enige godsdienst, aldus de auteur, die een evenwicht heeft gevonden tussen *"de klippen van pantheïsme en dualisme"* (blz. 145). De vraag die een religieus bewogene bezighoudt, nl. moet ik in bewondering staan tegenover de kosmos, en toenadering zoeken, of moet ik er vol argwaan tegenover staan, is door het christendom uiteindelijk via een *tussenweg* opgelosd.
Weliswaar heeft het christendom in zijn geschiedenis zowel contemplatieve als non-contemplatieve bewegingen gekend,

De verarmde taal

Ik zal dit proberen goed te maken door dieper in te gaan op de meer interessante elementen in het boek van Arts. Zo vindt hij dat de moderne taal zich in een impasse bevindt. En het is de taal die de bril is waardoor de mens de werkelijkheid bekijkt: *"Zowel iemands persoonlijke levensvisie als het wereldbeeld van een bepaalde cultuurgroep (b.v. van de hippies of van de marxisten) zijn allereerst een 'linguïstische kwestie'."* (blz. 106) Nu zijn er, aldus Arts, twee dingen gebeurd met de taal. Enerzijds is de werkelijkheid complexer geworden, zodat niemand ze nog geheel kan overzien, of verwoorden, anderzijds is de gewone taal zo arm geworden dat grote delen van de werkelijkheid daarmee niet meer uitgedrukt kunnen worden. Dit *is* inderdaad een reëel gegeven, dat sinds ettelijke jaren tot het onderzoeksterrein van de (Franse) taalfilosofen behoord.
Arts vertaalt dit probleem naar het religieuze toe. Hij zegt dat god verzwegen wordt in de hedendaagse taal. *"Nu zal geen mens uit het feit dat men over radioactiviteit of over entropie niet 'gewoon' kan spreken (...) gaan afleiden dat deze thema's derhalve hersenschimmen zijn en niet bestaan. Het feit echter dat het onmogelijk is om over God iets zinvols te zeggen in onze verarmde taal blijkt men veel moeilijker te accepteren."* (blz. 109) En meteen hebben we een tweede *typische Arts-redenering* gevonden. Naast de omkering in zijn tegendeel, is er de analogie. Maar dan wel een discutabele analogie, gezien het feit dat de auteur zelf toegeeft dat geen mens louter objectief over God kan spreken. Een analogie kan slechts geldig zijn als het gaat om vergelijkbare grootheden. Empirie en geloof zijn niet enkel niet analoog, ze zijn elkanders *tegengestelden*.
Arts' analyse van de hedendaagse "ééndimensionaliteit" - hetgeen wij "verkilling", "ontmenselijking" e.d.m. zouden noemen - is op zich interessant en kan zeker "waar" zijn, zijn remedie echter staat op voorhand vast, en dit ontkracht zijn betoog grotendeels.

Vervolg op pagina 9

Dit uitzicht : een plek om te blijven

Er zijn popgroepen, die één, twee schitterende elpee's uitbrengen, maar waarvan de derde elpee een schot naast de roos, een totale mislukking wordt. Vaak, dikwijls zelfs, herpakken die popgroepen zich, ofwel door solo-karrières van de voornaamste leden, waardoor dàt bereikt wordt, wat nodig is om een goeie plaat af te leveren, en eigenlijk ben ik de nieuwste dichtbundel van Rutger Kopland aan het bespreken. Als ik het allemaal goed heb bijgehouden, moet *Dit uitzicht* de zevende zijn.

In *Al die mooie beloften* (de voorlaatste), werd achteraan de genese van een gedicht afgedrukt, een soort dagboek, waarin Kopland ons het ontstaan van een gedicht liet meemaken. Dat dagboek begon als volgt: *Nu ga ik een gedicht maken...* Nu, als een dichter zo begint, dan denk ik wel eens, dit wordt een miskoop, en eerlijk gezegd, die bundel is bij mij de enige die er nog erg netjes uitziet. Het leek er op dat Kopland zijn lieve realistische schrijfstijl (vertelstijl soms) een beertje beu was, en zich meer met hogere dingen zoals God en van die toestanden wilde bezighouden. In ieder geval maakte hij ons geen sprookjes meer wijs, of vertelde hij ons van de jonge aardbeien in zijn tuin, verdord; omdat hij zijn sla te veel water en zon had gegund.

Dit uitzicht dan. Als zevende bundel is het een voor mij nieuw projekt van Kopland, dat inderdaad al werd ingeluid met de vorige bundel, die nog teveel zoeken en tasten was. Dat blijkt ook uit het openingsgedicht *Al die mooie beloften*, dezelfde als de titel van die bewuste zesde bundel. En de titel staat hier beter op zijn plaats. Nu hoeft het voor Kopland niet meer: het uitleggen hoe een gedicht geboren wordt, wat er eigenlijk staat, zelf aan de lezer vertellen. De lezer mag terug volledig mee spelen. De hint die hij van de dichter krijgt is een citaat van A. Caeiro/ Pessoa: *want de natuur heeft geen binnen; anders was zij geen natuur.* En dan opent hij met *Al die mooie beloften.*

De grazige weiden, de stille wateren
ik heb ze gezocht en inderdaad
gevonden, ze waren nog mooier
dan mij was beloofd,
prachtig.

Een direkte verwijzing naar het eerste gedicht in de eerste bundel van Kopland, *Onder het vee*. De weiden van toen op het behang, waarvoor hij bang was, ze zijn prachtig, maar in al die rust die het tafereel nu uitstraalt gebeurt er niets essentieels, er is geen verandering. Zoals het motto aangeeft, is de natuur enkel zichzelf, en heeft zij geen innerlijk. Maar daarbij komt ook nog, dat die natuur, hoe je hem ook bekijkt, altijd dezelfde blijft. In het gedicht *De landmeter* (=de dichter) vertelt hij hoe de dichter de werkelijkheid in kaart probeert te brengen. Met andere woorden, wat hij doet in zijn poëzie, is niets anders dan zo goed mogelijk observeren. En dan komt er een beetje een wrange nasmaak in het laatste vers: *Het is heel helder om hem heen, alles is waargenomen.* In andere gedichten, gaat Kopland hierop door. Hij weet dat zijn taak als observator zowat afgelopen is, en nu zou er eigenlijk méér moeten komen (dat meer dat volgens het citaat van Pessoa er niet is). kDaardoor komt het dan ook dat vele gedichten op een vraag of op een negatie eindigen.

Onze kaarten hebben we achtergelaten,
ergens, niet boos, niet weemoedig:
ze vertelden ons wat we al wisten
waar we vandaan kwamen.
Niet waar we waren.

Niet boos, en niet weemoedig, schrijft Kopland, en zoals het daar staat zou je haast zeggen, wel boos en wel weemoedig. De bundel zit dan ook vol met het soort vaststellingen in de trend van *wie dat zijn weet niemand, dat je niet weet wat blijft* enzovoort. Het citaat van Pessoa, lijkt me in die kontekst dan ook nogal dubbelzinnig. Het stelt namelijk, dat het de moeite niet is om naar iets anders te zoeken (dat er niet zou zijn), terwijl de indruk gewekt wordt, dat Kopland daar nu juist wel naar op zoek is, en dor het feit dat hij er (voorlopig) niet in slaagt, om dat te bereiken.

Alles bij elkaar genomen, lijkt de poëzie die Kopland nu schrijft een stuk weemoediger en moedelozer te zijn, dan vroegere gedichten. Wat hij wil zeggen, is ook niet meer zo makkelijk te verhalen, omdat hij zelf niet goed weet wat het eigenlijk is (*dat hem kwelt*). Het is *precies dezelfde wereld van twintig jaar her*. Voor mensen die Kopland nog nooit gelezen hebben, zou ik zeggen, koopn stante pede een van zijn oudere bundels. Zij die hem kennen: *Dit uitzicht*.

PVD

De drukkerij ROTATYP dankt de VETO voor de goede samenwerking en biedt aan al de lezers hun beste diensten aan voor alle drukwerken zowel privaat-, firma- als gelegenheidsdrukwerk

rotatyp P.V.B.A.
Sylvain Dupuislaan 110
1070 Brussel
02/523.45.22

Die bittere Träne der Jan Von Banck

Kunt u zich, beste blokkende lezer, een beter afscheid van Veto's superbe Filmrubriek indenken dan een zelfs niet volledig uit de duim gezogen overzicht van zeven lange maanden filmprogrammatie in dit provinciestadje? Wat U steeds in deze rubriek gemist heeft, maar waarover U zich (dank U, dank U) desondanks nooit opgewonden heeft, bieden wij nu zomaar aan, vrijblijvend en ongevraagd, maar niet ongewild: onstuitbaar en onloochenbaar *cijfermateriaal*!

Dat wij niettegenstaande deze empirische binding alweer een negatieve, defaitistische toon aanslaan, dient U maar als een ongeneesbaar morbiede neiging onzentwege te beschouwen. Die van Aantwaarepe (waai, dus) weite et toch altaai beiter, da's 1 van de wette van de nateur...

THE EGYPTIAN ASSOCIATION FOR ART OF CINEMA

Presents

BELGIAN FILM WEEK

2 - 9 APRIL 1982 - AT NILE HALL

2, BANK MISR (EMAD EL DIN) CAIRO

THE PROGRAMME

الجمعة	٨٢/٤/٢	العنف والقهوة	اخراج: جيدو هندركس
الأحد	٨٢/٤/٤	امرأة بين الكلب والذئب	» اندرية ديلفسر
الثلاثاء	٨٢/٤/٦	الحب والكوره	» بانريك لوبون
الأربعاء	٨٢/٤/٧	امرأة بين رجلين	» بول كوليه
الخميس	٨٢/٤/٨	موت راهبه	» بيير درو
الجمعه	٨٢/٤/٩	قانون الدم	» رولاند فرهافرت

U stelt het zelf vast, zoals Sahib Kebab ons al vertelde: "Min Fatlach", en dat vinden wij ook.

Voor de inter*penetra*tie: hegevens!

Voor een goed begrip van de verdere analyse eerst enkele randnotities rond de gevolgde procedure. Voor de twee STUDIO'S werd de programmatie van 29 konsekutieve weken doorgenomen, namelijk van begin november tot nu. In het totaal leverde dat 74 verschillende films op, plus nog eens 11, die buiten diskussie gelaten werden vanwege de *slechts éénmalige vertoning op* een meestal onverantwoord tijdstip (zoals daar is: de voormiddag).

Wat de REX betreft hielden we het bij 27 weken, want helaas, hier is geen vloeiende lijn. Voor REX dienden wij ons immers te baseren op de reklame die verschijnt in dit *proletarisch* blad, en, iedereen weet het, die stomme Veto verschijnt niet in de vakantie (dikke luiaards, die A.S.R.-intellektuelen). Spijtig gevolg hiervan is dat het REX-overzicht (dat dan wel al in oktober aanvatte), wat betreft het *aantal* weken dat films draaiden, een vertekend, zeg maar *vals* beeld oplevert. Onze, mea culpa, objektiviteit brokkelt er godverdomme wel mee af... Niettegenstaande voorgaande beperkingen levert het materiaal toch nog niet minder dan 67 REX-films op, die, het spreekt vanzelf, onze redaktie kwasi allemaal gezien heeft (toch zeker 5!).

In het totaal niet minder dan 152 te degusteren films dus, die alle mooi gekatalogeerd werden. Het is de logika zelve dat de weinige, door ons niet bijgewoonde films geëvalueerd werden aan de hand van de schrijfsels der Internationale Pers, aangevuld door caféprraat 'van horen zeggen'. Deze stoere herbergwaarheden (kategorieën omvattend als 'niet te missen', 'niet te doen' en 'niet vet, maar sjikke tiete') werden, uit den aard der zake, vanwege hun veelal gespierd karakter (vooral Dikke Jan) enigzins genuanceerd. Bovendien staan de criteria voor de STUDIO, dat pretendeert de betere films te promoten, een pak scherper dan voor de REX, waar wij bepaalde Dijk-drollekes als **La Chèvre** (vanwege Depardieu), **Een vlucht Regenwulpen** (wegens degelijke literaire afkomst) of **La Guerre du Feu** (om Nobele Bedoelingen) gelijk maar als *bevredigende* (slechte woordkeuze ...) produkten labellen. In schril kontrast daarmee de gefronste wenkbrauwen achter onze kontaktlenzen (dient U ook eens te proberen) wanneer wij STUDIO-produkten als **De Familie Ponda** (vanwege angst voor demente bejaarden), **Four Friends** (omwille van 'Georgia's' stomme truttenmentaliteit) en **The Crazy Etc. Of Mel Brooks** (klotehumor) onverbiddelijk tot meelopers degraderen. Maar, ik hoor het U al zeggen, onbeschofte, U wil resultaatvoetbal. D'accord.

Beerschot en STUDIO: eerste klas?

Welaan! Terwijl Beerschot daarvoor achter vijftien (15) taaie tegenstanders diende uit te schakelen, haalt STUDIO het door een gemakkelijke forfait-overwinning op provincialer REX. Dien Dijk: veel inzet, maar geen talent hé, joeng. In het geval U me niet gelooft: ziehier the results of the Antwerp Jury (Ein bisschen Friedhof). *Eat your facts and shut up, silly.*

In de kategorie 'een beetje outstanding' haalt STUDIO 13 films, hetgeen 17% van het pakket vertegenwoordigt. In dezelfde kategorie, die alleen 'nieuwe films bevat ('reprises' worden later besproken), skoort REX 1 (één, doodgewoon dàt getal dat elke atleet nastreeft) film, wat 1,48% van het aanbod uitmaakt. Zijn wij te streng geweest? Bah nee, want die ene film is dan nog Truffauts **La Femme d'à côté**, en kennen wij geen véél beter werk van *dezen beloftevollen Fransoòs?*

Middelmatig tot goede films waren er in de STUDIO nét iets meer: 14 (17,5%). Ongeveer hetzelfde procent degelijke films in de REX: 11 (18%). Met de ronduit slechte films komen we in de drukst bezette afdelingen. Voor de STUDIO komen we tot het verbazingwekkend hoog percentage prullaria van 37,5%, 26 films voor het merendeel 'geflipte betere (kwa opzet toch) films' (**Ponda, Choix des Armes, L'Amour Nu**), maar ook Ongeliefde (spektakel-)Genrefilms (**Bonda, Raiders, Zorro**) en onfilmische Films (**This is Elvis, AC/DC, Heavy Metal**); tenslotte ook wanprodukten die het zo mooi opgehouden STUDIO-embleem flink besmeuren (**Poep Meloen, Madame Claude, Blood Beach**).

Voor de REX ligt de kategorie van magere beestjes zo hoog, namelijk een slordige 69,5% (46 min of meer 'films'), dat een gradatie in wanstaltigheid zich opdringt. Onder het label 'geweld, aktie en karate' ressorteren 12 films (18,5%): de verplichte Hill & Spencer, de obligate stoere Bronson bink, **The Line**, uiteraard, en de film die voor ons de prijs van de mooiste racistische omschrijving verdient, te weten **De Spleetoog met de stalen vuist**. Ook twee poging-tot-humor-films ontsieren deze lijst: alweer toch zo erg populaire Louis de Funés Apensmoelenbrij (**La Soupe aux choux**) en een film wiens titel al even geslaagd is als de beeldekens tussen begin— en eindgeneriek (**Funny America**: funny, weet U wel, van dat dróle-drol zo).

Welke verrassing! De kategorie der sexfilms wint het met mijlen afstand — maar wordt (grijns, grijns) geneutraliseerd door het grote aanbod Vrouwenslachtofferfilms (*niet* in de REX, dus) — en beslaat 41,8%, te weten 28 films (a rato van 4 borsten per film, niet minder dan 112 diverse tieten!) Over dit soort films nog volgende bedenkingen. Het aanbieden van sexfilms gebeurt meestal met een geile-jongens-vriendelijke service van 2 films voor de prijs van één. Zulke dubbel-aanbiedingen hebben wij in het overzicht steeds als 1 film aangerekend. Gelukkig maar, anders zou het percentage van de goede films ongeveer het vriespunt bereikt hebben.

Anderzijds is het zo dat wij, omdat zelfs wij niet altijd zo dringend hoeven, niet al deze films hebben kunnen frekwenteren, zodat de possibiliteit existeert dat bepaalde films onder steeds nieuwe titels wekenlang doorgedraaid hebben, wat dan weer *aftrekbaar* (weer slechte woordkeuze, dju!) op het saldo is. Zo vond ik dat films als **Schönen Weiben von Ibiza, Het Vrolijk hoertje gaat naar Hollywood, Drei Dirndl in Paris** en **6 Zweedsen in Tirol**, ondanks een uitgesproken geografische diversiteit, verdacht veel op één en dezelfde lokatie gedraaid werden: een rode bedkamer, zwarte lingerie en dito jungle-opnamen. Vier titels, één film? In een bui van ongekende grootmoedigheid hebben we bovendien een vijftal andere sexfilms als 'erotisch-artistiek' (kuch) omschreven (6,1%). Het betreft hier **Sunburn** (met Fawcett-Majors), **Endless Love** (met Shields) en andere **Lady Chatterley** (Kristel): lokten deze films geïnteresseerden in schitterende camera- of in ophitsende lichaamsbewegingen? Moeilijke vraag...

Sukses is vergankelijk

Zoals te verwachten viel, komen de grote publiekstrekkers meestal uit de lagere afdelingen. Wat een student toch niet allemaal doet om zijn afkomst uit de lager kaste (wat zou de universiteit elitair zijn?) te bevestigen.

Bond haalt het in het STUDIOwezen, met één weeklengte voorsprong op het lieflijke (sic) **Vosken en Hondje**: twaalf tegen elf. Met negen weken draaitijd volgen de onvermijdelijke **Raiders** (hoewel die 9 weken wel een eeuwigheid leken) en de eerste uit de reeks door ons als kwaliteitsfilms gemerkte kategorie: **The Postman**, waaruit blijkt dat Jessica Lange in die film toch wel *bloedheet* moet gepresteerd hebben.

Dat ook krapuul als **Mel Brooks** en **André Duin** pas na respektievelijk 8 en 6 weken lopen vermoeid waren, weigeren we obstinaat te bekommentariëren. De meeste (24) films in de STUDIO (o.a. alle reprises) hielden het slechts één week vol, wat in de meeste gevallen nog zeven dagen te lang was, maar bij films als **Coup de Torchon** (die op dit moment in Tienen i.p.v. Leuven revisited draait), **Alexis Droeven** of **de Ijzeren Man** toch her en der tandenknarsen veroorzaakt moet hebben. Of hoorden wij slechts de wind, mein irisch Kind?

In de REX ligt het aantal weken speelduur behoorlijk minder fors. Uiteraard, zouden we durven zeggen, want Dijk beschikt over één zaal minder en een wekelijks vernieuwd aanbod blijft daar dus een onontkoombare vereiste. Gemiddeld bracht Dijk dit jaar 2,5 nieuwe films per week (een hoog aantal, voor het grote deel te danken aan de wekelijkse veranderingen in het sexgenre); Rastelli ongeveer 1,9 nieuwe films, maar dan per zaal berekend.

Winnaar in de REX-pop poll zijn **Lady Kristel** en **Een nest Pieren**, elk met zes weken (eigenlijk te vergelijken met 12 weken alternerend tussen 2 zalen). **Time Bandits** (een zwak Python-afkooksel, dat we dan toch maar 'redelijk goed' gevonden hebben in REX-crisisverband), **Le Prof** (beau Bébel), **Shocking Asia** (straffe prestatie voor een sexfilm), en, gelukkig, Truffauts nieuwe slaagden vijf weken in hun publiek opzet. Vermelden we dan nog even dat de REX niet zomaar een Sex-zaal is: niet minder dan 6 van 27 weken waren sexloos, of ongeveer toch, want van die 6 bestond 4 weken de optie om Sylvia's Chatterley-boezem te degusteren...

Film: nog steeds filet Americain

De blode cijfers leren ons ook dat Ronald Reagan en zijn artistieke discipelen, ondanks of juist dank zij Ronnieke, nog steeds de kwantitatieve plak zwaaien in het Leuvense/Belgische. Niet minder dan 62% van Rastelli's waar is Amerikaans (46 films); bij Dijk bedraagt dat zelfs 66% (26 films), waarbij de opmerking dat sexfilms — was ist ja mehr international dann *fickie-fickie* am Südsee — buiten beschouwing gelaten zijn. Ongetwijfeld ligt het natuurlijk aan de Holywood-dreammachine, die, (nooit van depressie gehoord, mensen) onverminderd (d)roomsoezen blijft spuien. Pourtant, er zijn toch nog andere filmlanden met hoge kwalitatieve afzet, neen?

Frankrijk (hoewel we dat land nu juist nét niet bedoelden, sakkerloot) komt er nog het minst bekaaid vanaf. Toch nog 8 Franse films passeerden de Rastelli-revue (met als enige echte uitschieter alors **Coup de Torchon**); Dijk, dé liefhebber van het Franse genre (en dito wijn? cfr. neus van Dijk) draaide er 7, een respektabel aantal, bovendien meestal van degelijk allooi (naast de reeds eerder vermelde bvb. nog **Pile ou Face** of **Les uns et les autres**). Nos amis Italiens zijn echter door de macaronimolen gedraaid: 3 in de STUDIO's (waaronder dan wel feestneuzen **La Pelle** en **Tre Fratelli**, plus een ietwat te lelijk wicht in **Passione d'Amore**) en ééntje minder in de REX (minder mooi, toch leuk: **Café express** en **Fantasma d'Amore**). Weinig populaire amore? Amai men ore!

Eraserhead *(David Lynch-1977). De lang verwa op zijn tijdperk, wordt al maandenlang to gereduceerd. Filmminnend Leuven neemt dez meesterwerken moeten wijken*

Eén reprise die we kregen in Leuven, één die superieure films: ***Bad Timing*** *(Roeg-1980) en*

TESIS

snelste service
de mooiste kaft
de allerbeste kwaliteit
op Xerox 9500
alleen bij pencoprint

vlug, **voordelig** en verzorgd

tiensestraat 36
3000 Leuven

pencoprint

telefoon
22 10 39

7 maanden pellikule in Leuven

hte. Eén der beste films aller tijden, ver vòòr een voorfilmversie van ± twee minuten poenpolitiek niet langer, waarvoor ware

En terwijl in Duitsland het filmniveau steeds maar klimt, beginnen de Leuvense vertoningen ervan steeds te zakken. Leuven schijnt — niet alleen op filmgebied — beloftevolle trends steeds te ontdekken wanneer ze al gedateerd zijn. Wat ons doet vermoeden dat wij binnen 10 jaar de Leuvense première zullen meemaken van **Deutschland, bleiche Mutter** en **Die bleierne Zeit**. Maar dan zijn wij al 54 en te seniel om apreciabele Veto-artikels te plegen! En dan moeten die rakkers van D.A.F. natuurlijk een driedaagse rond Fassbinderke organiseren, een man die we al zo goed als kotsbeu zijn (akkoord, in '64 was hij nog nieuw). *Swat*.

Dijk heeft zich dit seizoen tot 1 Duitse film beperkt (een reprise van Herzogs **Woyzeck**: succulent), Rastelli gooide er 8 voor de akeela's en ziedaar: **Die Falschung** (een weekske of zo in Leuven en dan doorgesjast naar Keerbergen), **Das Boot** en **(Idem) Ist Voll** (Zwitsers, maar deutsch gesprochen): 3 op 8 zijn top of the bloody bill. Ach ja, Rastelli heeft het ook dit jaar niet kunnen laten de Nederlandstalige film te promoten: 6 van die produkten (met als kwalitatieve uitschieter **Het Ros Meisje**, Marleen W. van Veto!) plus nog twee Frans-Belgische uitgaven: het oerdegelijke **Alexis Droeven** en de dokumentaire **Du Zaire au Congo**, die een maand voordien (foei Rastelli) al bij DAF gedraaid had.

Verdere 'uitschieters': Japan met 1 (**Het Rijk der Passies**), plus een koppel (2) *karate fu*-banzaïs (in de REX), en Polen met ook 1 Gouden Palmpke. Jawaade!

Röpcke : ooit waren er in Leuven...

Premières. Niet dat wij zo geil zijn om absoluut als eerste Belgen een Skone Film te aanschouwen, maar het geeft toch altijd een prestigieus steuntje. Ergerlijker is dat de Leuvenaar meestal maànden moet wachten eer een aktualiteitsfilm de Burgemeesterstraat aandoet (Dijk schijnt zich van àlle snelheid in uitvoering te onthouden). Na lang toeren in Brussel, Luik en Antwerpen (begrijpelijk), maar ook in provinciestadjes als Hasselt, Gent (ahum) of Kortrijk (bis) of zelfs Louvain-La-Neuve (sakkertwee), willen **The French Lieutenant's Woman** of **Das Boot** toevallig ook eens in Leuven neerstrijken...

Voor de freaks, die ongeduldig wachten op de overkomst van prijsvarkens uit de festivaria (Cannes, Hollywood, Brus-sel, Berlijn) is het leven somber. Van het Cannes-pakket deed **Excalibur** snel zijn intrede, kwam de Gouden Palm met *amper* 10 maanden vertraging, en is de nu ook geoskarde **Mefisto** met geen ogen te bekennen. Van het huidig Oskar-aanbod waren **De Ponda's** (hoefde niet) er als de kippen bij, had **Reds** ook nog enige haast, maar velen wachten op (re)visie van **Chariots of Fire** bv.

Toch wist Rastelli nog 7 'premières' voor ons te versieren, waaronder zelfs één wereldpremière: **Twee Vorstinnen en een Worst** (Erikske Clerckx). Een mooi woord is dat wel, 'wereldpremière', maar ik vraag me af of Parijs of Londen zulke film (?) wel willen hebben. Voor de rest nog 4 'Belgische premières' met in en in droevige films van Nederbelgische makelijke (**La Bête, Menuet**, dan weer niet **Het Meisje** ..) of van Amerikaanse (**Conan**). Of **Escape to Victory** wel was waarvoor het verkocht werd, durven we te betwijfelen, en dat **Evita Peron** 'Leuvense exclusiviteit' was, deed mij niet ontsporen. Weinig van het nieuwe, dus. Is het oude dan zo gespekt?

Wij hebben deze Belgische films niet in Leuven gezien, maar waren te gast bij de recente 'Belgian Film Week' in Cairo, waar wij een kort interview hebben afgenomen van Prof. Dr. Ishmaël Kehab, filmkenner: **Sahib Marco**: Shûkran Kitir asham filma Belgiça (wat denkt u van Vlaamse film)? **Sahib Kebab**: Min Fatlach, sahib Marko (gene vette, mister Marco). Zo hoort U dàt ook weer eens van een ander.

Een schamele portie grootmoeders tijd

Wat is er van de reprises? Van het opvissen van oudere films van cineasten die plots brandend aktueel zijn? Het aanbod aan reprises bedroeg bij Rastelli 16%, bij Dijk (tijdens zijn goede periode, zo tijdens de februari-en-maart-periode, vous vous rappelez?) ook nog een slordige 13,5%. Laat ons zeggen, dus, net niet voldoende; ook niet met de wetenschap in het achterhoofd dat hier veel door alternatieve vertoningen gekompenseerd wordt (Centrum voor Italiaanse Studies, vertoningen in Vlaamse leergangen, kringen, piraten, ...)

Het zijn deze reprises die Monsieur Dijks gezicht *gedeeltelijk* redden. Plots blijkt, indien we even met de mantel der liefde alle ouderlingen bekijkenswaard achten, dat de totale portie aan 'degelijke' films (van schitterend tot net apreciabel) wel degelijk 32% van Dijks filmland uitmaakt, maar dat volgens dezelfde maatstaven Rastelli all of a sudden naar 52% klimt. Zonder reprises gold voor Dijk: disaster (18%).

Zijn deze hernemingen wel alle gold en old? Mis poes. (A propos: de redaktie heeft nog steeds nood aan vrouwelijke redactrices, niet van enige schoonheid gespeend — om het nivo van de mannelijke kollega's te evenaren — én *seule*, dit om de objektiviteit van de eventuele besprekingen te onderhouden. Schrijven naar 'eenzame N'dingi', Dekenstraat 59). Films als **Die Blechtrommel, The Elephant Man** of **Lili Marleen** zijn nog nét niet oud genoeg om alweer gebruikt te worden. Voor de **Blechtrommel** geldt het ekskuus dat hij ter promotie van Schlöndorffs nieuwste kon dienen; voor **The Elephant Man** zou dezelfde verklaring kunnen opgaan indien Rastelli nog vòòr '85 **Eraserhead** geprogrammeerd krijgt.

Van een echt thematische uitdieping van een bepaald regisseur staan wij echter nog vér verwijderd. Mocht U dit jaar 2 films (in Leuven) van dezelfde regisseur bekeken hebben, schrijf dat maar toe aan het toeval. Dat U desondanks toch 2 Altmans werden geserveerd (**Popeye** in STUDIO, **Three Women** in .. de REX), of tweemaal Brooks (**Crazy History** in STUDIO, **Silent Movie** 'ergens anders'), of een dubbele Parker (**Midnight Express**, STUDIO, **Bugsy Malone**, REX) is echter geen mirakel. De beide heren houden elkaar wel degelijk in de financiële gaten, wat op zijn smalst bleek toen beide plots, gelijktijdig, de *spaghettiwestern* ontdekten: **My Name...** en **The good...** door Rastelli en co, **Once upon...** door Dijk. Al met al schijnt alléén Michael Cimino een zweem van 'retrospektieve' gehad te hebben: zowel **The Deer Hunter** als **Heaven's Gate** werden — ons inziens te vroeg — opnieuw gelanceerd.

Ook met de retro's luidt ons verdikt dan ook: weinig soeps. Het teruggrijpen naar Leuvens Mooiste, W. Allen (**Manhattan**), is defensief spel; wij brengen méér waardering op voor bvb. **The Texas Chain Saw Massacre** (bedankt Jos) en voor **Zabriskie Point** (bedankt Dijk).

Verlangens : Lijstjs

Mogen wij tenslotte een eksklusief lijstje voorleggen van films (om tenen en vingers af te likken) die bijna alle in our hometown Antwerpen geweest zijn, maar nog steeds op Leuvense release wachten. Voor alleen nog maar 'nieuwere' films zijn dat:

1) **Eraserhead**,
2) **Bad Timing**,
3) **Mefisto** (nog niet kunnen zien),
4) **Il Mistero di Oberwald**,
5) **Tales of Ordinary Madness** (waarvan U, via het voorfilmpje, tenminste de billen van Ornella Muti ebt mogen proeven).

Eigenlijk is het onbegrijpelijk hoe Leuven doodgewoon het nieuwe werk van bvb. Bertolucci, Ferreri of Antonioni negeert, en ons van het oudere werk o.a. niet heeft getoond: **Atlantic City, Otto e mezzo, Outrageous, Novecento, Het Bezeten Meer, The Damned** of andere **The End of the World...**, die alle weer in omloop waren in België. Mocht een van beide heren het lef ontwikkelen een stel van deze films te draaien, het Leuvense publiek zou hen vermoedelijk zéér dankbaar zijn. Maar nu u reeds zolang geaarzeld heeft, stel de projektie maar uit tot Oktober, want als U, Dijk/Rastelli, dit leest, zitten wij al in Wladiwostok (Marko, filmfestival) en Benidorm (Jan H., ontucht).

Jan H. Verbanck
Marko N'dingi—N'dingi

Elke *film met Isabelle Huppert is natuurlijk de moeite; toch kwam* ***Heaven's Gate*** *te vroeg terug in roulatie. Jammer voor een toch zeer degelijk epos.*

we hier moesten ontberen. Nochtans twee lephant Man (Lynch-1980)

Gewogen en te licht bevonden

(vervolg van pagina 7)

en vond de ene christen dat god immanent was, d.w.z. in de mens en de natuur aanwezig, terwijl de andere vond dat god transcendent was, d.w.z. de natuur en de mens overstijgend. Voor Arts is het enige goede antwoord dat van *Teilhard de Chardin*: god is beide. *"Vandaar dat elke wereldse inspanning eeuwigheidswaarde heeft voor de mens en dat het humanisme de enige weg is naar authentiek christendom."* (blz. 160)

Arts vertaalt dit zelfs naar de *procestheologie* toe, al in de jaren dertig van onze eeuw geformuleerd door de Engelse wiskundige *Alfred North Whitehead*, die leefde van 1861 tot 1947. Deze Whitehead *"maakt onderscheid tussen de groeiende wording van het heelal enerzijds en God anderzijds. Die twee staan in relatie met elkaar maar zijn geenszins identiek."* (blz. 162) God schenkt het begindoel aan de aanvankelijk chaotische wereld. De mens kan vrij reageren op de oproep van god, aangezien god's plan een uitnodiging en inspiratie is, en geen determinisme. Deze proces—theologie vermijdt aldus zowel pantheïsme en determinisme en laat ruimte vrij voor het mysterie van het kwaad in de wereld.

Geloven

Geloven veronderstelt voor Arts dan ook een vijftal elementen. Ten eerste betreft geloof altijd personen die elkaar ontmoeten (god is een persoon en geloof is liefde). Ten tweede houdt geloof altijd risico in. De bedoelingen van de geliefde god zijn niet altijd duidelijk. Geloof is dus ook overgave aan het onbekende. Ten derde blijft geloof steeds verder onderzoeken. Het is altijd partieel en onaf. Ten vierde impliceert geloof altijd liefde. En tenslotte kan er slechts geloofd worden in vrijheid. *"De reden waarom God de mens nooit verplettert onder overtuigende argumenten is, dat Hij de mens niet wil dwingen om Zijn liefdesaanbod of geloofsgenade aan te nemen."* (blz. 183) De mens is vrij om zichzelf het object van zijn liefde te kiezen.

"Christendom is radicaal humanisme" (blz. 172) zegt Herwig Arts. En zijn pleidooi is er één voor *meer humanisme* in de huidige kille wereld. Zijn analyse van de kwaal is ongetwijfeld juist. Zijn remedie ook. Alleen, waarom moet god er steeds met de haren - want zo is het toch-bijgesleept worden? Daarenboven richt Arts zich tot de *elitaire gelovige*, want zijn moreel en menselijk hoogstaande vorm van christelijk geloof is een *ideaal* dat door weinige, zich christen noemende mensen, zal bereikt worden. Ook het christendom telt voor het overgrote deel meelopers. De aantrekkingskracht ervan zou groter zijn, mocht dit niet het geval zijn.

Dit hele boek zou aan overtuigingskracht gewonnen hebben als de auteur ook werkelijk onbevooroordeeld en objectief geweest was (hij pretendeert het immers te zijn). Maar dit kan men van een *gelovige* niet verlangen. ■

Jozef Schildermans

Week van vrijdag 28 mei tot donderdag 3 juni

Alle dagen
vert. 14.00 u. en 19.50 u.
film 14.15 u. en 20.05 u.
Nieuw: Bud Spencer in:
Why did you pick on me?

Alle dagen
vert. 16.00 u. en 21.50 u.
film 16.15 u. en 22.05 u.
Messaline, Keizerin van lichte zeden.

Alle dagen
vert. 17.55
film 18.10
4de week: *John Landis'*
American werewolf in London

Alle dagen
vert. 23.40 u.
film 23.55 u.
Destination: bordel africain

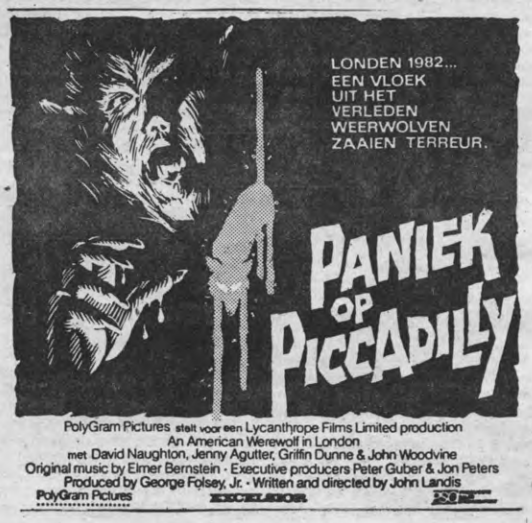

Interview met Jos Van Immerseel:

Koop een Mercedes en luister naar Beethoven

Café DE GULP

Muntstraat 18 te Leuven

open van 12 tot 05.00 u.

een toffe kroeg met goede muziek

De muziekwereld is een bonte wereld. Stijlen en strekkingen bij hopen. Stromingen ook. Met of zonder onderlinge bindingen. Toch zijn er weinig mensen die iets meer kunnen smaken dan hun dagdagelijks disco-dreuntje of hun rock-idooltjes.

"Kunst"-waarde echter wordt door het gros van onze Belgische bevolking quasi unaniem enkel toegekend aan de enige, de echte "klassieke" muziek, wat die term ook moge inhouden. Hoe je 't draait of keert, of je 'm al gehoord hebt of niet, Bach is beautifull.

Over "kunst"-muziek en nog véél meer vertelt **Jos van Immerseel**, Antwerpenaar, pianist, klavecinist, orgelist, dirigent, etc...

Jos VI: Vroeger kwam geen mens op het idee muziek als "kunst" te interpreteren. De meeste muziek was gebruiksmuziek, maar dat wil niet zeggen dat het muzikaal behangpapier was. Dàt hebben we van de radio geleerd en van de "tafelmuzieken". Dan hoor je zo'n onbenullig muziekje, en dat dient dan om op te zetten als je aan 't eten bent, zogezegd. Terwijl die muziek in feite echte *"klankrede"* is, nog meer dan de werken uit de klassiek en de romantiek. Ik moet daar onmiddellijk bij zeggen, dat de manier waarop *men* die muziek nu meestal uitvoert, met die klankrede niets meer te maken heeft. Het is een *gepolijst gedoe* geworden, waardoor niets meer van die werken uitgaat, en men het dus heel gemakkelijk als achtergrond kan gebruiken. Daardoor is men gaan denken dat men het vroeger ook zo deed. Nu, neem van mij aan, dat is totaal onmogelijk. In mijn studententijd ben ik eens met een paar vrienden met oude instrumenten op een dineetje gaan spelen. Wanneer er dan drie mensen met hun bestek zaten te rammelen, dan kon je jezelf niet meer horen spelen. *Niks.* Iemand die dan twee stoelen verder zat, die merkte niet eens dat er mensen aan het musiceren waren.

Wat het kunstbegrip betreft, in de 17de en 18de eeuw waren de komponisten daar niet mee bezig, enkel de esteten. Het woord "l'art" of "l'arte" had enkel de betekenis van "zeer goede kwaliteit", de geheimen kennen van datgene waarmee je bezig bent. Dat is dus helemaal iets anders dan al dat gelul dat wij nu rondbazuinen.

Veto: *Elke uitvoerder zit steeds met het probleem van de al-dan-niet "oorspronkelijke uitvoeringswijze". De Kuijken's en Harnoncourt hebben daar hun karrière op gebouwd. Wat is jouw optie?*

Jos VI: Dat is inderdaad een kompleks probleem. Neem nu enkel al de klank van de instrumenten. Die speelt een zeer grote rol in het muziekbeluisteren. Nu is het zo, dat veel mensen bij het beluisteren van een werk op een oud instrument meer luisteren naar de ongewone klank dan naar de muziek zelf. Voor iemand die gewoon is naar oude instrumenten te luisteren is deze klank een doodgewone zaak, maar een leek kan ofwel geboeid zijn, ofwel vervreemden van de muziek. Als je nu echter een stuk op oude instrumenten gaat uitvoeren zoals het vroeger was, of beter, zoals je denkt dat het vroeger was, heb je steeds een deel van het publiek dat er iets aan heeft en een deel dat er niets aan heeft. Volgens mij moet de uitvoerder zélf in eer en geweten beslissen wat hij gaat doen, waar hij achter kan staan. En zonder de opportunist uit te hangen, want dat gebeurt natuurlijk ook.

Bij muziek die als dekor dient, en dat vind je niet veel bij oude muziek, is de klank, dus de instrumenten, erg belangrijk. Bij muziek echter, die iets wil meedelen is het voor de luisteraar erg minder belangrijk op welke wijze, op welk instrument dat gebeurt. Wel voor de uitvoerder, die zijn instrumenten kiest als een schrijnwerker zijn beitels, om het gewenste resultaat te bekomen. Het speelt voor de luisteraar toch geen rol of een viool van 1620 is of van 1621.

Veel uitvoerders zeggen dat het geen zin heeft om met oude instrumenten en zo bezig te zijn omdat ze wpelen voor mensen van vandaag. Dus pakken ze die muziek op een hedendaagse manier aan. Daar kun je een aantal opmerkingen bij maken. Ten eerste doen ze het niet op een hedendaagse manier, want ze willen van elektronische middelen niets weten, terwijl dat toch meer van onze tijd is dan een viool van 1630 die omgebouwd is in 1920 en waarop ze met een strijkstok van vandaag zitten fiedelen. Dat "modern" is dus wat voor hen modern is. En ten tweede, in hun geval zou je moeten spreken van een "vertaling". Ik ben het namelijk eens met mensen die zeggen "we nemen muziek van een bepaalde periode en vertalen ze naar vandaag". Je kan dat 'n beetje vergelijken met Hugo Claus die Vondel vertaalt, en hem zo voor een breder hedendaags publiek openstelt. Je krijgt dan natuurlijk geen Vondel meer, maar een stukje Vondel en een stukje Claus. Dat kan een serieuze waarde hebben, dat kan op een bepaald moment zelfs beter zijn dan het origineel.

Maar nu, om Vondel te vertalen, moet je eerst Vondels taal verstaan. En eigenaardig genoeg heb je dan mensen die zich niet bezig willen houden met oude technieken en oude instrumenten net omdat ze de muziek gaan vertalen naar een publiek van vandaag. Die vertalers zijn dan mensen die de originele spraak nauwelijks kennen. In wezen kan dat helemaal niet. Dat is een rekonstrueren op basis van niets. Zo ken ik persoonlijk een héél beroemde violist, die nu op z'n 60ste in de gang na een konsert zo héél stillekes komt vragen: "Maar een barokviool, wat is dat eigenlijk, heb jij dat ooit al eens gezien?" En hij spreekt al 40 jaar over de barokviool.

Op dat punt heb ik zeer veel kritiek. Op mensen die onder de mom van "muziek vertalen naar een hedendaags publiek" hun onkunde verbergen en zich onttrekken de muziek ernstig te bestuderen. En ze kunnen dat ongestoord doen, want de mensen horen dat toch niet. Goede muzikale vertalingen bestaan en bestonden, helaas hoort men ze zelden.

Veto: *Momenteel wordt in klassieke muziek veel geld gepompt en er komt bitter weinig publiek op af. Hoe komt dat volgens jou?*

Jos VI: Veel geld, dat is relatief. Ik zou niet durven beweren dat een doorsnee klassieke musicus ook maar het honderdste verdient van wat een popmuzikant verdient. Er zijn natuurlijk uitzonderingen: operasterren, beroemde zangers, enzovoort. Dus daar gaat het geld al niet naar toe. Hoe komt het dan dat het zo veel kost? Dat is gewoon omdat er te weinig belangstelling is. Zo komt er te weinig geld binnen en moeten de officiële instanties bijspringen. Maar dat tekort aan belangstelling is zéér kompleks. Ten eerste doet de overheid niets om de jonge mensen te leren luisteren. In de amusementssektor moet men dat niet leren, dat begrijpt iedereen. Om echt goeie dingen te leren genieten, moet je de kans krijgen er van jongsaf mee bezig te zijn. Dat heeft niets met intelligentie te maken, enkel met initiatie. Ten tweede, als je het geld, dat aan klassieke muziek gespendeerd wordt gaat vergelijken met andere dingen dan is dat niet zoveel. Denk maar aan overheidsgebouwen, landsverdediging, administraties,... Ten derde doen de musici zelf er weinig aan om hun muziek een beetje aangenaam te doen overkomen. Je kan een gepaste omkadering maken, en dat heeft voor de rest niets met de kwaliteit van de muziek te maken. Ten vierde is de attraktiviteit van de uitvoerder ook heel belangrijk. (Een voorbeeld hiervan zijn de festivalkonserten: die zijn meestal uitverkocht. De publiciteit speelt daar ook een grote rol in.) Hierbij spreiden Vlamingen een zeer groot anti-chauvinisme ten toon. Dat is misschien minder zo bij sport, maar daar kan je duidelijk zien wie het hardst kan lopen. Op kultureel gebied is het erger gesteld. Puur historisch gegroeid minderwaardigheidskompleks. Dat verandert niet op één dag.

Ook hebben we te kampen met de wegkwijnende burgerlijke instelling. Kijk naar onze konsertzalen uit de late 19de eeuw. In die tijd was een konsert een uitgangsavond. De burgerij zag hier de gelegenheid te pronken en kontakten te leggen. Nu wordt dat burgerlijke afgebroken: er is immers de konkurrentie van de TV. Als we hier enkel met een verschuiving van medium zouden te doen hebben, dan zou dat helemaal geen kwaad kunnen. Maar dat is nu helaas niet het geval. Op muzikaal gebied presteert de TV bitter weinig. Muziek als muziek bestaat gewoon niet op TV. Bovendien, de kwaliteit van de uitzending... In 1982 heeft iedereen een stereo-installatie, en de TV zendt nog steeds in mono uit. Daarbij wordt aan het klankaspekt van de uitzendingen helemaal geen aandacht besteed. De TV wordt louter als kijkbuis benaderd, als een poppenkast. Dat is spijtig, want je zou er schitterende dingen mee kunnen doen.

Dus ja, we zien in de konsertzaal niet meer diezelfde burgerlijke aantrekkelijkheid. Waardoor, hier in België, de konserten vooral bezocht worden door oudere mensen. Dat is niet zo in andere landen. Een konsert verloopt daar ook niet zo deftig als hier.

Tenslotte programmeren de meeste konsertorganisaties steeds gesneden koek. Altijd dezelfde namen, dezelfde figuren, als een Ingrid Haebler, waarbij je tien jaar tevoren al weet wat er gaat gebeuren. En zo is de aantrekkelijkheid voor een intelligent mens bijzonder klein geworden. Maar wat wil je? — de gemiddelde konsertganger heeft graag iets dat hij kent. Iets dat op de een of andere manier het etiket van degelijkheid draagt. Iets in de zin van: "Ik koop een Mercedes en luister naar een symfonie van Beethoven"

Veto: *Het publiek luistert dus niet.*

Jos VI: Er is een essentieel verschil tussen luisteren, en waarnemen of alleen maar horen. De meesten horen enkel maar, en waarnemen doen ze helemaal niet. Maar dat kan je niemand kwalijk nemen. Dat vereist een training. Als je ballet gestudeerd hebt, zie je dat het beeld van Brabo in Antwerpen zo niet kan blijven staan. Dat moét gewoon omvallen. Als je geen ballet gedaan hebt, zie je dat niet. Dan vind je dt een prachtig beeld. Met muziek is het ook zo. Een goed muzikus, die een partituur openslaat, ziet elke fout onmiddellijk staan. Iemand anders ziet gewoon niets. Verhoudingsgewijs zijn er heel weinig mensen die de taal van de muziek verstaanl. Bij de demokratisering van de muziek heeft men immers niet genoeg aandacht besteed aan de initiatie van de luisteraar. En zo kwamen dan velen tot de vaststelling "Jamaar, dat is elitair muziek". Dat ligt niet aan de muziek, dat ligt aan henzelf.

Dat niet-luisteren resulteert ook in een uitgesproken a-kritische houding. Mensen durven b.v. de zaal niet meer verlaten als de uitvoering op 't podium op niets trekt. Dat vind ik ook héél spijtig. Persoonlijk ben ik er voor dat men aan de ingang van de zaal terug bakken met tomaten gaat verkopen. Rotte tomaten, hé! Ik ben bereid de eerste op mijn kop te krijgen. Dan heb je tenminste terug wat leven in de brouwerij.

Mensen die niet willen luisteren moeten naar muziek gaan die niet gemaakt is om echt beluisterd te worden. James Last b.v. Dat loopt er heel goed in, en het is nog professioneel gebracht ook! Waarom zou je daar tegen zijn? Die mensen die op een klassiek konsert zitten te slapen — en zo zijn er — die gaan daar dan niet heen, want Last is beneden hun "niveau", terwijl het net wél hun niveau is. En dat is geen slecht niveau, maar een ander.

Veto: *Als je nu naar het verleden gaat kijken, dan heb je zo'n figuren als Bach, Mozart, etc. Figuren die bijna aanbeden worden. En nu, de laatste jaren, zie je nieuwe figuren van dat kaliber niet meer opduiken. Hoe komt het dat sinds decennia het publiek niet meer meekan?*

Jos VI: Er is wel muziek die tot de grote massa doordringt, nl. de populaire muziek. Maar als je die dan gaat analyseren, dan gaat die steeds terug tot de technische middelen van pakweg de jaren '20. Er wordt gewoon een nieuw soundkleedje rond gestoken. Daarbuiten heb je ook muziek die in zekere kringen een bepaalde populariteit geniet, of die bekend is doordat men er een bepaald idee aan verbindt. Zo b.v. een indikatiefwijsje van een bepaald TV-feuilleton. Als je dat 150 keren laat horen, dan fluit iedereen op straat dat mee.

Wat betreft de "ernstige muziek", d'r is het verschijnsel van de atonaliteit. Dat is lange tijd geleden begonnen als een bewuste breuk met het verleden. Men was het verleden beu-geïmiteerd. Maar net het tegenovergestelde doen van wat men gewoon is, is ook imitatie.

Kijk eens verder! Eeuwen lang, vanaf Pythagoras, heeft men gedokterd aan het tonaal systeem dat dan uiteindelijk is toegepast op de klassieke muziek. Maar nu, met de atonaliteit, gaat men het systeem van die tonale muziek toepassen op andere, dus atonale muziek. Ik begrijp echt niet waarom een hedendaagse komponist nog steeds achter een piano wil gaan zitten. Hij gebruikt die 12 noten, ... ja, verkeerd. Die noten hebben enkel zin in het tonale systeem omdat ze een bewuste keuze uit tientallen mogelijkheden zijn, van, voor en door de klassieke tonale muziek. En ook anders, je kan met de achterkant van je vork in een piano zitten te reutelen. Dan begrijp je misschien wel waarvoor een vork dient, maar niet waarvoor die piano gemaakt is. Mensen die het oneigenlijk gebruik van een instrument propageren, begrijpen dat instrument niet. Stop die 'n jaar in een pianofabriek en ze zullen het niet meer doen.

Veto: *Er is nog een ander standpunt ook. Ik denk aan John Cage die, om een klankkleur te bekomen, tennisballen in een piano legde. Zo gaf hij een nieuwe klankdimensie aan een oud instrument.*

Jos VI: Experimenten zijn in principe kreatief en "oudere" instrumenten kunnen op een andere manier aangewend worden. Maar elementair is er begrip nodig voor het medium dat men aanwendt. Modern doen om interessant over te komen, of om in een trend te passen is waardeloos.

Dat wil niet zeggen dat ik tegen vernieuwing ben, integendeel. Maar ik heb wel de indruk dat het nieuwemuziek-wereldje een beetje losgeslagen is. Diegene die het zotste doen en met zijn blote kont op 't podium gaat staan, die kan nog origineel zijn. En daardoor gaan natuurlijk ook heel interessante mensen verloren. Je kan het heel dom van mij vinden, maar ik heb geen zin om naar die naald in de hooiberg te zoeken terwijl er nog zo veel interessante dingen te doen zijn op andere gebieden.

Veto: *Godfried-Willem Raes van Logos heeft ooit eens gezegd dat hij het muziekonderwijs in België wou bombarderen. Hebben klassieke musici op dat gebied ook een andere mening dan de avant-gardisten?*

Jos VI: Bombarderen, dat zou ik niet doen. Als je iets bombardeert, dan ligt alles plat, en dan hebben we helemaal niets meer. Er zijn heel veel goede krachten bij ons, maar ze durven zo weinig. De mensen durven zich niet uiten, durven geen eigen vorm van pedagogie uitproberen. Privé-onderwijs bestaat bijna niet meer, spijtig. Want privé wordt de verantwoordelijkheid veel meer gekonsentreerd rond de persoon die les geeft. In het konservatorium word je geacht tot 65ste om half negen binnen te gaan en om vijf uur terug buiten te gaan. Langer blijven mag niet. Je mag de mensen niet teveel storen, en verder moet je hen een beetje opleiden, zodat de school ermee kan pronken. C'est tout. Begaafde en interessante leerlingen gaan ofwel kontinu op de direktie botsen, ofwel een kluizenaarsbestaan leiden. Dat is een groot kontrast, met Nederland b.v. In België wil men schooltje spelen. Ieder voert een klein theaterstukje op.

Kwa het aanleren van technieken hebben wij hier wel goede mensen. Helaas worden ze hier zelden naar waarde geschat. Het mooiste bewijs hiervoor is wel, dat de beste Belgen meer les in het buitenland geven dan hier.

Veto: *Er is in dit interview weinig, neen, zelfs niet, over klavicimbel gesproken.*

Jos VI: Dat is ook helemaal niet belangrijk.

Guido Janssens
Jan Heyrman

Hedendaagse kamermuziek voor rock-fans

Rock is een veelzijdige vorm van muzikaal amusement, en heel dikwijls geeft het de indruk van op het peil te staan van echte kunst (zelfs wanneer gezworen wordt bij het principe van 'Fuck Art ; let's dance'). Maar rock heeft niet zoveel te bieden aan de liefhebbers van virtuoze, instrumentale muziek. Het genre wordt, per definitie, gekenmerkt door eenvoud, anti-elitarisme en emotionele direktheid. De laatste jaren overheerst op de concertpodia weer de vier-akkoordenpop, terwijl de grote solisten en eksperimenteerders (van Eric Clapton en Steve Howe over Brian Eno en Frank Zappa naar Decker en Fragan) al grijze haren krijgen. Waar moet de muziekliefhebber naartoe, die behalve bij klassiek of ouwe jazz ook in het hedendaagse gebeuren degelijke, instrumentale muziek wil vinden ? In enkele artikels over avant-garde en 'fusion', waarvan dit het eerste is, zoekt Veto naar een antwoord.

Aangezien iedereen wel weten zal waar de grote namen in de rock te vinden zijn, en wat ze gepresteerd hebben, hoeven we in deze reeks artikels geen rekening te houden met de intellektualisten in de populaire muziek. Ook de doorgewinterde rockers kunnen we overslaan, ofschoon ook zij soms een heel bewonderenswaardige eigen stijl ontwikkeld hebben en daarmee het vokabularium van de pop verrijkten. (Denk maar eens aan onnavolgbare gitaristen als Pete Townshend, syntesiserfreaks als Colin Newman en drummers als Charlie Watts). We willen alleen maar een paar tips geven aan muziekfans die hun buik vol hebben van symfonische, kosmische of psychedelische rock, maar die *toch* uitkijken naar vlotte instrumentale muziek met een zeventiger- of tachtigerjarentintje.

Introducing 'ECM'

Vandaag zullen we het hebben over het Modern-Jazzlabel ECM. ECM is een duits platenlabel die aan het begin der zeventiger jaren werd opgericht door ene Manfred Eicher, en sindsdien een tweehonderdtal elpees van jonge jazzmusici op de markt heeft gegooid. Dat zijn dan wel geen traditionele jazzplaten in de stijl van Louis Armstrong of Count Basie,

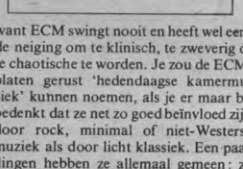

want ECM swingt nooit en heeft wel eens te neiging om te klinisch, te zweverig of te chaotische te worden. Je zou de ECM-platen gerust 'hedendaagse kamermuziek' kunnen noemen, als je er maar bij bedenkt dat ze net zo goed beïnvloed zijn door rock, minimal of niet-Westerse muziek als door licht klassiek. Een paar dingen hebben ze allemaal gemeen : ze zijn school-voorbeelden van opnametechniek, ze zijn voorzien van de mooiste hoezen die je tegenwoordig in een platenwinkel kunt vinden, en ze zijn (voor wie zich niet stoort aan de soms aanzienlijke kompleksiteit) heerlijk rustgevend en melodieus, zonder ook maar ooit in de buurt te komen van de kitcherige brij die gefabriceerd wordt door 'artisten' als Vangelis Papathanassiou, Thijs van Leer of Mike Oldfield.

Het zou veel te veel tijd en ruimte kosten om alle ECM-elpees op een degelijke manier te bespreken. Ik weet zelf ook niet genoeg van jazz, en dus kan ik alleen maar een oproep doen tot de een of andere Leuvense ECM-fan om voor Veto

een plaat van zijn favorite label onder de loep te nemen. Ik wil wel proberen een overzichtje te geven van de beste elpees van enkele gevestigde ECM-namen. Ik zal juist die platen voorstellen die het boeiendste zijn voor de niet-ingewijden in de wereld van de jazz. Je moet er rekening mee houden dat de ECM-elpees enkele kenmerken van jazz vertonen die de liefhebbers van gemakkelijk te konsumeren muziek kunnen afschrikken : Er valt maar weinig méé te zingen méé te stampen op deze platen, de muziek is dikwijls nogal abstract door de lange (maar vaak heel mooie) solo's, en als achtergrondmuziek komt ECM helemaal niet in aanmerking.

Beknopte bloemlezing

Wie zich nogal aangetrokken voelt tot sfeervolle akoustische gitaarmuziek, moet dringend 'Diary' en 'Solo Concert' van *Ralf Towner* gaan beluisteren. Moederziel alleen tovert meester improvisator Towner daarop echte pareltjes uit

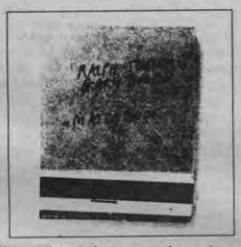

zijn twelve string en andere gitaren. Terwijl hij ook aan de piano geen gekke indruk geeft. Zijn kunsten worden zeker geëvenaard door *Pat Metheny* die echter het meeste indruk maakt wanneer hij de elektrische gitaar beroert. Met rock 'n roll hebben Metheny's komposities zogoed als niets te maken, maar op hun best verheffen zijn glasheldere solo's (tientallen noten per minuut) de luisteraar hoog boven dit aardse tranendal. Metheny, die Joni Mitchell's laatste elpee zo doeltreffend opvrolijkte, is vooral bekend dankzij zijn samenwerking met basist Jaco Pastorius ('Bright size life') en dank zij groepselpee's als 'Watercolours' waarop hij ondermeer bijgestaan wordt door Eberhard Weber (cf. infra). Een andere ECM-gitarist, die een heel aparte stijl in het leven heeft geroepen is de Noor *Terje Rypdal*. Zijn lang uitgesponnen komposities zijn waarschijnlijk de zweverigste in het hele ECM-œuvre. Bovenop het steeds herhaald ritmisch thema speelt hij zijn klagerige, romantische solo's, die ekstra veel kleur krijgen door de vloeiende synthesiserbasis in de achtergrond en door het kontrast met de

trombone- en fluitsolo's of akoustische passages ('After the Rain' en 'Odyssey').

Op zijn vroege platen ('Terje Rypdal' en 'What comes after') speelt Rypdal heel erg ritmische, metalige en soms nogal psychedelisch aandoende muziek, die de eksperimenten van de Talking Heads of van Fripp en Eno zeker evenaart, zoniet overtreft in vervreemding, fantasie en sfeer.

Van een heel ander gehalte zijn de tween elpees die de pianist *Keith Jarrett* en de saksofonist *Jan Garbarek* volgespeeld hebben te samen met bassist Palle Danielson en drummer Jon Christensen. 'Belonging' en 'My Song' heten ze. En hier hebben we nu te maken met werk dat het etiket 'hedendaagse kamermuziek' ten volle verdient. Boven de perfekt gekozen akkoorden van Keith Jarrett speelt Gabarek opgewekte, onvergetelijke melodietjes, die worden afgewisseld met improvisaties waardoor de beide heren zich laten kennen als zowat de beste solisten op de hedendaagse Jazz-sien. Je kunt duidelijk aan de opnames horen hoeveel plezier ze aan het musiceren beleven. Keith Jarrett is daarenboven ook bekend om zijn talrijke soloplaten, die hem aan het werk laten horen als een pianist die zich in de meest uiteenlopende stijlen thuisvoelt. Vernoemenswaardig zijn 'The Köln Concert' (alleen) en 'The Survivors' suite' (met groep). Maar ook Jan Garbarek heeft op eigen houtje elpees opgenomen over zijn solowerk hangt meestal een sombere, haast wanhopige sfeer, en vele luisteraars zullen zich bij zijn religieus aandoende saksklanken niet op hun gemak voelen ('Dis', 'Photo with...').

Invloed van de minimale muziek

Eberhard Weber speelt bass en is een van de weinige ECM-ers die geregeld een groep strijkers op zijn platen laat optreden. Ofschoon hij in zijn spel duidelijk eksotische invloed vertoont, en ofschoon hij bijv. op zijn meesterlijke 'Colours of Chloë' elektrische piano, bass en synthesiser bijna repetitieve minimale muziek laat spelen, tòch zijn zijn platen ongeveer de toegankelijkste die je vindt bij ECM. Misschien is Webers muziek wel de ideale kruising tussen jazz, avant-garde, en (traditionele) klassiek.

Op zijn uitgelaten en vrolijke 'More Colours' lijkt hij nochtans meer de richting van de jazz-rock uit te gaan. Iedereen die tot nu toe dacht dat Rick Wakeman, Keith Emmerson of Tony Banks verdienstelijke pianisten zijn moet eens luisteren naar wat Rainer Brüninghaus doet op deze plaat.

Tot slot in dit korte overzichtje dat geen enkele volledigheid beoogt, wil ik nog de namen vermelden van *Kenny Wheeler, Steve Reich* en Garry Burton. Wheeler is een Canadese Flügelhornspeler die ondermeer 'Gnu High' op zijn naam heeft staan, een samenwerking met Keith Jarrett en één van de zeldzamen platen die een vroeg ontbijt echt aangenaam kunnen maken. Steve Reich is één van de vaders van de minimale muziek... wel, eh, iedereen die niet precies weet wat met dat genre bedoeld wordt, raad ik aan om dringend te gaan luisteren naar zijn meesterwerk 'Music for 18 Musicians', dat ook bij ECM is verschenen en dat grote invloed uitoefende op belangrijke rock-elpees als 'Peter Gabriel III'. Gary Burton is een grandioze vibrafonist, die naam heeft gemaakt met zijn interpretaties van uiteenlopende jazzkomposities. Uit de plaat van zijn kwartet ('Passengers' bijv., of 'Ring'), gebeurt zoveel dat je niet uitgeluisterd raakt. Bovendien zijn Pat Metheny en Eberhard Weber geregeld bij hem te gast.

Te groot om klein te blijven

Roelof Hartplein 4, de eerste Stuc-teaterproduktie, wordt voor een tijdje opgeborgen. Het onthaal van de eerste reeks voorstellingen kan entoesiast genoemd worden. Recensies in de pers gaan van matig tot heel goed. Het publiek blijft na elke voorstelling verbaasd achter, applaudisseert schaars, maar is erg onder de indruk. 'tStuc moet nu tijd maken om dit projekt te evalueren : artistiek, financieel en naar het beleid toe — politiek dus. aan dit laatste aspekt zou ik enkele regels willen wijden. De diskussie is te belangrijk om ze alleen binnen de gesloten deuren van 'tStuc te voeren. De na de evaluatie van dit Jan Arends-projekt vast te leggen beleidsopties zouden immers alle studenten, die levende kunst belangrijk vinden aan de universiteit moeten interesseren. Daarom een stuk in Veto.

Het is belangrijk even te schetsen hoe het zover is kunnen komen. Van in het begin, van bij de eerste voorstelling, van bij de eerste kurzus, bestaat de, nog niet meteen expliciete, bedoeling tussen beide werkingsterreinen een brug te slaan. Deze edele bedoeling is des te moeilijker hard te maken als je kijkt naar de inhoudelijke verschillen tussen de programmatie en de werkgroepen. De programmatie is gericht op teater, film en muziek, terwijl er steeds een heleboel hobby-achtige kursussen blijven zoals textielbewerking, gitaarspelen en andere. Je kan je in zo'n situatie moeilijk voorstellen hoe beide terreinen elkaar inspireren : niet alleen is er een hemelsbreed niveauverschil, ook de aard van de aktiviteiten ligt nauwelijks in elkaars verlengde. Pas na de ommezwaai in het beleid tijdens de zomer van 1981 kan er gewerkt worden aan de verwezenlijking van deze ondanks alles gehandhaafde beleidsoptie. Op dat moment wordt er gekozen voor drie *pijlers* : teater, dans en video, zowel in de voorstellingen als in de werkgroepen. De precieze motivatie voor juist die drie artistieke media is mij persoonlijk nooit helemaal duidelijk geworden. Er zijn financiële overwegingen, de vrees voor een ernstige inlevering aan subsidies — na al die diskussies over de splitsing Stuc — Kultuurraad. Je kan immers beter een beperkt aantal zaken goed doen, dan heel veel oppervlakkig. Besparen betekent altijd je beleid veranderen, en je beleid veranderen betekent keuzes maken : 'tStuc koos dus voor teater, dans en video. Deze financiële bezorgdheid verklaart niet alles, met name de artistieke motieven blijven vrij vaag : in deze drie media zijn de interessantste vernieuwingen bezig, en vooral — denk ik — op deze terreinen is ons personeel het best gekwalificeerd. Geen erg overtuigende motivering, maar argumenten tegen deze keuze bestaan er evenmin.

Het belangrijkste is echter dat je dankzij deze beperkingen eindelijk de brug tussen voorstellingen en werkgroepen kan proberen te slaan. Beide werkingsterreinen zijn nu met dezelfde artistieke media bezig. De voorstellingen kunnen de deelnemers aan de werkgroepen inspireren, ideeën oproepen. In dit verband koester je best geen illuzies : aan het niveau van een Werkteater, of een Anne-Teresa De Keersmaeker geraak je (voorlopig ?) toch niet. Aan de andere kant kan je in een werkgroep ook leren kijken, of je kan te programmeren produkties suggereren. Aan dit soort konkrete verbindingen — er zijn er nog veel meer waarschijnlijk — moet 'tStuc expliciet aandacht besteden. De voornaamste brug is tenslotte het opzetten van eigen produkties. Niet toevallig werd bij het heroriënteren van het beleid afgelopen zomer deze optie daadwerkelijk ingeschreven. En het resultaat hebben we allen kunnen bewonderen. Nochtans is bij *Roelof Hartplein 4* de integratie-idee maar gedeeltelijk tot zijn recht gekomen, met name door het feit dat de akteurs niet rechtstreeks uit de werkgroepen komen. Waarschijnlijk zijn de werkgroepen zelf nog niet ver genoeg om de produktieleiding eigen spelersmateriaal ter beschikking te stellen. Maar dat deze produktie die werkgroepen aanzet om hier in de toekomst wel voor te zorgen, dat staat buiten kijf. Er is een belangrijke stap gezet, de integratie is sinds de première van 30 april meer dan een vrome wens.

Het sukses van de Jan Arends-teaterproduktie is echter problematisch, en precies omdat het een sukses is. De brugfunktie die een produktie kan vervullen tussen werkgroepen en voorstellingen laat ik verder buiten beschouwing, de essentiële vraag is, in al haar banaliteit : Wat nu ? *Roelof Hartplein 4* is een kleinschalige produktie, en bovendien een produktie die niet in aanmerking kwam voor overheidssubsidiesj. Het is opvallend dat wat er de laatste paar jaar in Vlaanderen nog aan interessant teater te beleven valt, meestal kleinschalig en niet-gesubsidieerd is : *Geruchten* (A-teater), *De Folterklas* (Witte Kraai), *Mauser/De Hamletmachine* (Jan Decorte). De meeste grote gezelschappen brengen gewoon slecht teater (KNS, KVS) of voeren een uitermate kommercieel beleid dat wel professionele produkties maar weinig artistiek relevante bijdragen tot het teater aflevert (MMT, Arena). Vanuit diverse hoeken wordt dit fenomeen gek genoeg positief beoordeeld : het zou aantonen dat grootschalig en geïnstitutionalizeerd teater per definitie vastloopt, dat enkel van knusse kleinschaligheid artistiek heil te verwachten valt. Er wordt — niet eens zo onterecht — gepleit voor de afschaffing van de grote gezelschappen, maar ook voor een op kleinere produkties gericht subsidiebeleid. toch schort er iets aan dezé redenering. Om te beginnen bestaat er geen teaterbeleid in Vlaanderen. Dit is natuurlijk een gemeenplaats maar feit is dat een gebrek aan visie — bij de overheid, de subsidiënt — op wat teater kan en moet zijn weinig stimulerend werkt, zeker voor grote gezelschappen. Als je klein bent, moet je je daar geen zorgen over maken, dan ben je met werinigen om na te denken en verloopt het denkwerk relatief vlot, maar als je groot bent heb je beleidsstrukturen nodig. en die bestaan ofwel helemaal niet, ofwel zijn ze met de verkeerde mensen ingevuld. Er zijn landen waar die strukturen wel bestaan (de Duitse Bondsrepubliek bv.), zodat elke teatertroep, groot of klein, erachter kan komer welke zijn specifieke plaats is in het artistieke gebeuren van een stad, van een land. Bij ons moeten de artistieke leidingen van de teaters droogzwemmen. Het staat dus geenszins vast dat grootschalig teater per definitie slecht, of burgerlijk teater is. Als diegenen die geacht worden beleid te voeren artistieke in plaats van partijpolitieke of liberaal-ekonomische normen zouden hanteren, dan is er misschien hoop.

Een tweede argument tegen de teaterekologisten is interessanter voor 'tStuc zelf. Kleinschalige produkties kunnen en mogen geen eindpunt zijn. er is het publiek dat je, ondanks een volle speelkalender, slechts mondjesmaat bereikt. Honderdvijftig mensen per voorstelling — of iets meer — is erg weinig, al bij al. 'tStuc is al zover gekomen dat het een weeklang zijn zaal met getrouwen kan vullen, of toch bijna. In zekere zin is daarmee een verzadigingspunt bereikt, veel te vroeg echter. Diegenen die aarzelden en afwachtten, zijn definitief voor deze produktie verloren. Bovendien is ruimtelijke kleinschaligheid — zowel wat de scène als wat de zaal betreft — een norm die geen artistieke is. Geen enkel medium is als medium gebonden aan de beperkingen van de ruimte, tenminste niet principieel. Dit betekent daarom niet dat één bepaalde voorstelling niet de beperktheid van de ruimte als teatraal middel kan gebruiken, maar dit middel mag niet veralgemeend worden. als het erom gaat een produktieberleid te voeren — en 'tStuc heeft terecht die pretentie — is kleinschaligheid een artistiek niet te verantwoorden beleidsoptie. Het is het verheffen van armoede tot ideaal. Dit heeft schadelijke gevolgen in tweeërlei opzicht : artistiek en politiek. Artistiek, omdat je het opgeeft verder te kijken dan de kunstmatige grenzen van de kleinschaligheid, en politiek, omdat je de zelfgenoegzaamheid van de officiële beleidsvoerders in de hand werkt : *Laat ze maar verder modderen, het is leuk en het kost ons toch niks.*

Samengevat : een toekomstgericht kunstbeleid mag niet kiezen voor de kleinschaligheid als principe. Maar tussen droom en daad liggen de praktische bezwaren. De roep om schaalvergroting klinkt hol in een tijd van inleveringswoede. De stelling dat precies in krisistijd de kunst meer gesubsidieerd moet worden is juist, maar in de huidige politieke konstellatie niet hard te maken. Maar ondanks dit schijnbaar reusachtig obstakel, moet je je eisen onverkort blijven stellen. Niet in de eerste plaats langs nota's voor officiële instanties — die klinken inderdaad hol — maar door artistiek niveau. De vanzelfsprekendheid de onmisbaarheid van het uit te bouwen produktieapparaat van 'tStuc, dat is het sterkste argument. en als je jezelf artistiek en struktureel onmisbaar hebt gemaakt, dan kan je misschien gefundeerde eisen gaan stellen naar akademische en politieke overheden toe. er moet respekt afgedwongen worden, niet voor 'tStuc als instituut, maar voor zijn inhoud. en geen verbaal respekt, maar respekt in klinkende munt, of beter strukturele aandacht. 'tStuc moet niet geprezen worden omdat het zo'n mooi en belangeloos studenteninitiatief is, 'tStuc moet geprezen worden om dat waar het voor staat : artistiek niveau, vernieuwing, kultureelmaatschappelijke relevantie. dit moet het richtsnoer zijn in de beleidsdiskussie rond de eigen produkties, en uiteindelijk ook voor de andere werkingsterreinen : blijven knokken tegen intolerantie en onverschilligheid, opkomen voor eigenzinnigheid en ontvoogding.

Klaas Tindemans
(lid Algemene Vergadering Kultuurraad)

Theo Van Rompay: "Accenten leggen!"

(Vervolg van pagina 1)

gezien ook de zuiverste die we gehad hebben. En daar gaat het uiteindelijk om. Als prestige beleidsopties en kwaliteitseisen in de weg staat, dan is het zeker te verwerpen.

Veto: *Als je met mensen van de toneelgroep praat dan zeggen die "ja kijk, Roelof Hartplein, dat heeft ons iets gekost. Op ogenblikken dat er lessen waren ging de lesgever, ook regisseur van Roelof Hartplein, naar Amsterdam om er opnames te maken voor Roelof Hartplein. Daardoor stonden wij in de kou..."*

Theo: Een terechte opmerking. Dat is een beleidsfout van Kultuurraad. Ik pleit echter verzachtende omstandigheden omdat het ook voor ons iets nieuws was en dat je dus niet exact weet wat er allemaal bij komt kijken.
Het is fout een première te plannen in april en de lesgever van de werkgroep een lessenschema te geven, dat hij theoretisch een les moet geven de dag voor de première. Je moet dan de knoop doorhakken. Ofwel geef je prioriteit aan de produktie ten nadele van de lessen, ofwel moet de produktie inbinden ten voordele van de lessen, ofwel verdeel je het over beiden. Ik ben dan per definitie voor oplossing 1 of 2.
Ik begrijp de opmerking van de mensen van de werkgroep zeer goed, die is juist. Deze fout mag echter pas vérstrekkende gevolgen hebben als het volgend jaar opnieuw gebeurt.

Veto: *Was het zo belangrijk om dit jaar al een projekt als Roelof Hartplein te hebben? We hebben de indruk dat de inbreng van de werkgroep zelf, enkel uitzonderingen buiten beschouwing gelaten, erg gering was. Die doorstroming van werkgroepen naar produkties wordt nochtans vrij expliciet genoemd in jullie politiek.*

Theo: Je mag dat niet zo mechanisch zien. Het zal nooit zo zijn dat ons beleidsplan met de vinger aanwijsbaar is. Maar wat is ons concept?
Er zijn mensen die naar produkties komen kijken, die hen aanzetten om zelf theater te gaan doen.
Er zijn mensen die theatercursussen willen volgen: door hun produkties te laten zien waar we zelf achterstaan, willen we hun ideeën daarrrond alert houden en niet laten verstrakken in functie van een patroon dat resulteert uit hun eigen theaterbeleving.
Als toppunt van de piramide gaan we zelf produkties maken waarin mensen die de cursussen volgden zelf op de planken kunnen staan, en zich confronteren met die werkelijkheid.
De processen die tussen die drie niveau's (toeschouwer—cursist-zelf acteren voor publiek) werkzaam zijn zal je nooit kunnen aantonen. Persoon A bewandelt een andere weg dan persoon B en C. Misschien is er wel 1 prototype dat de weg bewandelt die wij theoretisch hebben vooropgesteld, maar dat is nooit zo rechtlijnig.

Maar, en dit kan je wel verifiëren, en daarom was deze eerste produktie zo belangrijk, ook al had ze op het eerste gezicht geen enkele band met het Stuc. We willen een produktieapparaat uitbouwen waardoor mensen die hier werkzaam zijn, als hoogste stap in de ontwikkeling die wij kunnen bieden, een eigen produktie kunnen opzetten.
Het is zo dat er geen enkele student aan Roelof Hartplein heeft meegewerkt. De mensen die eraan meegewerkt hebben zijn wel allemaal student geweest aan de K.U.L. en hebben allemaal iets m 't Stuc te maken of te maken gehad, als ex-cursist, als lesgever,... Er is dus een band met 't Stuc.
Ik ben ervan overtuigd dat, als het Stuc tenminste in goede zin verder evolueert, er binnen 5 jaar een actieve theaterscene ontstaan is in en rond het Stuc. De eerste tekenen daarvan zijn nu reeds merkbaar: De Kreet, Verdin, Pelouze, de Arends-produktie...
Dat is de wezenlijke dynamiek die in 't Stuc zit en die ontwikkeld moet worden: het is een verzamelpunt, een discussiepunt voor mensen die met een bepaald artistiek domein bezig zijn.
Dat is trouwens ook een van de redenen waarom de Stuc-werking zich op een bepaald actieterrein moet vastpinnen: je kan niet én op maandag het verzamelpunt voor de filmfreaks zijn én op dinsdag voor de jazzfreaks én op woensdag...

Veto: *De Arendsproduktie is dus geforceerd om aan te tonen dat het kon en om ook inspirerend te gaan werken voor wie plannen heeft in die zin?*

Theo: We hebben ze enigszins geforceerd, maar van de andere kant diende ze zich aan. Twee jaar geleden zou het zéér geforceerd geweest zijn, nu viel het binnen redelijke verwachtingspatronen. Er is in Kura altijd gesproken over de wisselwerking tussen werkgroepen en programmatie. Uiteindelijk is daar nooit echt vorm aan gegeven. Door de Arendsproduktie is dat conceptueel zeker, in de praktijk nog eerder fragmentair, wel gebeurd. Er moet zeker nog veel aan gewerkt worden. Er moet een dag komen dat het theateraanbod dat we verzorgen, de visie op theater die we in onze cursussen verdedigen, en de produkties die we zelf maken, vor de buitenstaander misschien van erg verschillend nivo zijn, maar zeker van eenzelfde conceptualiteit getuigen.

Veto: *De Stuc-werking hecht weinig belang aan literatuur. Anderzijds zie je dat de eerste Stuc-produktie heel erg op poëzie (Jan Arends) geënt wordt. De regisseur stelt zelf dat hij zeer nauw bij de tekst wil aansluiten.*
Ziet Kura het niet zitten om rond literatuur te gaan werken, bijvoorbeeld langs de 'Stuc-voor-Stuc' krant om?

Theo: Wij hebben in dat verband vorig jaar een zeer bescheiden proefballonnetje opgelaten met een eenmalige kortverhalenavond. Dat was goed, maar ik heb geen zin om het nog eens over te doen. Het probleem met literatuur is immers het vinden van een vorm die voor beide zijden van de tafel interessant is.
Daarbij komt dat we duidelijk voor 'podiumkunsten' geopteerd hebben. Je moet duidelijk accenten leggen.

— Theo stipte nog even aan dat het b.v. wel interessant is om vanuit theater — *de* wel interessant is om vanuit theater — de basisoptie — met literatuur bezig te zijn, zoals in de Arendsproduktie. —

Veto: *We hebben het al verschillende keren aangeraakt, die verstrengeling van de begrippen "Stuc' en 'theater'. Waarom eigenlijk?*

Theo: Het hangt in de eerste plaats samen met de mensen die op het Stuc werken. Vòòr mij Guido Minnen, ikzelf en nu Michel Uyterhoeven: een ding hadden ze gemeen, hun verknocht-zijn aan theater.
Verder werken theater en dans op een heel andere manier in op de mensen dan bijvoorbeeld een concert. Mensen gaan zelden naar een concert waar ze niets van afweten. Het concert is een aanvulling/illustratie bij iets dat ze al kennen. Dat is zo voor zowel rock, jazz als klassieke muziek.
Het aantal mensen die de polsslag van het muziekwereldje via de concertzaal volgen is erg klein, ofschoon ik dat juist een interessante manier vind om met muziek bezig te zijn.

Veto: *Daar kan je dan tegenoverstellen dat ook qua theater het merendeel van de mensen door vaste waarden, voor hun bekende gezelschappen of stukken, aangetrokken worden.*

Theo: Akkoord. Er zijn ook in theater verschillende herkenningspunten, er is het gezelschap, de auteur, de thematiek,.. Maar dat neemt niet weg dat elk theaterstuk steeds een gok is; ook voor mensen die met programmatie bezig zijn en die verondersteld worden enigszins op de hoogte te zijn van wat er leeft.
Je hebt natuurlijk een groep mensen die, telkens je een bepaald gezelschap programmeert, van de partij zijn. Daarnaast stel je echter ook vast dat, wanneer je een stuk langer programmeert, er mensen komen kijken omdat ze van anderen gehoord hebben dat het goed is. En dat is zeer belangrijk. Het illustreert dat theater, en in concreto dat stuk, een impact heeft bij het publiek en bij dat publiek diskussie losmaakt. Ik denk daarom dat een doorgedreven theaterwerking veel minder vrijblijvend is dan een doorgedreven muziekwerking.
Dat is geen kritiek. Ik vraag je motieven niet als je naar een concert gaat. Maar voor een kultuurpolitieke werking, zeker in Leuven, waar er eigenlijk maar één centrum is, zijn dat redenen om het accent op theater te leggen, minder op muziek.

Veto: *Het verbaast ons wel, zeker in het licht van die redenering, dat de programmaverklaring van Kura '81-'82, melding maakt van het opzetten van een rockcircuit, omdat de vraag daarnaar erg groot is.*
Jazz daarentegen komt niet meer aan bod. Terwijl er in jazz toch ook veel ruimte is voor experimenteren, terwijl jazz toch ook heef wat discussie kan losmaken.
Waarom rock en geen jazz?

Theo: Daarin spelen verschillende overwegingen een rol. Vooreerst persoonlijke. Eric Krols, programmator, is meer thuis in rock dan in jazz. Hij heeft contacten in het rockmilieu, hij kan zich een goed oordeel vormen over wat interessant is, en dat uit zich automatisch in een meer gericht zijn op rock.
Anderzijds is de afwezigheid van jazz achteraf ook door ons betreurd, en naar volgend jaar toe gaan we daar korrekties in aanbrengen.
Blijft toch de vaststelling dat er weinig ontwikkelingen zijn in de jazz-muziek. De aanbiedingen die we nu uit het jazzmilieu krijgen verschillen omzeggens niets van wat we 4 of 5 jaar geleden aangeboden kregen.
Een derde reden is dat, in de 4 jaar dat we jazz geprogrammeerd hebben, we er niet in geslaagd zijn een echt jazz-publiek te creëren. Het eerste jaar was het vooral avant-garde jazz (o.m. Willem Breuker). De belangstelling was eigenlijk niet zo groot. Het tweede jaar zijn we de meer populaire toer opgegaan: zeer populaire concerten die zeer goed waren, o.m. Art Blakey en Johnny Grifin. Dat bleek ook niet te lukken.
Het jaar daarop stond, bijna toevallig, de piano het hele jaar centraal. (Solo)-concerten van o.m. Dollar Brand, Goldberg en Waldron. Het jaar daarop, omdat we vonden dat we teveel piano gehad hadden, programmeerden we vooral goede kwartetten. Wat is de balans na die 4 jaar?
Telkens hetzelfde publiek, dat altijd tevreden was. Het is een zeer dankbaar publiek, maar boven de 150 mensen kwamen we nooit. Het jazz-publiek was bovendien een publiek met een meerderheid van niet-studenten. De gemiddelde bezoekersleeftijd lag er op 34 i.p.v. op 24.

Veto: *Ook weinig perspectieven om zelf in die richting iets te gaan doen?*

Theo: Dat speelt natuurlijk ook mee. En ik betreur dat ten zeerste, want als je op sommige van die concerten terugblikt, er waren echte pareltjes bij. Dollar Brand bijvoorbeeld. Drie uur lang kon je in de zaal een speld horen vallen. We zijn ook van plan daar terug iets aan te doen. Maar met deze correctie t.o.v. vroeger. Je moet jazz brengen vanuit dezelfde conceptualiteit als waaruit je je hoofdbrok, in casu theater en dans, brengt. Er moet een wisselwerking komen tussen die verschillende aspecten.
Er loopt iets mis met de programmatie als mensen wel 3 maal per maand naar een theaterstuk komen kijken, en niet naar een jazz-concert. Je moet ze doen aanvoelen dat het opzet om bijvoorbeeld Dollar Brand te brengen, hetzelfde is als voor andere componenten uit de programmatie.
Het is erg moeilijk om dat precies te omschrijven, maar het heeft te maken met een bepaald cachet, een bepaalde uitstraling.

Het gesprek gaat hierna over de A.S.R. Ook hierover had Theo een heel eigen, in elk geval behartenswaardige visie ten beste te geven. Wegens plaatsgebrek geven we hier enkel de kernpunten van zijn betoog weer.

In zijn ogen ligt de ware funktie van de A.S.R. vooral in het technisch koördineren van de radenwerking. Dat vooral dan met het oog op het voorstellen van een begroting naar de R.V.S. (Raad voor Studentenvoorzieningen) toe. Het ging met de A.S.R. pas mis, volgens Theo, toen zij zich politieke pretenties begon aan te meten door het opstellen van een politiek platform (een dekmantel voor het politiek poujadisme van politieke overtuigingen). Het gaat voor hem niet op dat de A.S.R. voor alle studenten zomaar een politiek gaat verdedigen.

Elke raad heeft dan ook een heel ander werkingsveld, en dat vereist ook telkens een andere werkings- en vertegenwoordigingsstruktuur. Voor kringraad zou het bijvoorbeeld onaanvaardbaar zijn als men zou merken dat de kringraadwerking geen enkel verband meer heeft met wat in de kringen gebeurt. Maar voor Kura liggen de zaken heel anders. Kultuurraad heeft een individuele relatie met elke student, vanuit de eigen aard van haar doelstellingen. Kultuurwerking vereist ook dat de mensen die er aan werken de kans krijgen om voor een langere termijn dan één jaar te werken, op basis van een programma. Het is inderdaad onmogelijk een goede affiche en een goede eigen produktie binnen één jaar uit de grond te stampen. Vandaar ook dat het belangrijk is een Kura-stuurgroep te hebben, die de werkingslijnen bijstuurt, die niet enkel uit kringafgevaardigden bestaat, maar waarop alle geïnteresseerden en/of bevoegden uitgenodigd zijn.

De funktie van de raad van kultuurafgevaardigden in dit schema is tweeledig: enerzijds moeten zij de kultuurwerking in de kringen koördineren, en anderzijds kontroleren zij de goede uitvoering van het werkingsprogramma. Zodat wie niet voldoet, ondanks zijn 4-jarig mandaat bijvoorbeeld, toch kan afgezet worden na een jaar.

Theo heeft altijd een bijzondere positie ingenomen binnen de A.S.R. en Kultuurraad. Vrij algemeen wordt hij aanzien als diegene die het beleid van 't Stuc "een gezicht" gaf. Soms lijkt het er zelfs wel eens op alsof hij binnen 't Stuc een levende mythe is. Niet helemaal verwonderlijk overigens: Theo regisseert, koördineert, schrijft, doet de publiekrelations van 't Stuc,...
Zelf vindt hij het wel niet zo ideaal dat men hem als "de direkteur" ziet, omdat hij uiteindelijk niets méér is dan zijn kollega's — hij merkt op:
"Het zou pas van direkteurs-allures getuigen als ik met jan-en-alleman zou staan kletsen."
Hij houdt er niet van privé- en werksfeer te vermengen, wat hem de naam bezorgde een afstandelijk iemand te zijn. Niet helemaal terecht...
"Ik denk dat die opmerkingen over mij meer zeggen over de personen die ze maken dan over mezelf. Ik weet dat sommige mensen zich aan mijn gedrag stoorden, maar iedereen heeft toch het recht zichzelf te blijven. Als ik geen zin heb te praten met mensen die, *formeel* gezien, mijn kollega's zijn, dan doe ik dat ook niet."
Die indruk werd wellicht nog versterkt door het feit dat hij zich plots teruggetrokken heeft uit alle diskussies op stuurgroepen.

Veto: *Je hebt je achter je bureau gezet, en je was niet meer te zien?*

Theo: Ik weet niet hoe de mensen daar tegenaan gekeken hebben. Het interesseerde me eigenlijk ook niet. Ik heb me op een bepaald ogenblik wel resoluut achter mijn bureau gezet. Dat is juist.
Ik ergerde me mateloos aan een aantal discussies, waar veel van mijn tijd in kroop. Toen heb ik gezegd: ik heb nog wel goesting om hier te *werken*. Er was trouwens genoeg werk: er werd een produktie opgezet, er werd een debattenreeks "De noodzaak van..." voorbereid, enz... In dat opzicht had dat van mijn kant geen gram te maken met taktiek, en *alles* met zin om te werken.

Veto: *En ben je van plan dat volgend jaar nog te doen?*

Theo: Dat weet ik nog niet. Die kansen liggen ongeveer fifty-fifty.

Maar dat is eventueel stof voor een volgend interview.

Pieter T'Jonck
Leo Paesen
(foto's WiV)

Theo Van Rompay: de man die het "gezicht" van 't Stuc bepaalde gedurende de laatste 4 jaar. Na 4 jaar: uitgezuiverde opties.

En dit is nu de allerlaatste keer dat dit berichtje in de VETO verschijnt

Alles lijkt me in orde te zijn, zei de man op een vertederende manier tegen zijn vriend op het moment dat de fall-out van de derde geregistreerde A-bom die dag door hun roodgloeiende ogen werd geregistreerd. Ze waren, in het jaar 1983, heel tevreden met de situatie zoals die zich voordeed. Hij was een ex-student wiens mogelijkheden door de hoge Almaprijzen de das waren omgedaan, zijn vriend had vroeger moeten rondkomen van een bescheiden maandelijkse OCMW - bijdrage ; maar dat was nu reeds lang geleden... Het laatste wat ze hadden gedaan voor de vredesoorlog uitbrak was samen nog eens de Veto doorbladeren. Toen echter was de EMP in volle hevigheid losgebarsten, zodat de fotozetmachine van Veto onmiddellijk explodeerde en het redactieteam collectief het hoekje omging...

Wij hebben medewerkers nodig, nog vóór de bom !

Veto - medewerker : een job voor jou ?

DAG — EINDDAG — EINDDAG — EIN

*En **Berten B.** was er weer bij, of wat dacht je... Voor één keer echter werd de animatie die hij bracht overtroffen door anderen (het optreden van de **Singles** en de **Gigolo's**)*

Sinds vorige week dinsdag kan je in de Stucbar Curacao Bleu (wablief menier) drinken. Een azuurblauw drankje, waar, afhankelijk van de tapper, soms geen Spaanse olijf indrijft. Voor een exacte samenstelling van het godendrankje verwijs ik naar B.B. (foto hierboven).

Maar kom, ik zou een stukje schrijven over de **einddag**. En het zou een beetje goed moeten zijn ook, want op dit eigenste ogenblik wordt er over mijn lot als tappar beslist. De tappers van 't café zitten in conclaaf bijeen om in eigen en in andermans hart te kijken. Over één ding mogen ze althans tevreden zijn.

De einddag dus. Vanaf 's middags schoven de tappers, in modieuze Brugse kleuren, over het drukbezette terras. Een zuiders (naam en afkomst vergeten) groep zorgde voor het kulturele vertier. Tropische klanken. Winderig weer. Tegen tweeën kwam daar nog een regenbui bij en het was om zeep. Zo leek het toch. Buiten de Stucwaard gerekend.

Rond vier uur, in de druilerige regen, ontstond er zelfs een jamsession. Met tienen op het podium. Er vliegt een heilig hartbeeld door de lucht. Afkomstig van de 'rommelmarkt', die enkele uren daarvoor onder het stucafdak was begonnen, doch door de weersomstandigheden (het afdak is door de traangasgranaten van weleer ook niet meer wat het geweest is) snel was ontbonden.

Er zijn wel goede zaken gedaan op die rommelmarkt, gedurende de enkele uren dat hij geleefd heeft. Een kennis was er in die tijd in geslaagd om voor zo'n drieduizend frank tweedehandsboeken en platen te verkopen. Hij vertrok woensdag naar Parijs. Serieus.

's Avonds dan. Het weer terug wat beter en het jaarlijkse grote feest kon beginnen. Alles was ervoor voorhanden. De reeds eerder geciteerde Curaçao Bleu, Pina con Lada (verkort Pinacolada), brochetten, würst, en de meer traditionele geestrijken.

Dinsdag, normaal niet de layout dag van Veto. Door feestelijkheden op donderdag was het weekschema echter met een dag vervroegd.

Beneden in het café bulderen de decibels van The Singles (volgens een beperkte opiniepeiling niet goed) en The Gigolo's (volgens diezelfde bron steengoed). Het produktieproces van Veto dreigt in mekaar te storten. De muziekinstallatie kruipt zo erg in de elektrische leidingen dat de fotozetmachine dreigt te verstikken.

Rond één uur keert een relatieve rust terug. Het is gezellig werken op de Veto, die nacht. Beetje plakken, beetje tikken en terug naar het café. Beetje plakken, beetje knippen, en terug...

Telkens als je in het café kwam, kwam je weer andere kennissen tegen, zowel binjen als buiten, want het café kon de massa onmogelijk vatten. Intus—en zwoegden de tappers âf en aan.

Rond zes uur 's ochtends loopt het feest op zijn einde. WiV heeft het helemaal meegemaakt als hij me rond half zeven komt wekken. De roddels van de late uurtjes vind je in zijn 'Kreten en gefluister'.

Balans. Er is een en ander een beetje scheef geplakt in de Veto van vorige week. Een beetje veel 'een beetje plakken, een beetje tikken, en terug naar het café', blijkbaar.

De tappersvergadering die normaal voor donderdag voorzien was is verschoven naar vanavond. 'Recuperatie einddag', stond er in Johny's verwittiging.

En donderdag zag God dat het goed was.

Leo Paesen
(foto's WiV)

Terrasfilms in 't Stuc

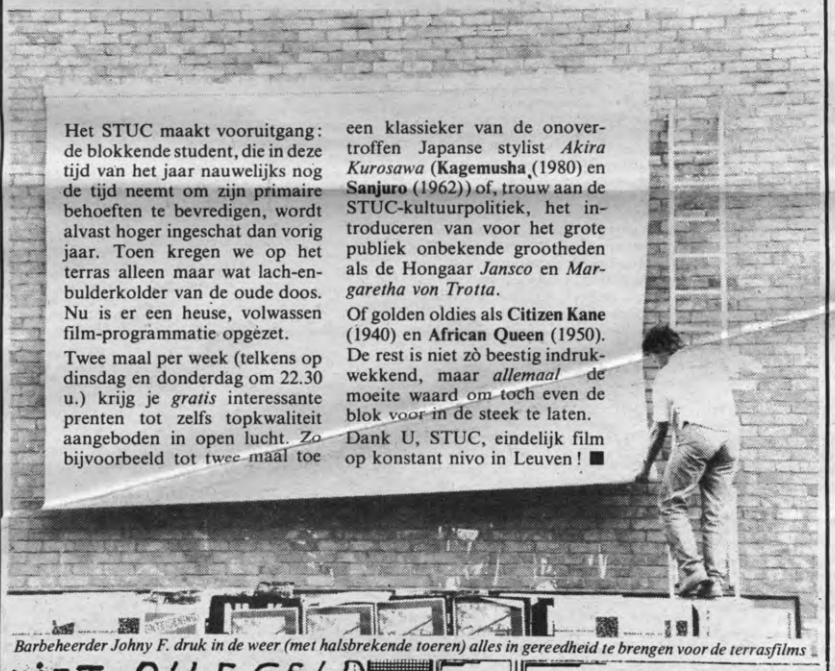

Het STUC maakt vooruitgang: de blokkende student, die in deze tijd van het jaar nauwelijks nog de tijd neemt om zijn primaire behoeften te bevredigen, wordt alvast hoger ingeschat dan vorig jaar. Toen kregen we op het terras alleen maar wat lach-en-bulderkolder van de oude doos. Nu is er een heuse, volwassen film-programmatie opgezet.

Twee maal per week (telkens op dinsdag en donderdag om 22.30 u.) krijg je *gratis* interessante prenten tot zelfs topkwaliteit aangeboden in open lucht. Zo bijvoorbeeld tot twee maal toe een klassieker van de onovertroffen Japanse stylist *Akira Kurosawa* (**Kagemusha** (1980) en **Sanjuro** (1962)) of, trouw aan de STUC-kultuurpolitiek, het introduceren van voor het grote publiek onbekende grootheden als de Hongaar *Jansco* en *Margaretha von Trotta*.

Of golden oldies als **Citizen Kane** (1940) en **African Queen** (1950). De rest is niet zò beestig indrukwekkend, maar *allemaal* de moeite waard om toch even de blok voor in de steek te laten.

Dank U, STUC, eindelijk film op konstant nivo in Leuven! ■

Barbeheerder Johny F. druk in de weer (met halsbrekende toeren) alles in gereedheid te brengen voor de terrasfilms

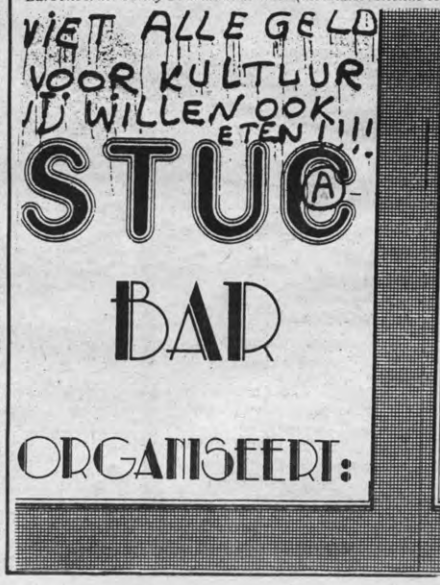

TERRASFILMS

MEI	dinsdag 25	KAGEMUSHA (Kurosawa)
	donderdag 27	CITIZEN KANE (Orson Welles)
JUNI	dinsdag 1	BUGSY MALONE (Alan Parker)
	donderdag 3	RISO AMARO (Giuseppe De Santis)
	dinsdag 8	SANJURO (Kurosawa)
	donderdag 10	HONGAARSE RAPSODIE (Miclos Jansco)
	dinsdag 15	AFRICAN QUEEN (John Huston)
	donderdag 17	BOUDU SAUVE DES EAU (Jean Renoir)
	dinsdag 22	RADIO ON (Chris Petit)
	donderdag 24	LES FLEURS DU MIEL (Claude Faraldo)
	dinsdag 29	SCHWESTERN (Margarethe von Trotta)
JULI	dinsdag 1	PROFUMA DI DONNA (Dino Risi)

telkens om 22.30 u. toegang gratis

Adverteerden dit jaar in VETO:

- Ecomag Hifi
- Fonoplaten Discobar
- Strips Gebelijn
- Fakbar L & W
- Restaurant Speciaal 2
- Kaffee De Zondvloed
- Boekhandel Kritak
- Boekhandel Infodok
- Kaffee Mercuur
- Kaffee De Gulp
- Kaffee Politika
- Gemeentekrediet
- Boekhandel Wouters
- Reisagentschap Jest
- Kaffee Klisjee
- Standaard Boekhandel
- Kaffee Tribunaal
- Lovania Hifi
- Kaffee Neuroosje
- Kredietbank
- Generale Bankmaatschappij
- Kaffee Erasmus
- Kaffee Universum
- Rank Xerox
- Acco
- Pencoprint
- Kaffee De Kroeg
- ASLK
- Boerekot-bar
- Boekhandel Lodewykx
- Boekhandel Fonteyn
- Kaffee Colff
- 't Muziekdoosje
- Fotokar
- Boekhandel Cabay
- Fonoplaten Campus
- Kaffee De Appel
- Raiffeisenkas
- JJ Records
- Kaffee In den Engel
- Kaffee Peekaa
- Knack
- Amnesty International
- Wordt Vervolgd strips
- Ciné Rex
- De Morgen
- Kultuurleven
- Dewallens
- Casterman
- BBL-Travel
- Cara Steakhouse
- Joker Reisagentschap
- Brabant Toerisme
- Rotatyp

Het vonnis van Martin Van Kerrebroeck

VAN KERREBROECK, Martin Cyriel, geboren te Eeklo op 20 januari 1958, herbergier, wonende te Leuven, Munststraat 28, nadien te Huldenberg, Kapelbergstraat, 20 en thans te Leuven, Tiensevest, 55/2.

Verdacht van te Leuven op 16 oktober 1980:
bij inbreuk op art. 31 van de K.B. van 20 februari 1980 gecoördineerde wetten houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, als voor de civiele bescherming of voor taken van openbaar nut, bepaald in art. 21 aangewezen gewetensbezwaarden, zich aan zijn verplichtingen onttrokken te hebben, geweigerd te hebben deel te nemen aan een bevolen dienst of zich zettelijk onthouden te hebben die dienst uit te voeren.

Gezien de stukken van het onderzoek;
Gehoord de getuige in zijn verklaringen;
Gehoord het Openbaar Ministerie in zijn vordering;
Gehoord de beklaagde in zijn middelen van verdediging;
De Rechtbank beslissende op tegenspraak;

De Rechtbank heeft de uitleg van verdachte aanhoord, het Openbaar Ministerie in zijn vordering en de verdediging in haar pleidooi;

Betreffende de feiten:

Ingeschreven op de militielijsten van de stad Ronse als behorend tot de lichting van 1977 zond Van Kerrebroeck Martin, alsdan wonende te Ronse, 1.2.1977 een aangetekend bericht aan de Minister van Binnenlandse zaken om mede te delen dat hij geen militaire dienst wenste te vervullen, op grond van verschillende daarbij uitgedrukte motieven, o.m. omdat hij van oordeel was dat geen enkel mens het recht heeft over het leven en de vrijheid van een ander te beschikken, ook omdat hij niet hield van geweren en zelfs het nut van landsverdediging niet inzag. Als besluit verklaarde hij: "In overeenstemming met de in de wet voorziene mogelijkheden wens ik mijn burgerdienst te doen in een instelling van volksgezondheid, bejaarden, of lichamelijk of geestelijk gehandicapte personen";

Op 27 oktober 1977 besliste de Raad voor gewetensbezwaarden ingevolge dit verzoek betrokkene definitief in te schrijven op de lijst der gewetensbezwaarden, die van elke militaire dienst vrijgesteld kan zijn.

Na verschillende uitstellen van dienst wegens studieredenen vroeg belanghebbende begin 1980 intrekking van het laatste bekomen uitstel, wat ingewilligd werd, en waarna hij opgeroepen werd door de administratieve gezondheidsdienst, om het wettelijk voorziene geneeskundig onderzoek te ondergaan.

Ondertussen gehuwd en verhuisd naar Leuven, waar hij met zijn vrouw een herberguitbating overnam, vroeg hij bij schrijven van 4 april 1980 een verschuiving van het geneeskundig onderzoek tot na de zomerperiode omdat hij "als helper in de zaak" — waarvan de aard niet werd toegelicht — onmisbaar was, in de "toch moeilijke en onzekere beginperiode".

Opnieuw opgeroepen voor gezegde keuring op 16 oktober 1980 bood hij zich niet aan, en verklaarde te Brussel op een daartoe georganiseerde persconferentie dat hij principieel elke dienst weigerde, en verder aktief wou optreden tegen het militarisme.

Of Van Kerrebroeck antimilitaristische of andere aktiviteiten ontplooide is niet in het vooronderzoek vervat, dat zich uitsluitend tot het feit van 16 oktober 1980 beperkte.

In rechte:

Vervolgd voor bovenvermelde inbreuk, nl. zich opzettelijk onthouden te hebben van een bevolen dienst, wordt dit feit noch door verdachte, noch door de verdediging betwist, maar wordt de strafwaardigheid ervan aangevochten, en eventueel de zwaarwichtigheid van dit feit.

Volgens de verdediging handelde verdachte daarbij in een noodtoestand die onmiddellijk en reëel was.

Tezelfdertijd werd evenwel ook aangestipt en zelfs bijzonder aangewezen dat Van Kerrebroeck reeds van begin 1980 besloten had de vroeger door hem gevraagde burgerdienst ook niet uit te voeren, maar zijn aktie nog niet in april 1980 wenste aan te vatten, reden waarom hij bij zijn eerste oproeping een middeltje had aangewend om de eerste formaliteiten van zijn burgerdienst verschoven te zien tot na de zomer van 1980.

In zijn verklaringen ter zitting en in zijn geschreven "verklaring" met datum 13.3.1982 bracht verdachte voor dat hij in dezelfde omstandigheden op dezelfde wijze zal handelen.

Het is dan ook onbetwistbaar dat bij verdachte op 16.10.1980 een duidelijke en op voorhand bestaande bedoeling voorhanden was, een bewust gekozen standpunt, zelfs geuit op een vrij gekozen ogenblik.

Dit is in niets overeen te brengen met de noodtoestand als juridische rechtvaardigingsgrond.

De verdediging wees zelfs niet naar enige andere reden van verschoning, niet-schuldigheid of gemis aan strafwaardigheid.

De door verdachte zelf op beide terechtzittingen en in zijn geschreven verklaring uiteengezette motieven kunnen ook niet onder een van de voormelde rechtsfiguren gerangschikt worden.

Allereerst is het voor de aangewezen personalisering van de strafwet toepassing niet zonder belang dat verdachte tot het derde jaar van de opleiding tot maatschappelijk werker volgde, en meer dan de gemiddelde burger de mogelijkheid had de relatie tussen individu en gemeenschap na te gaan, en de wrijvingsgebieden daarbij te verkennen, met het oog op de door hem te nemen beslissingen.

Ook indien hij in 1980, of nu, een andere waardebeoordeling ankleeft en zelfs een ander maatschappijbeeld verkoos dan hetgeen hij meende rond zich te zien, kon zulks hem geen noodtoestand meebrengen. Hij noteerde zelf in geschreven verklaring dd. 13.3.1982 dat hij weet dat deze Rechtbank alleen maar de wet kan toepassen en dat hij in overtreding is met één van die wetten.

Waar hij dan onmiddellijk verder stelt dat deze Rechtbank een uitspraak zou moeten doen over wat hij als misdaden van de staat aanziet, nl. dat de staat geweld pleegt door een dienst op te leggen, hetzij legerdienst, hetzij burgerdienst, faalt zijn stelling volledig.

Tegenover dergelijke slogan schijnt het wel niet overbodig vooreerst naar het basisbeginsel van onze demokratie te verwijzen, volgens hetwelk recht niet gesproken wordt op grond van een persoonlijke mening van de Rechter, en evenmin in opdracht van een persoon o van enige instantie, maar krachtens eenzelfstandige macht, gesteund op de grondwet en afgebakend door de wet, en dit alles juist als waarborg voor het individu.

Omtrent de reële belangen van dit individu is het niet mogelijk dat het in zichzelf alleen zijn alles uitsluitende en volledige norm zou vinden, zoals verdachte feitelijk voorhoudt.

Nog meer in onze huidige gemeenschap dan vroeger het geval was, is het individu voor zijn ontwikkeling en behoud aangewezen op de andere leden van de gemeenschap waarvan hij, tegen wil en dank, deel uitmaakt: zowel het materieel voortbestaan als het spiritueel leven zijn ondenkbaar buiten een minimaal geordende samenleving. Die afhankelijkheid brengt evenwel mede dat het individu en/of groepsegoïsme van de mens thans nog meer dan vroeger dienst geregelementeerd en getemperd door een vorm van verdediging van de anderen in de gemeenschap, verdediging van het algemeen welzijn.

De mogelijke konflikten tussen individu en gemeenschap behoeven een systeem waarbij aan het individu rechten worden verleend, maar ook verplichtingen worden opgelegd, waarbij de verplichtingen opgelegd aan de ene de rechten van de andere mogelijk maken. Dit regelend systeem heeft buiten de grens naar boven, nl. het algemeen welzijn, een grens naar onder, nl. de fundamentele rechten van het individu. De verhouding tussen beide wordt bepaald door het gedachtengoed dat leeft bij een meerderheid van de gemeenschap op een bepaald ogenblik.

Een aktie zoals verdachte probeert te bedoelen kan zin hebben als hij daarbij wil inwerken op het gedachtengoed in onze gemeenschap, doch kan slechts effektief zijn indien zulks wordt opgenomen in het normensysteem. — Dit alles is echter niet te verbinden met de taak van deze Rechtbank.

Daarom hield het Openbaar Ministerie terecht voor dat het niet afdoend is bij een verschijning voor een vonnisgerecht, dat over de inbreuken op een wet moet oordelen, te pleiten over weiziging van die wet vermits daartoe andere wegen bestaan in onze geordende gemeenschap.

Tot beoordeling van wat verdachte staatsgeweld noemt, dient gezegd te worden dat wat betreft de dienstverplichting het Belgisch systeem binnen de hiervoor gestelde grenzen gans evenwichtig voorkomt. De gecoördineerde dienstplichtwetten betekenen zoveel dat men het nog altijd noodzakelijk acht met het oog op de bescherming van de gemeenschap een leger in stand te houden. Anderzijds wordt door de wetten van 3 juni 1964 houdende het statuut van gewetensbezwaarde, zoals gecoördineerd op 20 februari 1980, als een fundamenteel recht van het individu aanvaard, de mogelijkheid om uit zijn persoonlijke overtuiging te weigeren een gewapende dienst op te nemen, reden waarom alternatieve mogelijkheden worden gelaten.

Elke dienst weigeren is evenwel uitgesloten, niet alleen omdat op die wijze het beoogde algemeen welzijn niet zou kunnen bereikt worden, omdat nl. iedereen zulke oplossing uiteraard zou kiezen, maar ook en niet in het minst omdat meteen de rechten van anderen daardoor in het gedrang zouden komen.

Op die grond dient beslist dat de verplichte dienst, opgelegd door het rechtmatig gezag, geen gewelddaad en geen inbreuk om de fundamentele rechten van het individu uitmaakt, terwijl het zich onttrekken aan die dienst een inbreuk uitmaakt op de eveneens door hetzelfde rechtmatige gezag bepaalde verdeling van de diensten ingericht met het oog op het algemeen welzijn.

Bij de beoordeling van de Belgische wetgeving mag hierbij angestipt dat zelfs Myrtle Solomon, voorzitter van de War Resister's International, in de nota die zij voor Van Kerrebroeck's verdediging opstelde, er op wees dat in de laatste 30 jaar geen land zoals België zijn wetgeving heeft aangepast op gebied van voorzieningen voor alternatieve dienst en dat België's voorbeeld aangehaald werd in debatten over deze kwestie in het Europees Parlement, de Raad van Europa en de commissie van de rechten van de mens in Geneve.

Alle uitweidingen over bewapening, kernoorlog en bescherming van de mensheid tegen genocide kunnen met het feit van de tenlastelegging niet in onmiddellijk verband gebracht worden.

Zelfs indien onze samenleving de idee van een eenzijdige ontwapening toonaangevend zou worden blijft het een vraag wat zulks voor de uitbanning van bewapening, kernoorlog en genocide zou kunnen betekenen.

Tenslotte kan ook de mogelijkheid en zelfs het werkelijk voorkomen van enige verkeerde toepassing van de beschikkingen omtrent de wettelijk voorgeschreven dienst, voor verdachte geen rechtvaardiging betekenen voor een voorafgaandelijke principiële dienstweigering.

Het voorafgaandelijk en radikale verwerpen van elke dienst door verdachte is derhalve strafwaardig en tevens zwaarwichtig, vermits het een miskenning is van een wettelijk bepaalde taak, in een alternatieve vorm beantwoordend aan de pluraliteit van gedachtengoed dat in deze gemeenschap geacht wordt levend voor te komen. Zulk opzet moet wel bij de toepassing van de strafbepaling in acht genomen worden, mede omwille van het feit dat het de gelijkheid van alle burgers voor de rechten en de plichten in de wet voorzien in het gedrang brengt.

Anderzijds wil de Rechtbank in enige mate rekening houden met het alleszins storend optreden van soms niet jeugdige personen die, zoals ook in vroegere tijden vaak geschiedde, hun persoonlijke enop zijn minst irreële fantasie, of scepticisme, ontgoocheling, zelfs nihilisme of andere gevoelens, zonder nuancering vooral bij jongeren verspreiden.

OM DEZE REDENEN en met toepassing van artikelen 19—21 en 31 van het K.B. van 20 februari 1980 houdende het statuut der gewetensbezwaarden—194 van het Wetboek van Strafvordering-2-11-12-13-14-31-32-34-35-36-37 en 41 van de Wet van 15 juni 1935 door de Heer Voorzitter aangeduid.

DE RECHTBANK,

Veroordeelt de beklaagde tot een gevangenisstraf van vier maanden en tot de kosten, gemaakt door het Openbaar Ministerie, bedragende in het geheel de som van 591 fr.;

ALDUS GEDAAN EN UITGESPROKEN in de openbare terechtzitting van de zesde kamer, op de hoger aangeduide datum, waar tegenwoordig waren de Heer DE COOMAN, Ondervoorzitter, alleenzetelend Rechter; Mevrouw CAILLOUX, Substituut-Procureur des Konings en Mevrouw CARTUYVELS, Griffier.

Alweer een politiek gevangene

Eindelijk heeft Koen Nijs zekerheid. 14 weken lang werd hij geschaduwd. Vanaf voorbije woensdag kan hij zich over zijn misdaden bezinnen in de gevangenis an Sint-Gillis (Ducpétiauxlaan 106, 1060 Brussel). Of waartoe blind idealisme leiden kan.

Vorige week zaterdag begaf Koen zich vanuit Sittard (Nederland) naar het vredesweekend in Bocholt. Daar wer o.m. een betoging gehouden onder het otto "Kleine Brogel: Grote Gevolgen" (tegen de mogelijke verplaatsing van kernraketten dus). En een aanzet tot de reuze-vredesmars Bocholt-Berlijn (Alwaar bij aankomst ook Reagan wordt verwacht).
Koen wilde betogen voor de vrede omdat hij tegen het leger is. Hij is dan ook Vlaanderen's 3de politieke totaalweigeraar (na Martin Van Kerrebroeck, vrijdag 14 mei jl. veroordeeld tot 4 maanden effektief, en na Peter Vanhoutte, die voorlopig alleen maar wordt geschaduwd).

Deserteur

Met dit verschil dat dienstplichtige Koen wordt beschouwd als deserteur. Hij heeft immers nooit het statuut van gewetensbezwaarde geambieerd. Toen hij op 12 november 1982 werd opgeroepen voor 't Klein Kasteeltje, weigerde hij vrij duidelijk. Hij stuurde alle papieren terug, met een begeleidende brief en wat Onkruitstickers. Defensie reageerde prompt met een pakketje propaganda voor de para's.

Na een genegeerde tweede oproep in april waarschuwde de Minister dat hij zou behandeld worden als deserteur. Nou...

Sedertdien wordt Koen gevolgd en overnacht hij op verschillende adressen. Bij de huiszoekingen van 6 mei (o.a. bij Veto) ontsnapt hij nipt aan de BOB.
Vorige zaterdag dus op weg naar Bocholt werden Koen en zijn vrienden in Dilsen tegengehouden door de rijkswacht. Omdat er iets niet in orde leek met zijn papieren, werd hij even afgezonderd.
De rijkswachtkomputer reageerde perfekt, en via Maaseik werd totaalweigeraar Nyssen 's zondags nog voor de krijgsauditeur te Antwerpen voorgeleid.

Aldaar werd hij opgewacht door een 10-tal Onkruit-sympathisanten: "Geen Koen, geen poen voor het leger!".
Koen werd voorlopig ondergebracht in de gevangenis te Antwerpen. Woensdagochtend bracht men hem over naar Sint-Gillis (je kan hem altijd schrijven: adres: zie hoger).
En naar het schijnt hebben ze Horion nog steeds niet gevat.

F.S.

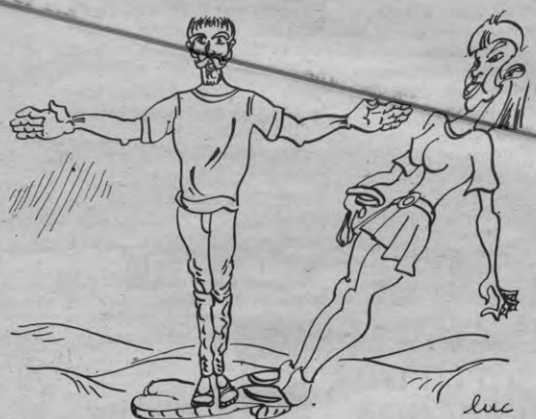

Zij daarentegen leeft op grote voet

BRABANT TOERISME
Naamsestraat, 6
Tel. 223111 — 227658
(vergunning A 1155)

HET REISAGENTSCHAP MET DE GROOTSTE KEUS DE LAAGSTE PRIJZEN
★
AGENT JOKER
★
Uitschrijven *Bige Tickets*

Verhuur minibus (9 pl.) zonder chauffeur
★
Prijsopgave voor eigen organisaties
★
Busreizen
★
Steeds gratis koffie!

kreten & gefluister...

ASR-medewerkers op hun juiste plaats: in Kreten en Gefluister! • In informele kringen werd mij inderdaad gevraagd om méér te schrijven over ASR-medewerkers van alle slag • Vergis je echter niet, lezer, die medewerkers vroegen er zélf om • Zoals ze wensen, hier gaat-ie • Op de laatste Stuurgroep (een soort beheersraad van de ASR) kwamen de *Veto-statuten* ter sprake • En eindelijk werd eens duidelijk wat hier over ons, hardwerkende ploeg, zo allemaal gedacht wordt: Veto werd er o.a. *de gevel van de ASR* genoemd. En daarbij werd ons de mogelijkheid toegeschreven om het gezicht van de ASR te maken of... te breken. Alsof wij een beetje veel in de rapen van onze geldschieters willen gaan scheiten... • Kwam daar nog een kritiek bij; VETO brengt *te weinig kringnieuws* • Sommige ASR-ers werden daar zo opgewonden van, zo cynisch en sarcastisch dat we nog maar eens een hoop troetelnaampjes bijkregen: Veto zou een *hobbieklub* zijn, wat door ondergetekende (afgaande op de toon waarmee dit werd in de vergaderzaal geslingerd) vrij werd geïnterpreteerd als het verwijt dat wij een bende mafkonten zijn, die alleen maar schrijven uit onweerstaanbare intellectuele - masturbatie - drang, jawel, lieve lezer, wij schrijven voor *onszelf*, niet voor U, die verondersteld wordt student te zijn • En voor wie nog altijd met de dwanggedachte zou zitten dat VETO een links blaadje is, dat met alle moeite der wereld de Westerse samenleving en dito waarden niet ondermijnd kan krijgen, hogerstaande opmerking kwam van iemand uit het zogeheten *linkse bastillon* van de ASR, m.n. Sociale Raad • Boehaa, toch wel zeker? Maar kom, ik zou het verder hebben over ASR-medewerkers • Wel, *er loopt hier een figuur rond* (uw aller studiedruk-specialist met name) die de laatste tijd met een ietwat *verward hoofd* rondloopt. Zo doet het onuitroeibaar gerucht de ronde dat de man in kwestie zich op de laatste einddag van 't Stuc (zie ook elders in dit nummer) zich niet meer kon herinneren dat er vorig jaar òòk al zo'n einddag heeft plaatsgevonden • Begrijpelijk dat LB werd overvallen door deze plotse *trou de mémoire*: de situatie en drankgeur waarin genoemde jongeheer zich op de laatste einddag-nacht bewoog verklaart héél veel • Maar kom, iedereen liep hier lazerus, uiteindelijk is het maar één keer einddag. LB weze dus het spottend gelach van de andere ASR-ers bespaard ■

Nog meer wandelgangen-geroddel • N.a.v. het toekennen van een ASR-lokaal aan een vrije vereniging werd (alweer op de laatste Stuurgroep) de voorwaarde gesteld dat er in elk geval een lokaal moet vrijblijven om de rommel van de ASR op te bergen • Waarop laconiek werd opgemerkt dat *dat toch een groot lokaal zal moeten zijn* • Roddel twee • Bij de diskussie over de inhoud van VETO kwam ons ter ore dat wij kansloos zijn op het gebied van de zgn. *human interest*-onderwerpen: op de redaktie van een grote Vlaamse krant wil men immers alle nadruk van de Leuvense regionale berichtgeving op die human interest gaan leggen, en dit met de bedoeling om *Krantjes als het Dijlepaard en VETO weg te konkurreren"* • En laatste roddel: deze avond (dat is de avond vòòr U deze VETO in handen krijgt) kwam een jongeman het Veto-permanentielokaal binnengestrompeld, een moede blik in zijn ogen • Hij kwam van een vergadering van de Rooie Jeugd, en uit zijn keel kwamen volgende moeizame klanken: *Maffe bedoening, zulle, dieje Rooie Jeugd* • Of waarin links sterk kan zijn... ■

En ach, we zullen hen zo moeilijk vergeten: tribute to... • Als het erop aankomt Veto-collega's te bewieroken, wil ook ik hen een zeer mooi plaatsje onder de zon gunnen • Beginnen we met *Leo*, onze kamionetchauffeur van de laatste weken, die net als Frans en Lucien de Veto-ploeg gaat verlaten. Leo, verslaggever van de Jongerenmars en op het Kongres van de Kleinschaligheid • Maar wat schrijf ik? LITERS zweet heeft Leo voor de Veto over zijn ruggegraat plagenddjeukend naar beneden voelen druppelen (en zeggen dat-ie zo'n korte armpjes heeft) • Leo was de eerste sigaret - op - donderdagmorgen, de stok achter de deur om de laatste regeltjes er toch nét nog ingeplakt te krijgen; was ook de man die onze gehuurde kamionet veilig door de bochten liet scheuren op weg met de Veto van en naar Brussel • De manier waarop hij "ambriage", gas en rem assimileerde, is niet na te doen •

Dan *Lucien* • Lucien, flink uit de kluiten gewassen boerenzoon met de scherpe pen • Geen lezer die zijn corners niet gretig verslond: meer dan eens heb ik het meegemaakt dat de lezers bij de verdeling van de Veto ons krantje indoken, onmiddellijk, òp naar pagina 2. En je zag het gebeuren: een indigestie lazen ze zich aan de drie kolommetjes-rechts-onderaan • Lucien was een zeer controversieel figuur. Hij is opgehemeld én hard aangepakt geweest in kringbladstukken, Stuc-café-gesprekken, maar één ding is zeker: over Lucien (of over wat hij schreef) werd gespròken. Van Lucien zullen we trouwens nog wel horen, *mark my words* •

En (last but not least, om nog maar eens die gemeenplaats te gebruiken) *Frans* • Frans Smeets, FS voor de oplettende lezer. Militant journalist, maar ook soms bijna stylist, fotograaf • Foto FS, reportage FS, FS opgepakt vooral • Frans heeft de benijdenswaardige gave om in het woud van juridische jargons menselijke klaarheid te scheppen. Niet onterecht heeft hij ter redaktie het epitheton "onze jurist" toegewezen gekregen: hij kent de rechten, staat op de zijne, en op de onze, maar vooral, hij praat begrijpelijk • En zelden heb ik mensen gezien die het hoofd zo koel konden houden als Frans, ook in "principiële" diskussies •

Iemand zei op de redaktie, toen het redaktioneel van dit nummer werd geschreven: "We zouden moeten schrijven *we zullen jullie missen*" Eigenlijk is dat ook wel zo •

Jaarlijkse winterslaap 't Stuc

In tegenstelling tot andere diersoorten ondernemt 't Stuc zijn jaarlijkse winterslaap tijdens de zomer... en dit vanaf 1 juni tot en met 1 oktober.
Dit houdt in dat:

— er geen kontinue permanentie meer is op de 2de verd.; er kan echter wel tijdens de kantooruren (9 - 12 u en 14 - 18 u) kontakt opgenomen worden;

— vanaf 1 juni de ateliers en vergaderzalen gesloten worden om 18 u; N.B. tot en met 16 juli kunnen er ook overdag geen muziekrepetities doorgaan in het repetitielokaal, dit wegens hinder voor de blokkende Kopstuccers.

— dat de bar volledig gesloten zal zijn vanaf 1 tot en met 14 augustus; ze opent opnieuw op 15 augustus om 19 u.; alle andere dagen — weekends inkluis — blijft de bar open tijdens de normale uren, d.i. 12 - 02 u.

Medewerkers aan dit nummer: Polleke *Fotozet* Bijnens, Dirk *Plak* De Naegel, Pieter *godverdomme* T'Jonck, Wim *Kreten en zweten* Verhelst, Jan *sécrétaire sans frontière* Verbanck, Leo *nu-nog-nie-klaar-jongens* Paesen, en vele, vele anderen. Voor een lijst van medewerkers aan deze jaargang: zie het eerste nummer van 1982-'83.

Reis met Joker!

Rondreizen, Expedities, Vakantiecentra, Vrijverblijf in hotel of appartement (met en zonder vervoer), Taalvakanties, Mini-Trips, Groepsreizen...

Transport: Vliegtuig, Trein, Boot en Bus.

Enkele van onze prijzen:

Athene	8950 F
Bastia	6360 F
Cairo	15440 F
Ibiza	7620 F
Bangkok	24780 F
Colombo	24780 F
Lima	30980 F
Mexico	30980 F

en nog vele andere....

Jokerkantoor, Tiensestraat 193, 3000 Leuven

JOKER
JONG
TOERISME NV

DE BLOK-COCTAIL

Een vitamine rijke, licht verteerbare cocktail om de blokkapaciteiten een steuntje te geven.

Voor 4 blokkers heb je nodig:

1/2 L. yoghourt	36,- Fr
200 gr. aardbeien	34,- Fr
100 gr. muesli	12,- Fr
1 ei	6,- Fr
	88,- Fr =
	22,- Fr/pers.

- Breek het ei en kluts het schuimig
- Was de aardbeien en snij ze in stukjes
- Voeg de muesli aan de yoghourt toe en meng alles flink.
- Dien koel op.

TIP: De Yoghourt kan ter afwisseling vervangen worden door karnemelk of gewone melk en de aardbeien door ander seizoenfruit. Om het eind v.d.examens te vieren kan de cocktail verrijkt worden met een goeie scheut rhum.

DE WERKGROEP VOEDING

DE MENU'S DIE U HIERONDER VINDT ZIJN EEN SELECTIE UIT DE VEELHEID VAN MENU'S AANGEBODEN IN DE VERSCHILLENDE ALMA-RESTAURANTS. BIJ DEZE SELECTIE WERD REKENING GEHOUDEN MET EEN PRIJS-KWALITEIT VERHOUDING, M.A.W. DIT ZIJN MENU'S MET EEN ZEER GOEDE VOEDINGSWAARDE EN RELATIEF LAGE PRIJS. UITGAVE: ALMA v.z.w. VOORLICHTINGSDIENST. VOOR INLICHTINGEN EN SUGGESTIES: E. VAN EVENSTR. 2c 2' VERD. BUREEL LEO VAN DER AA TEL. 229911

	RESTAURANT ALMA (1), 2 en 3.		(SNACK ALMA 1), PAUSCOLLEGE, GASTHUISBERG, MEISJESCENTRUM.	
MA 31/5	Vleeskroketten Kampernoeliën in room - gek. aard.	Tip : fruitnagerecht	GESLOTEN OPEN: enkel ALMA II s'avonds en s'middags	
DI 1/6	Pladijs met schorseneren in room Gek. aardappelen	Tip : nagerecht naar keuze ENKEL 'S MIDDAGS	Hamburger Rauwkost Kroketten	Tip : melknagerecht
WO 2/6	Gourmetsteak Snijbonen Gek. aardappelen	Tip : melknagerecht ENKEL 'S MIDDAGS	Visvulsel Royal Puree	Tip : melknagerecht
DO 3/6	Varkensrib Gebakken boontjes Volle rijst	Tip : melknagerecht	Varkensspiering Lyonnaise saus Wortelpuree	Tip : melknagerecht
VR 4/6	Griekse rijst ei - saus	Tip : fruitnagerecht	Bitok Madeirasaus Kroketten	Tip : fruitnagerecht
	SNACK ALMA 2 ALTERNATIEF.		SEDES.	
MA 31/5	GESLOTEN enkel het restaurant van ALMA II open		GESLOTEN ALMA II s'avonds en s'middags open	
DI 1/6	Rijst mat Wakame en paddestoelen	Hoofdbestanddelen:ajuin, wakame,paddestoelen, pinda's,rauwkost	Varkensstoverij uit Marseille Gek. aardappelen	Tip : melknagerecht ENKEL 'S MIDDAGS
WO 2/6	Gierstsoufflé met kaas en sesamzaad	Hoofdbestanddelen:kaas, gierst,appelen,ajuin, noten,zuurkool,ei	Rumpsteak met Groene peper Gek. aardappelen	Tip : melknagerecht ENKEL 'S MIDDAGS
DO 3/6	Graanschotel met ei	Hoofdschotel:tarwe,boekweit,gerst,rijst,ei,kaas, ajuin,paprika,wortelen	Varkenslapje uit Martinique Gek. aardappelen	Tip : melknagerecht ENKEL 'S MIDDAGS
VR 4/6	Fish Paties	Hoofdbestanddelen:roomsaus,kabeljauw,rauwkost, haver,boekweit,tomaten	Koolvis Argenteuil Gek. aardappelen	Tip : melknagerecht ENKEL 'S MIDDAGS

De aangeduide tips zijn een nutritionele aanvulling om het menu volledig te maken.

AGENDA

Vrijdag 28 mei

CONCERT 20.30 u. *Gitaarduo concert* door *G. Gulickx* en *W. Joris* in Sint-Lambertuskapel, bij het Arenbergkasteel, Kard. Mercierlaan.

Vrijdag 4 juni

VOORDRACHT 20.00 u. *Natuur in Zaïre* door *J. Boone* in Hona-Heem, Brusselsestraat 332 (org. Hona).

Dinsdag 8 juni

LEZING 20.00 u. *De dood. Een onnatuurlijk verschijnsel.* In stedelijke voordrachtzaal, Legr. Vanderkelenstraat 30. Ingang gratis. (org. Rozekruisersgenootschap)

Dinsdag 22 juni

LEZING 20.00 u. *De komende, nieuwe mens* in stedelijke voordrachtzaal, Leopold Vanderkelenstraat 30. Ingang gratis. (org. Rozekruisersgenootschap).

Derde maal... goede maal?

De ASR werft aan:

halftijds vrijgestelde ASR-sekretariaat

De betrekking geldt tenminste voor het akademiejaar '82-'83 (september-augustus); dit betekent dat de kandidaten zich volledig engageren voor de periode waarvoor hij/zij bereid is taken buiten de normale werkuren op zich te nemen.

Van de kandida(a)t(e) wordt verwacht enig inzicht te hebben in de Leuvense studentenbeweging. Hij/zij moet kontaktvaardig zijn, vlot kunnen samenwerken met anderen, over initiatief- en organisatietalent beschikken en zelfstandig kunnen werken.

Hij/zij is belast met:

— het administratief (korrespondentie, personeelsaangelegenheden, kontakten, enz.) en technische beheer van de ASR en haar huisvesting; hij/zij is verantwoordelijk voor het verslag van de Stuurgroep, voor de Financiële Kontrolokommissie der Vrije Verenigingen en voor de permanentie op het sekretariaat;

— de koördinatie en de centralisatie van de informatie van en naar de ASR-raden;

— de uitvoering van de centrale projekten die door de ASR-Stuurgroep worden genomen.

Schriftelijke kandidatuur met summier curriculum vitae, overzicht van engagement tijdens de voorgaande jaren en motivatie moet ten laatste op **dinsdag 20 juli om 12 u.** ingeleverd zijn op het ASR-sekretariaat.
De kandidaten worden **op 20 juli vanaf 14.30 u.** in 't Stuc (1ste verd) verwacht **voor een gesprek** met de ASR-Stuurgroep (dit geldt als enige uitnodiging!).

Inlichtingen: sekretariaat Algemene Studentenraad, E. Van Evenstraat 2d, 3000 Leuven, 016/224438

Vakatures Tappers

Wie wenst te werken als tap(p)(st)er in de Stuc-bar, kan voor meer inlichtingen terecht bij JOHNY FREDERICKX (Stuc, 2de verd.) tussen 9 en 12 u.

LEZERSBRIEVEN

staan in de Duitste herfst, in de aktes tegen de uitwijzing van R.A.F.-advokaat Klaus Croissant. Sedertdien hebben we de revoltes gekend in Zürich, Amsterdam, Brixton, Berlijn...

Overigens hebben autonome groepen geleerd uit het falen van de eerste generatie van de R.A.F., zonder daarom geweld tout court af te zweren. Met name de akties die de Revolutionaire Zelle in West-Duitsland en West-Berlijn ondernemen, zijn een integraal deel van een bredere protestbeweging, en worden door deze gedragen en ondersteund. Voor hen gaat het er niet om de meest aktieve militanten uit alle mogelijke sektoren weg te trekken en apart te organiseren. Waar het hen om te doen is, is deze radikale strijdvormen aan te leren en te gebruiken in zoveel mogelijk sektoren, binnen de bestaande groepen. Voor hen is de gewelddadige strijd niet absoluut. Het is één van de vele methodes van politieke strijd — zij het een belangrijke — die propaganda, organisatie en demonstratie geenszins overbodig maakt. Zij werken mee in legale groepen. Juist daardoor krijgen ze de terugkoppeling van hun akties, kunnen ze fouten in hun inschatting korrigeren, en hun politiek naar buiten uitdragen. Dat dit niet de mening is van de anarchist die Lucien in 't Klein Kasteeltje ontmoette, noch — zij het in een heel ander optiek — Martin Van Kerrebroeck, pleit alleen maar voor het pluralisme van de anarchistische beweging

Tot slot nog dit. De burgerij hoeft echt niet te wachten op de ontvoering van een dikke nek, om de beweging in diskrediet te brengen, te kriminaliseren, en haar repressieapparaat op gang te brengen. Laten we niet vergeten dat de dood van Benno Ohnesorg dateert van vòòr het ontstaan van de R.A.F.

Johny Lenaerts

Zuid-Afrika meeting

*Naar aanleiding van de publikatie van de **Vrije Tribune AIB** (VETO 28) ontvingen wij van de Nationalistische Studenten Vereniging een "recht op antwoord". In Veto 28 (pagina 2) stelde de redaktie echter dat de polemiek rond NSV, Zuid-Afrika en Co. zou worden afgesloten. Daarom wordt deze tekst hier als lezersbrief afgedrukt; wij onthouden ons ook van verdere kommentaar.* ***De redaktie***

Over de Zuid-Afrika-meeting van 10 maart, georganiseerd door de NSV — i.s.m. de Protea Studenten Vereniging — is blijkbaar het laatste woord nog niet gezegd. Dat bewees AIB (Anti-Imperialistische Bond) door ruim 2 maand na de meeting in een Vrije Tribune van VETO 28 te huilebalken over het doorgaan van deze meeting. Wij willen deze heren graag van antwoord dienen. (Op het gevaar af natuurlijk dat de heer Clerickx hieromtrent weer een nieuwe 'komiteevergadering' belegt).

Vooreerst wensen we geen moeite te doen u ervan te overtuigen dat deze meeting geen racistisch karakter had (tijd en inkt zijn duur tegenwoordig.)

Maar toch even dit: AIB haalt de zogenaamde 'wet op het racisme' aan, volgens dewelke deze NSV-meeting naar hun mening strafbaar zou zijn. Het weze hierbij nogmaals vermeld dat Wim Jorissen noch Protea ooit veroordeeld zijn voor 'daden van racisme'. Maar men weet maar nooit. Het spreekt voor zich dat we met het oog op een eventueel toepassen van desbetreffende wet de terzake bevoegde gerechterlijke instanties geconsulteerd hebben. Die konden er ons echter uitdrukkelijk van verzekeren dat een dergelijke avond niet onder het toepassingsgebied van de in '80 gestemde wet viel. We konden dus met een gerust geweten aan de meeting beginnen. Om hierbij even een ander punt aan te snijden: de ruime opkomst van het publiek op 10 maart, bewijst wel degelijk dat er belangstelling én vraag bestaat naar een Zuid-Afrika-meeting waar nu eens niet de traditionele anti-standpunten aan bod komen. Wij hebben het publiek op onze meeting niet geteld, doch de — in dit geval toch wel onverdachte — MLB-bron spreekt van 150 man. Toch wel een succes als men weet dat we slechts 2 dagen tevoor propaganda zijn beginnen maken (dit om organisatorische redenen), dat we de toegangsprijs tamelijk hoog hebben gesteld (40 fr.) en dat menigeen in het geharrewar van die avond de toegang tot de zaal niet vond.

Hoofdbrok van de Vrije Tribune van AIB vormen vier foto's van die avond die moeten "bewijzen" dat de NSV "zich ontpopt heeft tot een waarlijke fascistische stootgroep"! (sic) De foto's werden genomen aan de achterkant van De Valk waar voor de gelegenheid het hek gesloten werd door anti's waarachter dezen dan ook post hadden gevat. De NSV die toelating had van de KUL-overheid voor deze meeting, slaagde erin het hek naar beneden te trekken en zich aldus toegang te verschaffen... tot haar eigen meeting. In het licht van dit alles komt de term "fascistische stootgroep" natuurlijk nogal meelijwekkend over. Temeer als men weet dat zich onder de enkele tientallen inderhaast opgetrommelde anti's de meest notoire knuppelaars van de MLB bevonden. Dient het overigens nog vermeld dat vooral laatstgenoemde heren weinig zachtzinnig materiaal meehadden? Toen het deze helden te warm werd en ze het op een loopje zetten, vielen ons enkele ijzeren buizen van zowat 75 cm in handen waarmee ze ons met plezier het hoofd zouden hebben ingeslagen. Desbetreffende buizen werden naar alle waarschijnlijkheid later door de BOB in beslag genomen. (En voor wie ook dit niet gelooft: hij weet dus waar hij moet gaan naspeuren.)

Let wel: het zijn diezelfde heren en hun geestesverwanten die zich plots aandienen als behoeders van de belgische wet. "Het is immers straf dat het AFF er zelf moet voor zorgen dat de wet op het racisme toegepast wordt", lezen we immers in AIB's Vrije Tribune.
Nu weet wel iedereen dat het allegaartje van lieden die zichzelf AFF noemt niet bepaald tot 's lands meest deftige en voorkomende burgers behoort. Men weet wel in welke kringen deze heren moeten gezocht worden, en men kent ook hun 'bezorgdheid' omtrent de wet. Dat AFF, AIB en dergelijke in *hun* interpretatie van de wet niet gevolgd worden door.. het gerechtelijke apparaat zelf is reeds aangetoond. Het is daarom zonder meer duidelijk dat hun 'bezorgdheid' omtrent de toepassing van de zogenaamde wet op het racisme slechts een schijnvoorwendsel was, een carte blanche als het ware voor baldadigheden. Op de vorige drie meetings van NSV-Leuven waren immers diezelfde heren, de Leuvense crème de la crème, ook in de buurt voor heibel. Ook telkens onder het mom van verontwaardiging. (Wie overigens foto's heeft van de 'spontane volkswoede' op bijvoorbeeld de NSV-Polen-avond van 1/12/'81 in MT 14 van diezelfde bende weet wel duidelijk wat een fascistische stootgroep is.)

Het strekt de KUL-overheid daarom tot eer dat zij niet gezwicht is voor intimidatie. Dat op de NSV-Zuid-Afrika-meeting niet bepaald verteld is wat AIB en consoorten nu juist wensen te horen, is zonder meer duidelijk. Vermits AIB echter het patent meent te bezitten op wat nu wel en wat niet mag verteld worden over Zuid-Afrika, vonden we het zo bijzonder positief dat zij zelf ook een meeting organiseerden over dat land op 4 mei. (Uiteraard een anti-apartheidsmeeting.) We hoopten vurig voor hen dat dit de bittere pil van 10 maart wat zou doen vergulden door zichzelf nog maar eens te bevestigen van *hun* groot gelijk. Aan hun Vrije Tribune te merken ligt het chagrijn hen echter nog vers op de lever.

Laten we dit alvast toch stellen: wie niet akkoord was met wat Wim Jorissen te vertellen had, had ruimschoots de gelegenheid kritische vragen te stellen — en die waren er tòen opvallend weinig — of bleef simpelweg thuis. Wie echter een met recht en reden toegestane meeting wil beletten door te gaan, moet naderhand niet de Leuvense studentengemeenschap overstelpen met geweeklaag omtrent het rijkswachtoptreden.

Noot: Voor wie twijfelt aan onze bereidwilligheid om ook andere standpunten aan bod te laten komen: aan mensen van AKZA werd gevraagd de handschoen tegen Jorissen op te nemen, maar dezen lieten een duidelijk 'njet' horen. Moet er nog zand zijn?

Namens NSV-Leuven,
Erik Arckens

Bevrijdingsstrijd van vrouwen in El Salvador

Spreken over bevrijdingsstrijd roept onmiddellijk beelden op van stoere mannen die heldhaftig vechten om het land te verlossen van het juk van de verdrukker. We hebben wat *te* veel indoktrinatie vanuit televisie-indianen-scènes in ons hoofd en vergeten daarbij wat bevrijdingsstrijd wél is: kleine mensen die, met zo goed als lege handen, het grote plan opvatten om de 'groten' der aarde klein te maken, boeren die de strijd beginnen, met eenvoudig materiaal, tegen een vijand die soms amper te bestrijden is; MNO's, een repressie-apparaat, waarachter belangen zitten, én mensen, die je echter zelden te zien krijgt.

Op 17 mei was een volksvertegenwoordigster van A.M.E.S. (vereniging voor Salvadoriaanse vrouwen) in Leuven om te vertellen en getuigen over de rol van de vrouw in de bevrijdingsstrijd en haar taak in de wederopbouw van de samenleving in de door hetFMLN-FDR (= verzet) gecontroleerde gebieden in El Salvador.

Ames groepeert vrouwen van diverse politieke strekkingen en partijen. Doorheen de verschillende tendenzen en problemen die dit pluralisme met zich meebrengt, wil de organisatie de lijn van het FMLN-FDR volgen en hierbinnen aandacht geven aan de taak van de vrouw in de revolutie.

De organisatie werd opgericht in '79, na een periode van degelijk voorbereidend werk. Uit het verleden had men immers geleerd dat de vrouw vaak politiek werk doet op momenten van hevige strijd, maar dat, na een overwinning, alles "bij het oude bleef"

Met deze vaststelling als uitgangspunt wil Ames een intense kampagne van conscientisatie verwezenlijken, waarbij ze nu de vrouw wil voorbereiden op verantwoordelijkheid na de overwinning, doorheen aktieve politieke en maatschappelijke participatie op dit moment.
Doch een samenleving met een uitgesproken mannelijke overheersing, waar het machismo welig tiert, kent dit integratieproces van de vrouw een moeizaam verloop. Vooral op het platteland, waar 68% van de boerenbevolking analfabeet is, is het een hele opgave om de vrouw uit haar isolement te halen.

In de, gekontroleerde gebieden tracht men de vrouw uit haar huis te krijgen door het organiseren van alfabetisatiekampagnes. Vaak hebben deze vrouwen, na jarenlange opsluiting binnen de huismuren, met niemand enig kontakt en zijn ze van weinig op de hoogte.

In kleine groepjes worden ze dan samengebracht om te praten rond hun eigen problemen: talrijke onderwerpen, aansluitend bij de dagdagelijkse realiteit komen aan bod: het gezin, het werk op het land, de goddsdienst.
Hieruit groeit een punt van herkenning: vaak komen dezelfde moeilijkheden aan bod: de vrouwen geven elkaar raad, bespreken de oplossingen. Ondertussen gaat ook het alfabetiseringswerk door: bepaalde woorden, die herhaaldelijk voorkomen, worden neergeschreven.
Het grote probleem bij deze kampagnes is het gebrek aan degelijk onderwijsmateriaal: men is genoodzaakt de woorden in het zand te schrijven, bij gebrek aan schrijfgerief, mensen leren tellen met levende personen, bij gebrek aan een schoolbord...
Doorheen deze gesprekken komen ook maatschappelijke problemen aan bod. Ames wil de vrouw een volwaardige positie geven in het arbeidsproces: de belangrijkste eisen hierrond zijn: gelijk loon, kollektieve opvang van de kinderen, sociale voorzieningen.
Vanuit de alfabetiseringskampagne hoop men talrijke vrouwen, na de overwinning, een beroepsopleiding te laten genieten, opdat meer technisch geschoolde vrouwen een plaats in de samenleving zouden kunnen bekleden.

Een tweede belangrijke taak die Ames op zich neemt, is de opvang van ongeveer 5000 weeskinderen in de vluchtelingenkampen. Zij krijgen van niemand speciale aandacht en zijn in de meeste gevallen de dupe van de situatie: bij voedseltekort, bij medikamententekort, bij vluchtpogingen of verdedigingen op ogenblikken van een militaire aanval. Ames wil instaan voor hun 'opleiding': niet enkel lezen en schrijven, maar ook het leren zelfstandig leven en zichzelf verdedigen, bv. leren zich geluidloos verplaatsen op momenten van vlucht.

Ook het verstrekken van geneeskundige hulp behoort tot de projekten van Ames. Door een tekort aan gediplomeerden, is men genoodzaakt een volksgezondheidsdienst op te richten, die steunt op de aktieve inzet van de bevolking. Ames wil de plaatselijke bevolking opleiden tot het verstrekken van elementaire geneeskundige zorgen.

Vrouwen maken deel uit van de plaatselijke komitees voor zelfverdediging. Dit zijn groepjes, die per wijk worden opgericht, om na een militaire overwinning van het FMLN, zelf in te staan voor de verdediging van hun 'barrio'.

Langzaam maar zeker groeit het aantal vrouwen dat in het revolutionaire proces ook belangrijke verantwoordelijkheden op zich neemt, 1/3 van de 'kaders' van het FDR-FMLN bestaat ui vrouwen, er zijn verschillende vrouwelijke FMLN-kommandanten...

Het werk dat Ames doet is geen minderwaardig werk, ondergeschikt aan de militare aktiviteiten van het FMLN. Ook binnen het FMLN nemen vrouwen aktief deel aan de gewapende strijd. Opvallend is wel dat het vooral jonge vrouwen zijn die kiezen voor het gewapend verzet. Oudere vrouwen hebben te lang geleefd onder het juk van de mannelijke dominantie om deze stap te durven zetten. Daarom wil Ames hén, doorheen bewustmaking van hun verdrukte positie op politiek en sociaal vlak, ook oproepen tot het nemen van verantwoordelijkheid en hen zo bevrijden uit de verdrukking van de man. Als de vrouw in de revolutie geen taak krijgt, hoe zou ze dan na de overwinning verantwoordelijkheid krijgen? Als men haar nu niet leert, zich te bevrijden, hoe zal het dan na de 'bevrijding' leren?

Heel het projekt heeft met grote moeilijkheden af te rekenen:

— de verschillen in de organisatie op het platteland en in de stad: in de stad is er een probleem om grote samenkomsten te organiseren; al het werk moet verlopen via interpersoonlijke kontakten, waarbij vaak middelen als toneelspelen (vb. op de markt) moeten aangewend worden om informatie door te spelen. In de gekontroleerde gebieden is de opbouw van solidariteit geen probleem.
— tekort aan propagandamateriaal
— tekort aan materiaal voor de alfabetisatiekampagne.
— tekort aan medikamenten...

De grootste moeilijkheden situeren zich op het niet-materiële vlak: de vrouw bevrijden uit haar isolement. Vele vrouwen durven, na jarenlange verdrukking, niet uit hun huis komen, hun problemen niet bespreken, hun verantwoordelijkheid niet opnemen...

Het verhaal van Ofelia bewijst eens te meer dat de vrouw een belangrijke taak heeft in en na de revolutie, maar dat het een lange, moeizame weg is haar voor te bereiden tot het opnemen van verantwoordelijkheid. Revolutie moet een totale ommekeer van de bestaande samenleving bewerkstelligen, om te groeien tot een nieuwe, menselijke maatschappij.

Veerle Draulans

ZOEKERTJES

Te koop: tweede hands stencilmachine 10000 fr. Inlichtingen bij VTK, Groenveldlaan 1 blok 5/0, 016/200097

Gebaarde Turnhoutenaar zoekt kontakt op te nemen met Miep. Z.w. C. Meunierstraat 66, Leuven. Bellen: . . . . (vier maal kort). Kan plezant worden!!